

ВІКІПЕДІЯ
Вільна енциклопедія

ВИКОРИСТАННЯ ВІКІПЕДІЇ ТА СЕСТРИНСЬКИХ ВІКІПРОЄКТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

WIKIMEDIA
УКРАЇНА

**ВИКОРИСТАННЯ ВІКІПЕДІЇ ТА
СЕСТРИНСЬКИХ ВІКІПРОЄКТІВ
В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ**
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

КИЇВ – 2021

УДК 37.091.33-027.22:004.738.5](072)(477)
В43

В43 Використання Вікіпедії та сестринських вікіпроектів в освітньому просторі: Навчально-методичний посібник / упорядник Н. О. Ластовець. — Київ-Харків. Видавець: О. А. Мірошниченко, 2021. — 108 с.
ISBN 978-617-7618-59-0.

У посібнику вперше комплексно представлено досвід роботи з матеріалами Вікіпедії в українському освітньому просторі. Його автори — українські педагоги, які успішно використовують матеріали вільної онлайн-енциклопедії Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів у закладах середньої освіти.

Цей посібник стане у пригоді як вчителям, так і всім, хто цікавиться особливостями використання Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів у закладах загальної середньої та вищої освіти.

УДК 37.091.33-027.22:004.738.5](072)(477)

ISBN 978-617-7618-59-0

© Колектив авторів, 2021

Посібник видано громадською організацією «Вікімедіа Україна». Позиції авторів посібника можуть не відповідати офіційній позиції ГО «Вікімедіа Україна». Відповідальність за достовірність наведеної інформації несуть автори відповідних статей.

Зміст статей Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів, які згадує та на які посилається посібник, був актуальним на момент публікації книги. Вікіпроекти є відкритими для редагування кожному, тому зміст цих статей може змінитися в майбутньому. Включення посилання на статтю Вікіпедії чи сестринського вікіпроекту не означає підтримки авторами та редакторами посібника змісту цієї статті на момент публікації посібника або пізніше; ГО «Вікімедіа Україна» та автори і редактори посібника не несуть відповідальності за зміст цитованих статей Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів.

Якщо не вказано інше, усі матеріали цього посібника поширюються на умовах вільної ліцензії Creative Commons Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна (якщо не зазначена інша ліцензія). Повний текст ліцензії за адресою: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode> (CC BY-SA 4.0), яка дозволяє вільне поширення матеріалу за умови зазначення авторства і поширення на тих же умовах.

Торгові марки і логотипи Фонду Вікімедіа та будь-якої іншої організації не включені в умови цієї ліцензії Creative Commons. Фонд Вікімедіа, Вікіпедія, Вікісховище, MediaWiki, Вікісловник, Вікіпідручник, Вікідані, Вікіджерела, Вікіновини, Вікіцитати, Віківерситет, Віківиди та Мета-вікі чекають на реєстрацію або є зареєстрованими торговими марками Фонду Вікімедіа. Використання логотипів і торгових марок Вікімедіа підлягає правилам використання торгових марок та настановам щодо візуальної ідентичності Вікімедіа і може потребувати дозволу.

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	7
ПЕРЕДМОВА	8
ІНТЕГРАЦІЯ ВІКІПЕДІЇ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС	
Андрій Гриценко. Електронні інформаційні ресурси	10
Ольга Сутула. Використання вікіпростору в роботі методичних служб	13
Світлана Дячок. Річний план роботи з редагування і опрацювання Вікіпедії учнями та педагогами навчальних закладів середньої освіти	16
Світлана Бак. Із практики використання Вікіпедії на уроках зарубіжної літератури	26
Світлана Бак. Урок розвитку зв'язного мовлення із зарубіжної літератури, 8 клас «Сучасний кінематограф і трагедія Вільяма Шекспіра „Ромео і Джульєтта“»	28
ВІКІУРОКИ ДЛЯ УЧНІВ 6–11 КЛАСІВ	
Наталія Рудніцька. Система уроків за вивченням роману Гаррієт Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома», 6 клас	30
Наталія Рудніцька. Система уроків із зарубіжної літератури за вивченням оповідання Джеймса Олдріджа «Останній дюйм», 7 клас	34
Наталія Рудніцька. Урок зарубіжної літератури. Література ХХ–ХХІ ст. Марина Аромштам. «Коли відпочивають янголи», 8 клас	39
Марина Вітко. Урок із зарубіжної літератури, 11 клас. «Персоніфікація природних сил у творчості Гарсія Лорки на прикладі поезії „Romance de la Luna Luna“»	42
Ольга Сутула. Урок із зарубіжної літератури, 11 клас «Життєвий і творчий шлях Альбера Камю. Його філософські й естетичні погляди. Камю і екзистенціалізм»	45
ВІКІПРОЄКТИ У ШКОЛІ	
Світлана Дячок. Вікіпроєкти як форма виховання громадянина України	51
Світлана Волощук. Інтерактивні технології навчання із використання вікіпроєктів на прикладі уроків географії	55
Юрій Бак. Практичні поради використання Вікіпедії та сестринських проєктів у навчальному процесі на прикладі уроку історії у 8 класі	61

ДОДАТКОВІ МОЖЛИВОСТІ

Андрій Гриценко. Тематичні тижні та місячники як інструмент залучення до редагування Вікіпедії	64
Олег Кущ. Програма роботи курсу «Редагування Вікіпедії» (для факультативної або гурткової роботи)	66
Олег Кущ. Проєкт проведення Всеукраїнської учнівської олімпіади з редагування Вікіпедії (вікіолімпіади)	71
Олег Кущ. Упровадження Освітньої програми Вікіпедії на прикладі ліцею «Політ»	72
Наталія Ластовець, Антон Процюк. «Вікіпедія для школи»: як педагоги з усієї України покращують висвітлення шкільної програми у найбільшій онлайн-енциклопедії	75
Автори	77

ДОДАТКИ

Як редагувати Вікіпедію: пам'ятка початківцям. Візуальний редактор	78
Антон Процюк. Як редагувати Вікіпедію	80
Антон Процюк. Освітня програма Вікіпедії	82
Юрій Булка. Довідка зі створення сторінок курсів Освітньої програми	84
Корисні посилання	86
Глосарій	87
Про ГО «Вікімедіа Україна» та Освітню програму	88
Контактні дані	89
Для нотаток	90

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Вікіпедія – один з найбільш знаних і використовуваних ресурсів, який не можна оминати під час навчального процесу. Попри значну критику у середовищі науковців, він не втрачає своєї популярності й поступово здобуває все ширше коло читачів та залучає все нових редакторів. Проте виникає питання, яким чином можна не тільки зробити його кращим, а й використати всі доступні можливості для залучення учнівської, а згодом студентської молоді до навчання за допомогою цього ресурсу та наскільки це буде ефективно?

На це питання дає відповідь посібник. Він орієнтований не лише на таку складову як редагування Вікіпедії, а й на роботу з сестринськими проектами: такими як Вікіцитати, Вікісховище, Вікіджерела і багато інших. Робота з інформацією розвиває навички критичного мислення, аналізу джерел, перевірки даних, що повсякчас потрапляють до нас із різних каналів комунікації. Також робота із вікіпроектами можливість розібратися в поняттях значимості, авторського права, ліцензування творів і, насамперед, формує цілісний погляд на певну проблему.

Чому це важливо? Тому, що зараз в інформаційному просторі на фоні пандемії почало розвиватися таке явище як інфодемія. Різноманітні групи, пабліки, канали часто транслюють величезну кількість новин, серед яких частина не є розважальним, освітнім чи інформаційним контентом. Школярі та студенти споживають чи не найбільшу кількість різноманітної інформації, й допомогти їм виявляти, що є фейком, інформаційним сміттям чи просто дезінформацією – означає забезпечити в майбутньому нашу з вами стабільність і впевненість в завтра, а ще формування свідомого громадянина чи громадянки, що точно знає до чого прагне і куди йде. Найкраще і найповніше це можуть донести вчителі та викладачі. Саме вони володіють тією методикою, що допоможе якнайшвидше донести до молоді усі переваги комплексно використання технологій, дасть їм ті інструменти, що

допоможуть не розгубитися у морі інформації і, вийшовши з інформаційної бульбашки, не втратити свого, власного бачення цього світу. Недаремно педагогіку вважають наукою, навіть більше – мистецтвом, мистецтвом слухати і бути почутим!

У посібнику зібраний різноманітний матеріал, що буде корисний як освітянам, так і широкому колу читачів. Окремо варто звернути увагу на додатки. Саме в них показані як особливості Освітньої програми та яким чином до неї можна долучитися, так і додаткова інформація на теми редагування Вікіпедії, роботи із візуальним редактором та покрокового створення сторінок. Окрема увага приділена корисним посиланням та глосарію.

Усе залежить від кожного з нас. Від того, який внесок ми зробимо в наше майбутнє, залежатиме, що буде завтра. Будьмо рішучими, створюймо та поширюймо вільні знання для майбутніх поколінь!

Наталія Ластовець,
*редакторка Вікіпедії, членкиня Правління
ГО «Вікімедія Україна»*

ПЕРЕДМОВА

Всесвітня мережа і Вікіпедія – це засоби, які щодня активно використовують учні й студенти, незалежно від того, чи спонукають їх до цього вчителі й викладачі. Але наскільки ефективно й усвідомлено вони взаємодіють з цифровим інформаційним простором? Питання медіаграмотності стало ключовим у XXI столітті, а Вікіпедія – прекрасний інструмент для навчання й розвитку медіаграмотності серед учнів у навчальному процесі.

Окрім того, Вікіпедія дає можливість розвинути в учнів здатність бути не лише пасивними споживачами інформації, але й активними учасниками формування інформаційного простору. Наприклад, створювати та поліпшувати статті Вікіпедії.

Це передбачає розвиток таких навичок та умінь, як:

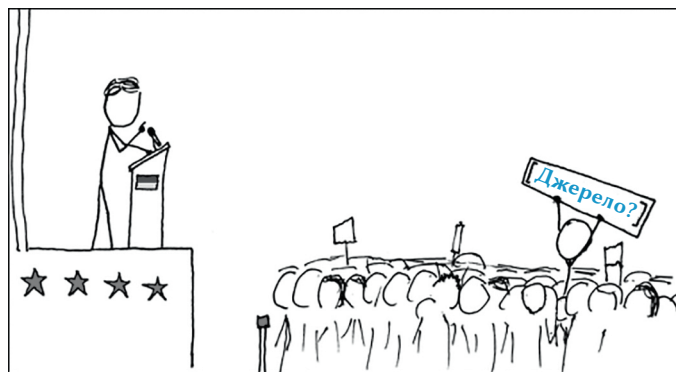
- критичне мислення;
- уміння самостійно формулювати думку;
- відрізнити авторитетні джерела інформації від неавторитетних;
- уміння відрізнити факти від гіпотез, оцінок, припущень;
- розуміння основних принципів авторського права та неприпустимості плагіату.

Вікіпедія є вільною енциклопедією, яку може редагувати будь-хто. Це – результат спільної добровільної праці тисяч людей. Увесь текст у Вікіпедії поширюється на умовах вільної ліцензії¹, що дозволяє, за умови дотримання авторства, будь-кому вільно використовувати та розповсюджувати матеріали.

Висвітлення лише фактів із обов'язковими посиланнями на авторитетні джерела, а також повага до авторського права належать до основних принципів Вікіпедії.

Залучення школярів і студентів до створення і редагування статей Вікіпедії як альтернативна форма самостійної роботи – один із важливих напрямів діяльності громадської організації «Вікімедіа Україна». На це, зокрема, орієнтує міжнародна освітня програма Вікіпедії, мета якої – поширення практики написання статей як форми самостійної роботи студентів або учнів у закладах освіти. Вікіпедія дає можливість урізноманітнити навчальний процес і надати роботі учнів та студентів суспільної значущості.

В Україні вже відбулись окремі експерименти з навчальною програмою та Вікіпедією. У квітні 2016 року ГО «Вікімедіа Україна» організувала перший вікітренінг для педагогів України, зініційований Валентиною Кодолою, вчителькою історії Шендерівського НВК Корсунь-Шевченківського району Черкаської області. Саме за результатами роботи з педагогами 2016 року, а також за підсумками їхньої роботи з втілення освітньої програми Вікіпедії у своїх закладах, ГО «Вікімедіа Україна»

*Редагування Вікіпедії сприяє медіаграмотності.
Малюнок Рендела Манро, українізований
користувачем Deimos, CC BY 3.0*

¹ Attribution-ShareAlike 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0) // Creative Commons.
URL: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>.

вирішила підготувати цей навчально-методичний посібник. До нього увійшли як статті вчителів, які залучали інструменти Вікіпедії до своєї роботи, так і відповідні плани-конспекти уроків.

Посібник пропонує різні підходи до того, як можна використовувати можливості Вікіпедії у навчальному процесі, аби дати учням певні орієнтири й корисні навички в навігації інформаційним простором всередині Вікіпедії й поза нею.

Сподіваємося, що він стане корисною книгою для вчителів XXI століття, коли інформаційна безпека й уміння оцінювати правдивість джерел та достовірність інформації стали надзвичайно важливими.

Цей посібник поширюється на умовах вільної ліцензії CC BY-SA 4.0 («Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна»). Ліцензія дозволяє вільне комерційне та некомерційне поширення матеріалів посібника за умови вказання авторства та поширення на умовах цієї ж ліцензії без додаткових обмежень¹.

Юрій Булка,

координатор Освітньої програми Вікіпедії,

член Правління громадської організації

«Вікімедіа Україна» (2013 – 2019),

редактор Вікіпедії

Наталія Тимків,

адміністраторка розділу Вікіпедії

українською мовою

¹ Із Зазначенням Авторства – Поширення На Тих Самих Умовах 4.0 Міжнародна (CC BY-SA 4.0) // Creative Commons.
URL: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.uk>

Електронні інформаційні ресурси

Андрій Гриценко,

завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, доктор педагогічних наук, старший учитель, адміністратор української «Вікіпедії» (2017–2020), патрульний української «Вікіпедії»

Загальна тенденція в розвитку новітніх інформаційних ресурсів полягає в їх інтеграції в один засіб – комп'ютер. Учителі можуть самостійно розробляти навчальні інформаційні ресурси або використовувати готові ресурси, що розміщені в Інтернеті, для поліпшення або адаптації їх до цілей навчання.

Дослідниця Г. Соколова¹ виділяє різні типи дидактичних властивостей мережі Інтернет як освітнього середовища:

- додаткові освітні послуги для учнів і участь в глобальному діалозі з учнями й вчителями всього світу, за допомогою «онлайн-ових» телеконференцій;
- участь у проектах, під час співпраці учнів усього світу;
- розширення інформаційних ресурсів: каталогів кращих світових бібліотек;
- доступ до світових баз даних;
- самоосвіта й підвищення кваліфікації вчителів за допомогою дистанційного навчання;
- підтримка професійних контактів з колегами;
- нові організаційні форми й методи навчання: метод інформаційних ресурсів; мережеві, дидактичні, розвивальні ігри;

- метод телекомунікаційних проєктів;
- метод комп'ютерних конференцій;
- дистанційне навчання.

Наразі в Інтернеті розміщено величезну кількість ресурсного матеріалу, який охоплює різноманітні погляди: як офіційні, так і неофіційні; як сучасні, так і завантажені ретроспективно. Кількість освітянських Інтернет-ресурсів постійно зростає, через що в науковий обіг введено новий термін «Інтернет-дидактика». На думку Р. Бужикова, цей термін позначає вивчення змісту, форми й методів взаємодії викладання та навчання у відкритому освітньому середовищі, різновидів й особливостей відкритого навчання, а також впливу Інтернет-технологій на взаємодію суб'єктів навчання й розвитку сучасної особистості². Це вимагає поєднання зусиль щодо створення відповідного освітянського середовища, у вигляді інформаційних ресурсів, які були б здатні забезпечувати інформаційну, комунікативну та дослідницьку складові як педагогів, так і учнів та студентів.

У процесі навчальної діяльності інформаційні ресурси мають такі атрибутивні властивості: інформативність, когнітивність та комунікативність. Аналіз основних видів навчальних інформаційних ресурсів дозволяє визначити дві великі групи: традиційних (бібліотеки, музеї й архі-

¹ Бужиков Р. П. Дидактичний потенціал Інтернет-технологій в сучасній системі освіти / Р. П. Бужиков // Проблеми освіти: наук. збірник Ін-ту інновацій технологій і змісту освіти МОНМС України. – К., 2011. – Вип. 66. – Ч. II. – С. 40–45.

² Гриценко А. П. Формування у старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси у процесі навчання всесвітньої історії: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / А. П. Гриценко; НАПН України, Ін-т педагогіки. – Київ, 2015. – 200 с.

ви) та електронних інформаційних ресурсів (електронні документи на комп'ютері та в Інтернеті). Практика підтверджує, що переведення традиційних інформаційних ресурсів у електронний формат розширює їхні дидактичні можливості та робить їх доступнішими в процесі вивчення всесвітньої історії¹.

Сучасний період розвитку Інтернет-комунікацій характеризується розвитком соціальних сервісів, які базуються на технології Web 2.0 («соціальні медіа», мережевий сервіс Інтернету другого покоління). Вони дають можливість користувачам здійснювати спілкування в межах відповідної групи. Термін Web 2.0, запропонований 2005 року Тімом О'Рейлі, є методикою проєктування систем, які, шляхом обліку мережевих взаємодій, стають кращими (більшими, повнішими), через те, що більше людей ними користуються².

Завдяки новим, більш досконалим технологіям Інтернету (Web 2.0), предметом досліджень сучасних комунікацій мають стати вже блогосфери в мережевому середовищі. Сьогодні існують популярні Інтернет-сервіси, що можуть використовуватися при вивченні історії, такі як вільна енциклопедія Вікіпедія та ряд її сестринських вікі-проєктів, як, наприклад, Вікісховище.

Розрізняють такі форми інформаційної взаємодії з дидактичними цілями:

- взаємодія віддалених учасників процесу навчання між собою (учителя і старшокласника, учня, студента чи класу, групи), наприклад, при електронному листуванні, організації дискусій через телеконференції та відео-конференції;
- взаємодія учасників процесу навчання (учителя, викладача, учнів, студентів) з віддаленими джерелами інформації, наприклад, під час здійснення пошуку і систематизації інформації, переміщення (навігації) гіпертекстовими ресурсами глобальної мережі.

При цьому під час інформаційної взаємодії можливі

два варіанти. Перший – всі учасники навчального процесу одночасно перебувають у безпосередньому діалоговому режимі за комп'ютером, створюючи синхронну взаємодію онлайн. Другий – учасники навчання знайомляться з матеріалами або виконують певну навчальну дію за комп'ютером не одночасно з усіма, а в зручний для себе час, створюючи асинхронну взаємодію. Цьому процесу сприяє впровадження «Освітньої програми Вікіпедії».

ОГЛЯД ШЛЯХІВ ВИКОРИСТАННЯ ВІКІПЕДІЇ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Як можна використовувати Вікіпедію в освіті? Багато різними способами:

- Використання матеріалів із Вікіпедії для ілюстрації уроку.
- Виконання різноманітних завдань із текстом статті.
- Створення нових та доповнення вже наявних статей українськомовного розділу Вікіпедії, відповідно до правил та настанов.
- Фотографування важливих об'єктів інфраструктури в населених пунктах України для ілюстрування статей про них та участі у фотоконкурсах.

Так, наприклад, усі викладачі, маючи доступ до Інтернету, можуть використовувати під час заняття ілюстративний матеріал із Вікіпедії та її сестринських вікі-проєктів: світлини, інформацію з текстів статей Вікіпедії та, особливо, документів (Вікіджерела), текстів джерел, посилання на які містяться у статтях Вікіпедії, та зіставлення тексту статті Вікіпедії та джерела.

Алгоритм роботи учнів та студентів із текстом статті також досить простий. Викладач озвучує під час заняття назву статті та характер завдання і дає можливість (за наявності комп'ютерів, підключених до Інтернету) ознайомитись учням чи студентам з її текстом або його частиною.

¹ Гриценко А. П. Формування у старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси у процесі навчання всесвітньої історії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 // НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ, 2015. 200 с.

² O'Reilly, Tim. What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software // O'Reilly Media. Дата оновлення: 30.09.2005. URL: <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html> (дата звернення 01.06.2018).

Характер завдання може передбачати:

- конспектування основних тез (фактів) зі статті, ті чи інші особливості предмета, об'єкта, явища, події або чітку відповідь на поставлені запитання;
- робота із текстом та джерелами – першопублікаціями у ЗМІ (перевірка та порівняльний аналіз інформації у статті та першоджерелах);
- за наявності певних навичок учнів та студентів можливий колективний пошук інформації для написання статті під час заняття (для цього необхідно підготувати відповідну літературу для опрацювання) з подальшим оформленням нової статті вчителем (викладачем) та / або одним з учнів чи студентів *(при цьому бажано в полі «опис редагування» вказати, що стаття була створена колективно; однак при цьому статтю потрібно створити саме з особистого акаунту вчителя чи учня, бо створення колективних облікових записів заборонене правилами Вікіпедії – прим. ред.);*
- учні/студенти, об'єднані в групи по 3–4 особи, можуть самостійно опрацьовувати матеріали, готувати текст розділів/абзаців майбутньої статті;
- на відкритих уроках або уроках-конференціях, семінарських і практичних заняттях можливе колективне доповнення/написання статті.

Методика такої роботи доволі проста. Учні, працюючи чи разом або в групах чи індивідуально, здійснюють пошук інформації у відповідній літературі та / або у мережі Інтернет. Потім інформація розміщується на одній спільній сторінці. Це може бути або чернетка у Вікіпедії, або документ, наприклад, на диску Google зі спільним доступом учнів (студентів) та вчителя (викладача).

Спільним рішенням наявна інформація згруповується, опрацьовується в єдиний текст. обов'язково проводиться оформлення статті за правилами Вікіпедії, вікіфікація та посилення на використані джерела.

В залежності від рівня підготовленості класу (студентської групи), остаточне оформлення статті та її публікацію здійснює або вчитель чи викладач, або хтось із більш досвідчених учнів (студентів). За відсутності доступу до

мережі Інтернет під час уроку з того чи іншого предмета, учні можуть проводити цю роботу вдома.

ОПРАЦЮВАННЯ ІСТОРИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ ЗА МАТЕРІАЛАМИ ВІКІПЕДІЇ ТА ІНШИХ СЕСТРИНСЬКИХ ВІКІПРОЄКТІВ

Використання історичних документів у освітньому процесі дає можливість об'єднати в одне ціле:

- діяльність учителя та учнів, викладача та студентів;
- головні компоненти змісту історичної освіти;
- методичні прийоми роботи з історичними документами згідно з їх навчальними функціями;
- теоретичний навчальний матеріал з документальним, що спонукає також до інтеграції внутрішньокурсових, міжкурсівих та міжпредметних зв'язків.

Одночасно з опрацюванням текстів історичних джерел із хрестоматій в паперовому та електронному вигляді, учні і студенти вдома та на заняттях здійснюють пошук відповідних документів та додаткової інформації в Інтернеті.

Для цього вони можуть використовувати пошукові системи, зокрема, Google та інші, шукати необхідну інформацію у Вікіпедії та її сестринських вікіпроєктах, скласти перелік необхідних сайтів. При зберіганні документів необхідно створювати власні архіви історичних джерел.

Завдання вчителів (викладачів) у цьому процесі – стимулювати у старшокласників та студентів пошуковий інтерес до використання такого типу інформаційних ресурсів, а також перевіряти правильність знайденої інформації під час презентації знайденого, знову ж таки заохочуючи до подібної діяльності в майбутньому.

Отже, сучасні вчителі та викладачі мають справу з різноманітними інформаційними ресурсами, що перебувають у постійному розвитку. Тому використання інформаційних ресурсів, серед яких матеріали Вікіпедії та її сестринських вікіпроєктів посідають чільне місце, має значний дидактичний потенціал у закладах загальної середньої та вищої освіти.

Ольга Сутула. Використання вікіпростору в роботі методичних служб

Ольга Сутула,

директор комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Карлівської міської ради Полтавської області, завідувач районним педагогічним сервісним центром відділу освіти, молоді та спорту Карлівської міської ради Полтавської області, редакторка Вікіпедії

У Концепції Нової української школи¹ акцентується увага на тому, що реформи сповна залежать від учителів, котрі, як агенти змін, на практиці втілять її ідеї. Як бачимо, в умовах створення нової моделі української освітньої системи особливо важливим стає вдосконалення науково-методичного супроводу, підвищення кваліфікації, професійного рівня педагогічних працівників на рівні дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти. Саме тому нові Закони «Про освіту», «Про повну загальну освіту» закріпили нові норми що визначатимуть на найближчі роки систему координат для функціонування освіти. До нововведень належать підходи у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників. А саме: «Закон про освіту» (Стаття 18. Освіта дорослих) зазначає, що освіта дорослих, що є складовою освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки. До складників освіти дорослих (п. 3, стаття 18) належать: післядипломна освіта; професійне навчання працівників; курси перепідготовки та/або підвищення кваліфікації; безперервний професійний розвиток. Під безперервним професійним розвитком в Законі розуміється (п. 10, стаття 18) – безперервний процес навчання та вдосконалення професійних компетентностей фахівців після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцю підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності.

Практичне втілення ідеї безперервного навчання – Постанова Кабінету міністрів №800 від 21 серпня 2019 року «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», яка затвердила «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», в якій і зазначена кардинальна зміна у підході до підвищення кваліфікації педагогічних працівників: «Педагогічні і науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою кваліфікацію». Щороку вчителі повинні самостійно обрати семінари, вебінари, платформи для навчання на 30 навчальних годин. Підвищення кваліфікації педагогічними і науково-педагогічними працівниками здійснюється згідно з планом підвищення кваліфікації закладу освіти на певний рік. Для координації такої безперервної педагогічної освіти і повинні бути створені нові установи – центри професійного розвитку педагогічних працівників.

Центри професійного розвитку педагогічних працівників повинні стати запорукою реалізації державної політики в освітній галузі, адже їх основними завданнями є сприяння професійному розвитку педагогів, забезпечення їхньої психологічної підтримки та консультування їх із широкого кола питань, пов'язаних з освітнім процесом, а саме:

- планування та визначення траєкторії професійного розвитку;
- проведення супервізії;
- розроблення документів закладу освіти;

¹ Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти // Міністерство освіти і науки України. 2016. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

- впровадження компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та інклюзивного підходів у навчанні;
- застосування нових освітніх технологій;
- організація освітнього процесу за різними формами, у тому числі з використанням технологій дистанційного навчання.

Планується, що Центри також будуть узагальнювати та поширювати інформацію про можливості професійного розвитку освітян: програми підвищення кваліфікації, вебресурси та інші інструменти, які зможуть стати у пригоді для їхнього професійного зростання. Тобто, саме на ЦПРПП і покладається місія підготовки вчителя, що зможе реалізувати завдання, що стоять перед Новою українською школою.

На сьогодні центральним вектором роботи центрів професійного розвитку педагогічних працівників повинно стати питання підвищення інформаційної компетентності вчителів. Не тільки тому що інформаційна грамотність є важливим критерієм атестації педагогічних працівників – наприклад, присвоєння найнижчої категорії «спеціаліст» вимагає використання кандидатом інформаційних технологій, а категорія «спеціаліст вищої категорії» присвоюється вчителям, «які володіють інноваційними освітніми методиками й технологіями, активно їх використовують та поширюють у професійному середовищі»¹, а й тому, що ІКТ компетентність – ознака вчителя сучасної школи. Розуміння цієї проблеми в професійному зростанні спонукає вчителів до самоосвіти, а ЦПРПП – до пошуку нових форм роботи, що забезпечить підвищення інформаційної грамотності педагогічних працівників².

Першим кроком у досягненні цієї мети має стати залучення консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників до роботи з інформаційними ресурсами. Йдеться про створення персональних вебсайтів і блогів та освоєння інших інформаційних технологій, як-то технологія вікі.

Відтак можна стверджувати, що вікіпростір може стати однією з платформ оновлення роботи з професійного розвитку педагогічних працівників, формуванні вчителів нової формації.

Розглянемо точки дотику Вікіпедії та роботи ЦПРПП у напрямку підвищення професійної майстерності вчителів.

Перші кроки в цьому процесі мають зробити ЦПРПП через інформаційно-роз'яснювальну кампанію про Вікіпедію (що таке Вікіпедія, інтерфейс та сторінки, Освітня програма та ін.) серед педагогічних працівників всіх фахів. До того ж, роботу потрібно розпочати з керівників закладів освіти, адже саме їхня підтримка цього проєкту може допомогти вирішити проблему розвитку самоосвітньої компетентності педагогів, дозволить змінити підходи до їхньої атестації.

Наступний етап пов'язаний із розширенням інформаційно-цифрової компетентності вчителів. Йдеться про заохочення педагогів до написання та редагування статей, апробації та трансформації методики проведення вікіуроків у шкільній практиці.

Звісно, ЦПРПП не зможуть самостійно якісно реалізувати це завдання, тому своє слово тут мають сказати обласні інститути післядипломної педагогічної освіти.

Це можна зробити через уведення до планів курсової перепідготовки занять із написання та редагування статей Вікіпедії. Наприклад, Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти ім. М.В. Остроградського уже робить такі кроки. Так, було проведено цикл навчальних семінарів-тренінгів для освітян з редагування Вікіпедії (тренер Олег Куш, викладач зарубіжної літератури Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С.Макаренка). Мета навчання – поширення практики написання й редагування статей для україномовного розділу Вікіпедії на основі матеріалів, підготовлених упродовж 2015–2016 рр. до шостого тому «Освіта і наука» «ПОЛТАВІКИ: Полтавської Енциклопедії».

¹ У Святошинському районі відбулись майстер-класи вчителів, які атестуються // Святошинська районна в місті Києві державна адміністрація. 2015. URL: <https://svyat.kyivcity.gov.ua/news/12493.html>

² Сучасні форми роботи з педкадрами / упоряд. М. К. Голубенко. Київ: Шкільний світ, 2010. 128 с.

Третя площина використання вікіпростору – підвищення професійної майстерності вчителів (знання предмету викладання, особливостей методики, нормативно-правової бази). Статті Вікіпедії з категорії «Педагогіка» та «Освіта» є тим теоретичним полем, що дозволяє педагогам отримати нові знання, корисні для професійної діяльності. До того ж, можна залучати вчителів як до редагування та написання статей, що стосуються науково-теоретичного та педагогічного аспекту роботи вчителів, так і використовувати зміст статей для проведення методичних заходів, як-то методичних брейн-рингів, семінарів чи майстер-класів тощо. *(При цьому Вікіпедія не є надійним джерелом для наукових досліджень: Вікіпедія зазвичай є корисною для загального ознайомлення із темою та пошуку додаткових ресурсів, але не може бути науковим джерелом сама по собі – прим. ред.)*. Таким чином, ми зможемо вирішити ще одну проблему – оновлення форм і методів навчання педагогічних працівників, підвищення їхньої ІКТ-грамотності¹.

Редагування Вікіпедії також може додати вчителям переваг серед колег, які беруть участь у конкурсах професійної майстерності «Учитель року», «Класний керівник року» та інші.

Отже, використання вікіпростору в роботі новостворених ЦПРПП підвищує якість професійного розвитку педагогів.

¹ Робота методичних центрів із педагогічними кадрами / упоряд. М. Голубенко. Київ: Шкільний світ, 2008. 128 с.

Річний план роботи з редагування і опрацювання Вікіпедії учнями та педагогами навчальних закладів середньої освіти

Світлана Дячок,

старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат філологічних наук, вчитель-методист української мови і літератури, зарубіжної літератури Колиндянської ЗОШ I–III ступенів Чортківського району Тернопільської області, редакторка Вікіпедії

ВЕРЕСЕНЬ

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
<i>Тиждень Державного Прапора та Незалежності України</i>				
Організація та проведення свята <i>День знань</i>	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	1 вересня	Інформація на сайті школи про свято із посиланням на сторінку Вікіпедії «День знань»	
Класні учнівські збори, на яких обираються члени учнівського самоврядування та обговорюються «Кодекс учня школи», «Правила поведінки і спілкування в соціальних мережах»	Ціннісне ставлення до себе. Ціннісне ставлення до праці	1–2 вересня	Ознайомлення із поняттям «Учнівське самоврядування» через відповідну сторінку у Вікіпедії. Рольова гра «Займи позицію» щодо поведінки і спілкування в соціальних мережах	
1 тиждень – <i>Тиждень Незалежності та Державного прапора України</i> під гаслом «Із Україною в серці!»	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	4 вересня	Старт роботи «Вікі любить пам'ятки». Оформлення вікістенда на тему: «Цікаве про незалежність» на основі статей «Проголошення незалежності України 1991», «Незалежність (срібна монета)» і т.п.	
Конкурс світлин «Краса навколо нас» (<i>до Всесвітнього дня краси</i>)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	9 вересня	Редагування статей на тему: краси. Робота у Вікісховищі («Краса навколо нас» – конкурс світлин)	

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
День учнівського самоврядування «Скажемо демократії: «Так!» (до Міжнародного дня демократії). Засідання членів учнівського самоврядування	Ціннісне ставлення до себе	15 вересня	Ознайомлення із статтею «Вибори», як підготовчий етап до виборів голови учнівського самоврядування школи	
«Зробімо внесок у покращення Вікіпедії» (до Дня рятувальника)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	17 вересня	Редагування статей про населені пункти району, області	
Флешмоб «Мир у Вікіпедії – це знання її правил» (до Міжнародного Дня миру)	Ціннісне ставлення до себе	21 вересня	Озвучування (у вигляді флешмобу) головних правил Вікіпедії	
Вікімарафон «Спортивна Україна» (до Дня фізичної культури та спорту)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	22 вересня	Написання статей про спорт і Олімпійські ігри	
Акція «Збережемо вікіліси!» (до Дня працівника лісу)	Ціннісне ставлення до природи	23 вересня	Редагування статей про природні пам'ятки	
Гра «Продовж речення – зав'язавши вузол» (до Дня туризму)	Ціннісне ставлення до природи	27 вересня	Написання/доповнення статей «Подвійний булінь», «Зустрічна вісімка» та ін., пов'язаних із туристичними вузлами	
Компаративні вікізв'язки «Воевода Бабій і трагедія Бабиного Яру» (до Дня пам'яті жертв Бабиного Яру)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	29 вересня	Пошук інформації – без порушень авторських прав	
Книжковий калейдоскоп «Бібліотека сучасного українця» (до Всеукраїнського дня бібліотек)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	30 вересня	Редагування статей про сучасні книги; написання статей про книги, прочитані влітку. Робота у проєкті Вікіцитати	
Майстер-клас учителів-філологів «Уміймо чуже цінувати!» (до Міжнародного дня перекладача)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	30 вересня	Переклад статей з інших мов	

ЖОВТЕНЬ

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
<i>Усеукраїнський місячник шкільних бібліотек</i>				
Фотоконкурс «Усмішка дня» <i>(до Всесвітнього дня усмішки)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	3 жовтня	Гасло «Сміятися вміє як жива, так і нежива природа». Робота із завантаження світлин у Вікісховище	
Фотоконкурс «Брати наші менші» <i>(до Всесвітнього дня тварин)</i>	Ціннісне ставлення до природи	4 жовтня	Робота у Вікісховищі та з редагування статей про тварин	
День учнівського самоврядування <i>(до Дня працівника освіти)</i>	Ціннісне ставлення до праці	7 жовтня	Рольова гра «Навчи свого вчителя редагувати Вікіпедію»	
Фотовиставка «Світ у фотофарбах» <i>(до Дня художника)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	друга неділя жовтня	Завантаження найкращих світлин у Вікісховище	
Віківишкіл «Ми – майбутні захисники держави» <i>(до Дня створення УПА та Дня українського козацтва, Дня захисника України)</i>	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	13–14 жовтня	Гасло «Справжній патріот той, хто доповнює Вікіпедію українською мовою». Презентація досвіду вікіпедистів школи	
Волонтерська діяльність «Сільська жінка – гордість нації» <i>(до Всесвітнього дня сільських жінок)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	17 жовтня	Написання статей про сільських жінок, які прославилися своєю працею, мають певні досягнення	
Конкурсна програма «Підручник майбутнього – це вікіпідручник» <i>(до Міжнародного дня шкільних бібліотек)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	24 жовтня	Ярмарок ідей щодо створення вікіпідручника	

ЛИСТОПАД

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
«Любіть Україну вишневу свою» у рамках Всеукраїнського руху «Моя земля – земля моїх батьків»	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	7 листопада	Вікіконференція щодо редагування статей про рідний край	
Рольова гра «Вікіпедія має свою мову» (до Всеукраїнського дня писемності)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	9 листопада	Опрацювання сторінок «Вікіпедія:Дотримання мовних стандартів» ¹ , «Вікіпедія:Стиль» ²	
ВЗ «Гармонія і розмаїття» (до дня толерантності)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави. Ціннісне ставлення до людини, родини, сім'ї	16 листопада	Ознайомлення із правилами спілкування у Вікіпросторі	
Скайпспілкування «Студенти, пишіть Вікіпедію» (до Міжнародного дня студента)	Ціннісне ставлення до людини	17 листопада	Обмін досвідом роботи: вікіпедисти педагоги-учні-випускники-студенти	
Засідання круглого столу «Як це було...» (до річниці розгону Майдану)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	21 листопада	Огляд вікісторінок на тему Майдану	
Заочна вікіекскурсія в національний музей «Меморіал жертв Голодомору» (до Дня пам'яті жертв Голодоморів)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	24 листопада	Опрацювання статті «Меморіал жертв Голодомору»	

ГРУДЕНЬ

Вікілото «Меморі»: «Від Референдуму до сьогодення»	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	1 грудня	Екскурс важливих історичних подій	
Виховний захід «Вікіпедист – це волонтер» (до Міжнародного дня волонтера)	Ціннісне ставлення до себе	5 грудня	Представлення вікіпедистів школи, їхньої волонтерської діяльності. Вікіярмарок (вироблення і продаж вікісувенірів)	

¹ Вікіпедія:Дотримання мовних стандартів // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Pi

² Вікіпедія:Стиль // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Ph

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
Уроки мужності «Редагувати українську Вікіпедію – це захищати свою державу» (до Дня Збройних Сил України)	Ціннісне ставлення до людини, родини, сім'ї	6 грудня	Презентація актуальності редагування Вікіпедії	
«Створили громаду – удоскональте про неї вікістаттю» (до Дня місцевого самоврядування)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	7 грудня	Редагування статей про новостворені громади	
Вікіурок «Права і обов'язки вікіпедиста» (до Міжнародного дня прав людини)	Ціннісне ставлення до себе	10 грудня	Дослідження «Сторінки користувача і сторінки обговорення»	
«П'ємо чай – редагуємо Вікіпедію» (до Всесвітнього дня чаю та до Дня благодійництва)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	15 грудня	Редагування статей під час вікічаювання	

СІЧЕНЬ

Конкурс «Оригінальне привітання Вікіпедії з Днем народження» (до Дня Вікіпедії)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	15 січня	Колаж, написання статті, з використанням цитат із проекту Вікіцитати	
«Які вони, самоспалені герої?» (до 40-ої річниці від дня самоспалення Олекси Гірника)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	21 січня	Дискусія із аналізом вікісторінки «Гірник Олекса Миколайович» ¹	
Вікіланцюг статей «На майдані, на Софійським, з корогвами Україна свято волі зустрічала» (до Дня Соборності та свободи України)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	22 січня	Написання статей на історичну тематику	

¹ Гірник Олекса Миколайович // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/2Pd>

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
Рейд пам'яті «І голі кості гладить Голокост...» (до Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	27 січня	Демонстрація світлин із Вікісховища, пошук інформації про Голокост у Вікіпедії	
«Крути – наша біль і тривога» (до Дня пам'яті героїв Крут)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	29 січня	Суспільно-інформаційна година із читанням вікісторінки «Бій під Крутами»	
Участь у Вікімарафоні до дня української Вікіпедії	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	28–31 січня	Вікімарафон з написання статей	

ЛЮТИЙ

Рольова гра «Знайди дитячу книжку Любові Забашти»	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	3 лютого	Оновлення сторінки Вікіпедії «Забашта Любов Василівна» ¹	
Усеукраїнська акція «Хвиля безпечного Інтернету» (до Європейського дня безпечного Інтернету)	Ціннісне ставлення до праці	Другий вівторок лютого	Правила поведінки у соціальній мережі та у вікіпросторі	
Озвуч улюблену вікісторінку по шкільному радію (до Всесвітнього дня радію)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	13 лютого	Читання цікавих матеріалів із Вікіпедії	
Вечір поезії, музики і танцю «Кохання – диво з див» (до Дня Валентина)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	14 лютого	Поповнення вікіпроєкту Вікіцитати цитатами про кохання	
День смутку «Майдан змінив наш світогляд...» (до Дня Героїв Небесної Сотні)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	20 лютого	Зустріч однодумців в Інтернет-кафе «Події Майдану у літературі»	
Інтернет-гра «Редагуй Вікіпедію грамотно!» (до Міжнародного дня рідної мови)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	21 лютого	Вікторина із правил редагування Вікіпедії	
«Левко Боровиковський – автор балад, дум, пісень» (до 210-ої річниці від дня народження поета)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	22 лютого	Рольова гра «Онови сторінку поета»	

¹ Забашта Любов Василівна // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2PZ

БЕРЕЗЕНЬ

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
<i>Місячник правових знань</i>				
Засідання «круглого столу» на тему: «Гендерне виховання – запорука свідомих громадян»	Ціннісне ставлення до людини, родини, сім'ї	2 березня	Опрацювання статті у Вікіпедії «Гендер» ¹	
Радіочитання сторінок Вікіпедії «Письменники миру» (до Всесвітнього дня миру для письменників)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	3 березня	Ознайомлення із біографічними сторінками та творчістю письменників	
Кейс-метод «Країна прав та обов'язків дитини»	Ціннісне ставлення до себе	4 березня	Дискусія із супроводом пояснень щодо прав та обов'язків у Вікіпедії	
Акція «Збережи підсніжник – сфотографуй його!»	Ціннісне ставлення до природи	15–16 березня	Робота у Вікісховищі	
Дослідницька робота «Поетичні рядки-афоризми» (до Всесвітнього дня поезії)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	21 березня	Онови Вікіцитатами проект	
«У музеях води» (до Всесвітнього дня водних ресурсів)	Ціннісне ставлення до природи	23 березня	Заочна вікіекскурсія у музеї води (Київ)	
Переглядаємо домашній архів «Театри світу... театри України...» (до Міжнародного дня театру)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	27 березня	Робота у Вікісховищі	

КВІТЕНЬ

Виставка-конкурс шаржів «Наші шкільні вікіпедисти» (до Всесвітнього дня гумору та сміху)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	1 квітня	Гасло: «Якими інші бачать вікіпедистів?»	
Редагування статті до Всеукраїнського конкурсу «Птах року» (до Міжнародного дня птахів)	Ціннісне ставлення до природи	1 квітня	Редагування статті у Вікіпедії	

¹ Гендер // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2PT

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
Редагування вікістатей про дитячі книги <i>(до Міжнародного дня дитячої книги)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	2 квітня	Редагування статей у Вікіпедії	
Вікізахід на тему: «Він ніколи нічого не хотів для себе» <i>(до сторіччя від дня народження українського письменника Олеса Гончара)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	3 квітня	Ознайомлення з біографією і творчістю письменника через аналіз сторінки у Вікіпедії про нього ¹	
Дискусійний ринг «Уроки в Інтернет-мережі: «за» і «проти»» <i>(до Міжнародного дня Інтернету)</i>	Ціннісне ставлення до себе	4 квітня	Метод «народна платформа» («за» або «проти» певного твердження)	
Арена відвертості «Батьки і Вікіпедія»	Ціннісне ставлення до людини, родини, сім'ї	5 квітня	Батьківський всеобуч	
Інформація та вітання зі святом на сайті школи «Нехай Вам завжди приносять гарні вісті»	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	7 квітня	Розміщення посилання на вікісторінку «Благовіщення» ¹ на сайті чи блозі школи про свято	
«Вони заслуговують на правду!» <i>(до Міжнародного дня пам'яток та визначних місць)</i>	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	18 квітня	Редагування статей про визначні місця нашого краю	
Майстер-класи із завантаження світлин у Вікісховище <i>(до Дня довкілля і Всесвітнього дня Землі)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва. Ціннісне ставлення до суспільства і держави. Ціннісне ставлення до природи	20–22 квітня	Участь у конкурсі «Вікі любить Землю»	
Виховна година «Читати модно та цікаво!» <i>(до Дня книги та авторського права)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	23 квітня	Авторське право у Вікіпедії. Роль читання у редагуванні Вікіпедії	
«Шекспіріада вікістатей» <i>(до Міжнародного дня англійської мови)</i>	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	23 квітня	Переклад статей із англійської мови	

¹ Благовіщення // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2PF

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
«Тема Чорнобиля у Вікіпедії» (до Дня Чорнобильської трагедії)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави. Ціннісне ставлення до природи	26 квітня	Виховний захід із посиланнями на вікісторінки	
Рольова гра «Вибираємо добрий танець» (до Міжнародного дня танцю)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	29 квітня	Із усіх статей про жанри танців – обираються найкраща!	

ТРАВЕНЬ

Флешмоб «Сонце світить навіть злому» (до Дня сонця)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	3 травня	Цитата, зображення дня	
Рольова гра «Фейк чи правда» (до Всесвітнього дня свободи преси)	Ціннісне ставлення до праці	3 травня	Аналіз сторінок в інтернет-мережі для джерел у Вікіпедії	
Оформлення буклетів «Людина з обмеженими можливостями – це не вирок» (до Дня боротьби за права осіб з інвалідністю)	Ціннісне ставлення до людини, родини, сім'ї	4 травня	Інформація для буклета із статей Вікіпедії	
«Два дні важливих у календарі» (до Дня пам'яті та примирення, Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	8–9 травня	Аналіз вікіінформації	
Аукціон вікіідей «Для тата – новини, для мами – світлини, для мене, учня, статті у Вікіпедії!» (до Міжнародного дня сім'ї)	Ціннісне ставлення до праці	15 травня	Розмова про Вікіпедію у сім'ї	
Заочна мандрівка в Європу (до дня Європи та дня Науки)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	18–20 травня	Робота у Вікісховищі. Світлини з Європи у домашньому альбомі	

Зміст заходів	Змістова лінія	Термін виконання	Форма роботи	Відмітка про виконання
Історичне лото «Доля Криму» (<i>День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу</i>)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	18 травня	Редагування відповідних статей у Вікіпедії	
Рольова гра «Свобода панорами» (<i>до Міжнародного дня музеїв</i>)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави. Ціннісне ставлення до культури і мистецтва	18 травня	Опрацювання правил Вікіпедії	
Спільна молитва за здоров'я воїнів АТО (<i>до Дня українських Героїв та Дня прикордонника</i>)	Ціннісне ставлення до суспільства і держави	20–23 травня	Редагування статей про Героїв Небесної Сотні та воїнів, учасників АТО	
Рольова гра «Будь патріотом – онови статтю» (<i>до Дня пам'яті жертв політичних репресій</i>)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва. Ціннісне ставлення до суспільства і держави	21 травня	Редагування вікісторінок про особистості, які стали жертвами політичних репресій	
Дискусія на тему: «Переваги і недоліки Вікіпедії та традиційних джерел інформації» (<i>до Дня працівників видавництв і поліграфії</i>)	Ціннісне ставлення до культури і мистецтва. Ціннісне ставлення до суспільства і держави	27 травня	Визначення головних напрямків та особливостей роботи вікіпедистів	

Щоб отримати електронну версію річного плану роботи з Вікіпедією в школах Ви можете скористатися посиланням <https://bit.ly/2BFB61z> або QR-кодом

Із практики використання Вікіпедії на уроках зарубіжної літератури

Світлана Бак,

*учителька зарубіжної літератури, учитель-методист Троянської філії Голованівського ліцею ім. Т. Г. Шевченка
Голованівської районної ради Кіровоградської області, лауреатка Всеукраїнського конкурсу «Учитель року»
в номінації «Зарубіжна література» 2011, голова ГО «Клуб учасників конкурсу Учитель року
в гуманітарних номінаціях», редакторка Вікіпедії*

Навчаючи учнів, великий філософ і педагог Сократ застосовував метод навчального діалогу. Згідно з цим підходом, людина не стільки сприймає готові істини, скільки пізнає їх у дискусії, знаходить у навчальному спілкуванні відповіді на запитання або й заперечення загальноприйнятих істин, змінити які прийшов час. У сучасній освіті такий метод навчання вивчали науковці (М. Бахтін, В. Шуляр, І. Нібеленчук та інші), випробовували педагогі-практики (С. Курганов¹, О. Гузь та інші). Сократ навчав не окремим наукам, відокремленим одна від одної, а формував цілісний погляд на світ, у нашому сучасному розумінні використовував метапредметне навчання².

Здобуті знання мають бути практично мотивованими. Для чого ми вивчаємо тему, правило, текст? Як це зробити? Пропоную за джерело інформації узяти Вікіпедію.

Форми роботи у цьому напрямку:

- пошук додаткової інформації;
- створення таблиць, схем, презентацій (підручник + стаття (статті) Вікіпедії);
- результатом роботи у групі можуть бути: блог, презентація, стенд, газета, інтерв'ю, відео;
- редагування статті;
- створення статті.

Перед вивченням теми учням необхідно запропонувати таку мотивацію, яка б змусила їх самостійно, різними засобами та за допомогою різноманітних джерел вивчити тему, закон, епоху, текст. Як? Цього можна досягнути за допомогою запитань або завдань, які мотивують пошуки відповідей, бажання віднайти істину, презентувати свій

готовий продукт. Потрібне герменевтичне запитання, ніточка, яка допоможе розкрити весь клубок навчальної теми. Поєднання сприйняття інформації за допомогою аудіо, візуального ряду – теж прийшло ще з часів Авіценни, який під час розповіді про людину демонстрував зображення.

Види робіт, що можуть бути запропоновані учням під час вивчення твору:

- збір інформації;
- пошук визначення понять, незнайомих слів;
- розшифрування прізвищ героїв твору;
- створення проєктів – блог твору, героя, напрямку;
- інтерв'ю;
- створення відео;
- в рамках проєкту «Досліджуємо тенденції моди героїв твору» презентувати зачіску, дизайн приміщення, одяг героїв твору;
- створення альбому мод;
- створення бренду одягу.
- транспортні засоби.

Щоб виконати такі проєкти учням необхідно:

- прочитати твір;
- опрацювати текст з точки зору дослідження (проєкту);
- знайти додаткову інформацію у Вікіпедії, в інших джерелах;
- знайти інформацію, якої немає у Вікіпедії;

¹ Курганов С. Ребенок и взрослый в учебном диалоге. Москва: Просвещение, 1989. 128 с. URL: <http://setilab.ru/modules/article/view.article.php/224>.

² Васильківська Г. О. Метапредметний підхід до формування системи знань про людину як один із принципів сучасного підручникотворення // Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. 2012. №12. С. 42–50. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/712117/1/BOV17-PSP.pdf>.

- додати її у статтю Вікіпедії, обов'язково вказавши джерело;
- виконати роботу;
- презентувати результат.

Урок проводиться для учнів 8 класу після вивчення теми «Вільям Шекспір „Ромео і Джульєтта“». Вчитель чи вчителька спочатку знайомить учнів із видами робіт з цієї теми, які вони можуть виконати. З метою розвитку навичок пошуку й систематизації додаткової інформації та використання її для виконання практичних завдань, пропонується робота з матеріалами Вікіпедії та сестринських вікіпроектів.

Можливі види робіт:

- пошук інформації;
- створення таблиць, схем за допомогою підручника й Вікіпедії;
- редагування статей Вікіпедії додатковою інформацією, яку учні знайдуть у підручниках, або на сайтах з обов'язковим зазначенням джерела;
- перегляд фото та відео у Вікісховищі;
- додавання своїх фото з теми у Вікісховище;
- аналіз та інтерпретація цитатного матеріалу у Вікіцитатах;
- додавання улюблених цитат у Вікіцитати;
- створення особистого вікіпідручника з теми з гіперпосиланнями (електронний варіант);
- створення статей з теми.

Учителі, в залежності від підготовленості класу, обирають ті види робіт, які допоможуть виконати освітні завдання з теми.

Запропонований урок проводиться у класі, який не вміє створювати статті, але вже має навички пошуку інформації у проєктах Фонду Вікімедіа. Мета вчителя – навчити учнів систематизувати й використовувати інформацію на практиці.

За браком часу результати роботи можуть розміщуватись у соціальних мережах, на сторінці з предмету в Facebook, на блозі вчителя чи сайті школи. Можлива презентація робіт на позакласному заході, який присвячується Шекспіру.

ДЖЕРЕЛА

1. Бахтин М. М. Естетика словесного творчества / [Сост. С. Г. Бочаров, примеч. С. С. Аверинцев и С. Г. Бочаров]. Москва: Искусство, 1979. 423 с.
2. Гузь О. О. Урок за методикою навчального діалогу: його особливості, структура та деякі прийоми // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. 2006. № 6. С. 32–36.
3. Небеленчук І. О. Діалогові технології навчання світової літератури: науково-методичний посібник. Кіровоград: ТОВ «ПОЛІМЕД-Сервіс», 2015. 207 с.
4. Шуляр В. І. Планування літературної освіти школярів: технологічна концепція: Монографія. Миколаїв, 2006.

Урок розвитку зв'язного мовлення із зарубіжної літератури, 8 клас «Сучасний кінематограф і трагедія Вільяма Шекспіра „Ромео і Джульєтта“»

Світлана Бак,

*учителька зарубіжної літератури, учитель-методист Троянської філії Голованівського ліцею ім. Т. Г. Шевченка
Голованівської районної ради Кіровоградської області, лауреатка Всеукраїнського конкурсу «Учитель року»
в номінації «Зарубіжна література» 2011, голова ГО «Клуб учасників конкурсу Учитель року
в гуманітарних номінаціях», редакторка Вікіпедії*

Мета: за допомогою матеріалів Вікіпедії вчити знаходити інформацію з теми, використовувати її для відповіді, систематизувати, розвивати вміння працювати в групах над спільними проектами, розвивати творчі здібності, вміння презентувати свою роботу перед класом, використовувати гаджети для досягнення цієї мети.

Обладнання: проєктор, підключення до мережі Інтернет, планшети, ноутбуки, гаджети.

Домашнє завдання (оголошується на початку теми): переглянути один із уривків екранізації (перша зустріч Ромео і Джульєтти в саду, вінчання, остання зустріч героїв).

Хід уроку:

I. Актуалізація знань. Тести на знання трагедії¹ (за вибором учителя).

II. Мотивація навчальної діяльності.

1. Учитель про завдання уроку.
2. Бесіда. Як з'являються фільми? Чому кінематограф використовує старі сюжети? Чому фільм відрізняється від художнього твору?
3. Інструкція з виконання завдань. Об'єднання у групи.

Перший етап – пошуки інформації у Вікіпедії², складання таблиці «Екранізація п'єси Шекспіра „Ромео і Джульєтта“»³.

Учитель показує посилання на проєкторі, можна надіслати у чаті соцмережі.

(Структура таблиці – назва, рік, країна, режисер, актори)

Другий етап – обговорення домашнього завдання (думки, запитання, враження).

Третій етап – робота над проєктами у групах.

Теми проєктних завдань для роботи:

Група №1 – фільм і книга – інтерв'ю з режисером.

Група №2 – музика – представлення авторів саундтреків, пропозиція своїх варіантів, створення презентації.

Група №3 – мода, створення бренду одягу.

Група №4 – театр, особливості театру часів Шекспіра, створення афіші чи постеру.

Група №5 – порівняння гри акторів, інсценізація улюблених епізодів, відеозапис.

¹ Хорoshiлова А. В. Усі уроки зарубіжної літератури. 8 клас Харків: Видавнича група «Основа», 2008. С. 356.

² Ромео і Джульєтта // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NM

³ Екранізації творів Вільяма Шекспіра // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NL

Домашнє завдання. Підготувати презентацію проєктів.

1. Аудіозапис інтерв'ю.
2. Презентація «Моє музичне оформлення фільму „Ромео і Джульєтта“».
3. Продемонструвати одяг із брендом.
4. Презентація афіші.
5. Відеозапис інсценізації.

ДЖЕРЕЛА

1. Балет «Ромео і Джульєтта». Сцена вінчання // YouTube. URL: <https://youtu.be/QDUGzDzGFXk>
2. Ковбасенко Ю. І., Ковбасенко Л. В. Зарубіжна література. 8 кл. Київ: Літера ЛТД, 2016. 320 с.
3. Фільм «Ромео і Джульєтта» (1968). Сцена під балконом // YouTube. URL: <https://youtu.be/yqeVHR48wtI>
4. Фільм «Ромео і Джульєтта» (1968). Сцена смерті Джульєтти // YouTube. URL: https://youtu.be/8Z8XxVr_M7E
5. Хорошилова А. В. Усі уроки зарубіжної літератури. 8 клас Харків: Видавнича група «Основа», 2008. 368 с.
6. Шекспір В. Зібрання творів у 6-ти томах: Том 2. Київ: Дніпро, 1986. С. 311-413.

Система уроків за вивченням роману Гаррієт Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома», 6 клас

Наталія Рудницька,

*вчителька української мови та літератури, зарубіжної літератури Кам'янець-Подільської ЗОШ №17 Хмельницької області,
вчитель-методист, редакторка Вікіпедії, фіналістка національної премії Global Teacher Prize Ukraine 2018*

УРОК №1

Тема: Роман Гаррієт Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома». Проблема рабства і ставлення до людей різних рас і національностей у творі

Мета: ознайомити учнів із творчістю відомої американської письменниці; навчити визначати тематичний зміст; розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення, розширювати загальний культурний рівень; формувати толерантність, виховувати негативне ставлення до приниження людини людиною, почуття власної гідності, протест проти насильства, вміння ставати на захист свого особистого життя.

Тип уроку: інтерактивний урок засвоєння нових знань і вироблення на їхній основі вмінь і навичок, вікіурок.

Обладнання: доступ до Інтернету та Вікіпедії, тексти роману «Хатина дядька Тома».

Що є свобода?

Григорій Сковорода

Хід уроку

I. Організаційний момент: психологічне налаштування учнів на роботу.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми, мети, завдань уроку.

Учитель: сутність слова «свобода» по-справжньому

може оцінити та людина, яка пізнала горе й біль принижень, перебуваючи в рабстві: на все треба питати дозволу хазяїна, який вважає раба – людину з серцем і душею – своєю власністю. Цю «річ» можна продати, обміняти, забити різками, відібрати в неї дитину, відправити її виконувати виснажливу роботу.

Про людей, змушених миритись із запропонованими правилами життєвої гри, де є «хазяї» і «раби», про їхні долі, складні взаємостосунки, почуття розповідає у своєму творі американська письменниця Гаррієт Бічер-Стоу.

Інтерактивна вправа: Передбачення

- Яким ви бачите власне майбутнє?

Оптимістичне майбутнє	Песимістичне майбутнє

- Як бачимо, кожен з нас вважає, що сам буде власне життя, й лише від нас залежить, яким воно буде – добрим чи поганим.

Однак, сьогодні ми познайомимося з романом, який розкриває іншу суть життя: воно залежить від «господарів життя», людей, котрі взяли на себе сміливість вирішувати долю інших.

III. Вивчення нового матеріалу.

• Біографічна сторінка

Напередодні ви отримали завдання самостійно опрацювати статтю Вікіпедії «Гарріет Бічер-Стоу»¹.

Назвіть:

Основні факти біографії.

Основні твори+переклади.

• Історико-теоретична сторінка

Зараз об'єднаємося у творчі групи. Опрацюємо статті:

- група I – рабство в США²;
- група II – закон про рабів-утікачів³;
- група III – расизм⁴;
- група IV – расова дискримінація⁴;
- група V – мулати⁵, кварталон⁶.

• Звіт творчих груп (із застосуванням матеріалів із Вікіпедії).

• Коментоване читання та обговорення.

Розділ I. Читач знайомиться з «гуманною» людиною.

Аналіз прочитаного:

1. З якими героями ми знайомимось з самого початку?
2. Що вас здивувало найбільше у прочитаному?
3. Чи можна вважати, що господар рабів містер Шелбі вболіває за долю своїх рабів – Тома та маленького Гаррі?
4. Чи піддається здоровому глузду сам факт продажу людини?
5. Чи могли Том із дружиною чи Еліза зі своїм чоловіком передбачити власне майбутнє?

Передбачення.

Учитель: Яким ви бачите власне майбутнє?

Оптимістичне майбутнє	Песимістичне майбутнє

(відповіді та роздуми учнів).

IV. Рефлексія

• Фронтальна узагальнююча бесіда:

1. Які соціальні проблеми порушує письменниця у творі (проблеми расової дискримінації, рабства, работоргівлі)?
2. Чи сподобався вам твір?
3. Що вразило вас найбільше?
4. Які почуття ви переживали, читаючи уривки з роману?
5. Чи пояснює епіграф до уроку позицію Г. Бічер-Стоу стосовно питання нерівності людей у суспільстві?

• **Коментар учителя:** Як бачимо, автор показує дві точки зору, що існували на той час та існують досі. Для прогресивних людей важливим є не колір шкіри, а моральність людини. Тому вони негативно ставляться до проблем дискримінації. А для мерзотників головне – гроші, а як їх заробити – вже не є суттєвим.

V. Підсумки і висновки

Слово вчителя: Сьогодні на уроці ми спробували дослідити деякі життєво важливі істини, а Вікіпедія допомогла, сподіваюся, детальніше зрозуміти деякі теоретичні поняття. Ми здобули багато нових знань. Наступного уроку продовжимо роботу над текстом.

Вмотивоване оцінювання учнів.

VI. Домашнє завдання

- Обов'язкове: прочитати розділ I–X роману.
- Додаткове: дібрати цитати до образу дядька Тома.

¹ Гарріет Бічер-Стоу // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sr5>

² Рабство в США // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sr8>

³ Закон про рабів-утікачів // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sr9>

⁴ Расизм // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/SrB>

⁵ Мулати // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/SrC>

⁶ Кварталон // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/SrD>

Тема: Система образів роману Гаррієт Бічер-Стоу «Хатина дядька Тома». Роль у ній дядька Тома.

Мета: розглянути, проаналізувати систему образів роману, скласти їхню характеристику, визначити роль кожної групи персонажів; виховувати неприйняття приниження людської гідності; розвивати навички роботи з Вікіпедією, навички літературного аналізу, зв'язного мовлення.

Тип уроку: інтерактивний урок засвоєння нових знань і вироблення на їхній основі вмінь і навичок, вікіурок.

Обладнання: доступ до Інтернету та Вікіпедії, тексти роману «Хатина дядька Тома».

Пам'ятай про милосердя

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Налаштування на роботу, обмін стікерами з побажаннями.

В учнів на партах заздалегідь наклеєні різнокольорові стікери з частиною фрази-побажання: «Нехай вдача завжди...». Учень (учениця) повинні дописати фразу на стікері й подарувати його сусіду по парті.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми, мети, завдань уроку

Учитель: Вийшовши заміж за професора богослов'я, Гаррієт Бічер-Стоу цілком присвятила себе родині: виховувала дітей, шила, готувала, приводила до ладу будинок. А щоб допомогти чоловікові, писала оповідання для місцевих газет. Вона мала дивовижну здатність писати

швидко, без помарок, примостившись на краєчку кухонного столу. Так тривало років 15. Але одного разу сталася подія, яка, здавалося б, ніяк не могла торкнутися звичайної домогосподарки: Конгрес США схвалив закон про рабів-втікачів. Відтепер плантатори отримували право переслідувати своїх рабів не лише в південних, рабовласницьких штатах, але й на півночі країни, де рабство було заборонено. Цей закон обурило Гаррієт. Місіс Стоу вирішила написати книгу, яка змусила б людей усвідомити всю жорстокість рабства. За словами сина Гаррієт, ця ідея прийшла до неї під час служби в храмі. Перед її очима виникла сцена смерті старого негра. Прийшовши додому, вона негайно взяла ручку й папір і записала побачене... Так, досі мало кому відома місіс Стоу почала створювати головну книгу свого життя.

Разом із подругою, місіс Даттон, вона здійснила поїздку на південь. Досить було раз побачити, як живуть невольники в маєтках, щоб уявити картину в цілому. Вона заповнювала звіти про процеси щодо плантаторів, зустрічі з рабами, їхні розповіді. Все, що побачила Гаррієт під час поїздки, вона описала в романі.

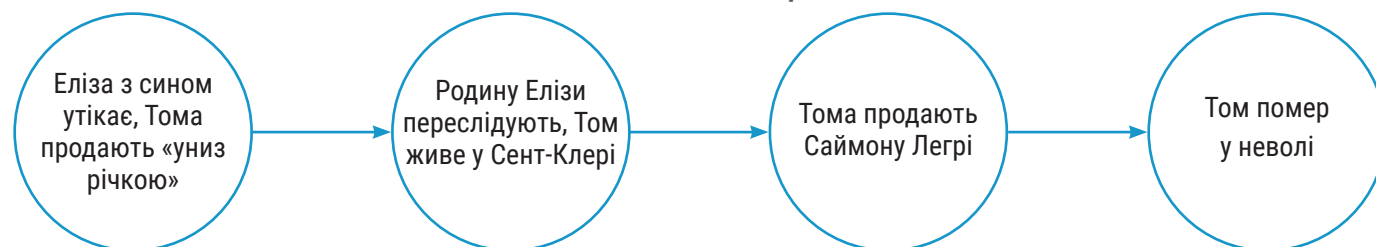
III. Вивчення нового матеріалу

Формування академічних понять

Словникова робота. Пригадаймо, що таке роман (визначення), скориставшись статтею з Вікіпедії¹.

Робота з текстом. Складання сюжетного ланцюга. Скориставшись власними знаннями та статтею Вікіпедії «Хатинка дядька Тома»², спробуймо відтворити сюжетний ланцюг роману.

СЮЖЕТНИЙ ЛАНЦЮГ

¹ Роман // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/325D>

² Хатина дядька Тома // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/325E>

• **Дослідження тексту.**

Учитель: Як бачимо, у романі розглядаються дві сюжетні лінії. Які саме герої опиняються у центрі нашої уваги?

1. На Північ, до свободи, від загрози бути навіки розлученими тікають рабіня Еліза з дитиною (син Гаррі) і її чоловік Джордж.
2. Усе далі на Південь ввозять проданого в рабство дядька Тома. Починається тернистий шлях дядька Тома і боротьба Джорджа і Елізи за свободу і щастя.

• **Порівняльна характеристика персонажів.**

Можна скористатися статтею Вікіпедії¹.

Учитель:

1. Давайте з вами порівнюємо двох рабів. Які риси характеру ви відзначаєте у дядька Тома? Як ви оцінюєте його вчинки? Чим вас приваблює образ Джорджа Гарріса?

Дядько Том	Спільне	Джордж Гарріс

2. Які образи рабовласників ми можемо виділити? Як ми можемо їх охарактеризувати?
3. Які тенденції ми можемо виділити?

Персонаж	Риси характеру	Ставлення до рабів
Містер Шелбі		
Гейлі		
Містер Сен-Клер		
Саймон Легрі		

4. Звернімо увагу на образ Єванжеліни Сен-Клер. Що ми можемо про нього сказати?
5. Як ви вважаєте, навіщо автор показав образ такої неслухняної дівчинки, як рабіня Топсі?

Єванжеліна	Спільне	Топсі

IV. Рефлексія

• **Обговорення:**

1. Що втілювали розглянуті нами персонажі?
2. Яка основна ідея автора?
3. Які висновки в контексті проблеми рабства можна зробити?

Учитель: Отже, спробуймо підсумувати усе, що ми сьогодні вивчили на уроці.

• **Метод незакінченого речення:**

1. Я зрозумів (зрозуміла), що...
2. Мій улюблений герой ... навчив мене...
3. Для мене милосердя – це...

V. Підсумки і висновки

Учитель:

Як бачимо, персонажі, зображені Гарріет Бічер-Стоу, змогли передати весь спектр рис суспільства, який побутував того часу. Ми захоплюємося відданістю і християнською смиренністю Тома, нас вражає сміливість і непокірність Джорджа, ми однаково засуджуємо рабство, приниження людської гідності й честі, котре демонструють нам Гейлі, Саймон Легрі та інші негідники. І кожен з нас прагне хоч трохи дотягнутися до милосердя та розважливості маленької Єви Сен-Клер. Сподіваюся, ви за своїли сьогодні гарний урок.

• **Вмотивоване оцінювання учнів**

VI. Домашнє завдання

Обов'язкове: скласти цитатну характеристику улюбленого героя.

Додаткове: створити портрет дядька Тома.

¹ Хатина дядька Тома // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/325E>

Система уроків із зарубіжної літератури за вивченням оповідання Джеймса Олдріджа «Останній дюйм», 7 клас

Наталія Рудніцька,

учителька української мови та літератури, зарубіжної літератури Кам'янець-Подільської ЗОШ №17 Хмельницької області,
учитель-методист, редакторка Вікіпедії, фіналістка національної премії Global Teacher Prize Ukraine 2018

УРОК №1

Тема: Джеймс Олдрідж «Останній дюйм». Своєрідність вирішення проблеми батьків та дітей. Формування характеру Деві за надзвичайних обставин.

Мета: ознайомити учнів із життєвим та творчим шляхом Джеймса Олдріджа; розвивати навички переказу оповідання, виразного читання, усного зв'язного мовлення, уміння працювати з джерелами інформації, вдосконалювати навички словесного малювання, уміння визначати ключові епізоди, формулювати основну думку твору, висловлювати міркування з приводу цієї проблеми; виховувати мужність, волю, повагу до старших, прагнення порозумітися з ними.

Тип уроку: інтерактивний урок засвоєння нових знань і вироблення на їхній основі вмінь і навичок, вікіурок.

Обладнання: доступ до Інтернету та Вікіпедії.

Хід уроку

I. Організаційний момент: психологічне налаштування учнів на роботу.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми, мети, завдань уроку

Учитель:

Батьки і діти – це тандем природи,
В яким закладені усі земні чуття,
Бо діти паростки, які під сонцем сходять.
Вони є сенсом нашого життя¹.
(Леся Квіт)

Батьки і діти. Як часто ми не розуміємо один одного, говоримо майже різними мовами. Що розділяє батьків і дітей? Вік? Погляди на життя? А як треба жити? Що робити, щоб життя стало кращим? Чи можливе подолання відстані між людьми?

На це актуальне питання ми дамо відповідь на сьогоднішньому уроці, тема якого: «Своєрідність вирішення проблеми батьків та дітей в оповіданні Дж. Олдріджа „Останній дюйм“». Ми спробуємо з'ясувати причини напружених стосунків між рідними людьми – батьком і сином, обговоримо можливі способи їхнього зближення.

Актуалізація опорних знань:

- Які головні факти біографії письменника ми повинні пригадати? Можна скористатися статтею Вікіпедії².
- Які захоплення були в письменника?
- Що таке оповідання? Скористаймося статтею Вікіпедії³.

III. Вивчення нового матеріалу

- Формування академічних понять

Словникова робота

Ви прочитали текст оповідання. Які незнайомі слова ви помітили?

Скористаймося статтями Вікіпедії: Дюйм⁴, Фут⁵, Миля⁶.

- Робота з текстом. Паралельно використовуємо інформацію із статті Вікіпедії «Останній дюйм»⁷.
- Мозковий штурм

¹ Квіт Л. Батьки і діти // Клуб поезії. URL: <http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=498842> (дата звернення: 10.01.2018).

² Джеймс Олдрідж // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fc

³ Оповідання // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fi

⁴ Дюйм // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fe

⁵ Фут // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fc

⁶ Миля // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fa

⁷ Останній дюйм // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2FW

- Хто є головними героями оповідання?
- Скільки років Деві?
- Скільки років батькові?
- У якій родині живе й росте хлопчик?
- Що можна сказати про стосунки в сім'ї героїв?
- Вибіркове читання
- Зачитайте, що автор говорить про батьків Деві.
- Яким було ставлення батьків до Деві?
- У чому причина таких стосунків?
- Дослідження тексту

Пропоную об'єднатися у творчі групи.

Перша група – географи. Дослідити інформацію про Червоне море, географію переміщення героїв. Скористатися текстом та інформацією з Вікіпедії (статті «Червоне море»¹, «Середземне море»², «Індійський океан»³, «Сахара»⁴, «Корал»⁵, «Риф»⁶, «Хамсин»⁷, «Компас»⁸).

Друга група – біологи. Дослідити, які небезпеки чекали на Бена й Деві під час перебування на острові. Детальніше зупинитися на зображенні флори й фауни острова. Скористатися текстом та інформацією з Вікіпедії (статті «Дюгонь»⁹, «Морські риби-ангели»¹⁰, «Риба-клоун»¹¹, «Барабуля»¹², «Акули»¹³).

Третя група – техніки. Дослідити особливості побудови літака, охарактеризувати проблеми з технікою, що виникли у героїв. Скористатися текстом та інформацією з Вікіпедії (статті «Літак Остер»¹⁴, «Акваланг»¹⁵, «Кінокамера»¹⁶, «Кіноплівка»¹⁷, «Стартер (авто)»¹⁸, «Гальмо»¹⁹).

Четверта група – статистики. Проаналізувати етапи спілкування Бена і Деві:

- до поранення Бена;
- після поранення Бена;

- звернути увагу на характер поранення;
- вернути увагу на якості, які проявив Деві.

Скористатися текстом та інформацією з Вікіпедії (стаття «рана»²⁰).

- Робота у групах
- Звіт творчих груп

IV. Рефлексія

• Обговорення

1. Яка тема оповідання?
2. Яка основна ідея?
3. Які висновки в контексті проблеми «батьки і діти» можна зробити:
 - взаємини між батьками й дітьми завжди були серйозною проблемою;
 - найстрашніше за все – байдужість, стіна непорозуміння, незнання одне одного;
 - найбільше залежить від батьків, тому що в них більший життєвий досвід;
 - треба пам'ятати, що кожна людина – це світ. І цей світ потрібно поважати.

Давайте подумки перегорнемо сторінки оповідання, згадаємо ключові моменти, замислимося над тим, про що йшлося на уроці...

• Метод незакінченого речення:

- Сьогодні я дізнався (дізналася)...
- Було цікаво...
- Я зрозумів (зрозуміла), що...
- У мене вийшло ...
- Я зміг (змогла)...
- Я спробую...

¹ Червоне море // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Ck>

² Середземне море // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Ci>

³ Індійський океан // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Ch>

⁴ Сахара // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Ce>

⁵ Корал // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Cc>

⁶ Риф // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Cb>

⁷ Хамсин // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2Ca>

⁸ Компас // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CY>

⁹ Дюгонь // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CX>

¹⁰ Морські риби-ангели // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CV>

¹¹ Риба-клоун // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CT>

¹² Барабуля // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CS>

¹³ Акула // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CQ>

¹⁴ Літак Остер // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CN>

¹⁵ Акваланг // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CL>

¹⁶ Кінокамера // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CK>

¹⁷ Кіноплівка // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CJ>

¹⁸ Стартер (авто) // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CG>

¹⁹ Гальмо // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CF>

²⁰ Рана // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2CE>

- Мене здивувало...
- Урок дав мені для життя...
- Мені захотілося...

V. Підсумки й висновки

Учитель:

Сьогодні на уроці ми спробували текстуально дослідити оповідання, а Вікіпедія допомогла, сподіваюся, детальніше зрозуміти як особливості побудови тексту, так і тему та контекст оповідання. Ми здобули багато нових знань. Але, крім того, спробували відповісти на питання: в чому ж особливості взаємодії батьків та дітей?

Під час наступного уроку ми продовжимо роботу над текстом.

Вмотивоване оцінювання учнів

VI. Домашнє завдання

Обов'язкове: дібрати цитати до характеристики Бена й Деві. Акцентувати увагу на зміні характеру персонажів.

Додаткове: презентація родинних фотографій, розповідь про свою щасливу родину.

ДЖЕРЕЛА

1. Левченко Л. В. Джеймс Олдрідж «Останній дюйм». Своєрідність вирішення проблеми батьків і дітей. Формування характеру Деві за надзвичайних обставин. Урок із світової літератури / Людмила Віталіївна Левченко // Форум педагогічних ідей «Урок». URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/in_lit/27845/ (дата звернення: 10.01.2018).
2. Джеймс Олдрідж. «Останній дюйм». Проблема взаємин між батьками й дітьми (7 клас. Зарубіжна література. Нова програма) // Шкільне життя. URL: <http://www.schoollife.org.ua/tema-dzhejms-oldridzh-ostannij-dyujm-problema-vzajemyn-mizh-batkamy-j-ditmy-7-klas-zarubizhna-literatura-nova-prohrama/> (дата звернення: 10.01.2018).

Тема: Джеймс Олдрідж «Останній дюйм». Віра у внутрішні можливості людини, подолання нею життєвих випробувань, здатність до порозуміння. Утвердження сімейних цінностей.

Мета: навчити бачити проблему твору, розмірковувати над нею, висловлювати своє судження; вдосконалювати навички текстологічного аналізу твору; виховувати культуру зв'язного мовлення, культуру відповіді: логічність, послідовність, доказовість, вміння відстоювати власну думку; виховувати повагу до батьків, бажання зробити перший крок до подолання сімейних конфліктів.

Тип уроку: інтерактивний урок-психологічне дослідження, вікіурок.

Обладнання: доступ Інтернету та Вікіпедії, кольорові олівці, папір.

Хід уроку

I. Організаційний момент: створення психологічної атмосфери для проведення уроку.

УРОК №2

II. Мотивація навчальної діяльності. Оголошення теми, мети, завдань уроку.

Учитель:

Життя! Яке воно непередбачуване, мінливе, бурхливе. І так хочеться, щоб воно було наповнене лише щасливими хвилинами, приємними моментами. Але трапляється так, що ці хвилини затьмарюють сімейні негаразди, прикрощі, і найстрашніше — непорозуміння з батьками. Минулого уроку ми намагалися з вами з'ясувати причини непорозуміння між батьками та дітьми. Ми звернемося до тексту, спробуємо детальніше дослідити цю проблему, спробуємо надати поради нашим героям щодо того, як досягти порозуміння, а також спробуємо скласти власний рецепт родинного щастя.

• Асоціативне малювання

- Де відбувається основна подія оповідання?
- Яка асоціація у вас виникає зі словом «море».
- Що символізує море? Що таке символ? Скористаймося інформацією з Вікіпедії¹.

¹ Символ // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2C9

- Чому ми заговорили про море?
- Продемонструйте свої родинні фотографії. Якими є люди на цих світлинах?

III. Сприйняття і засвоєння навчального матеріалу

• Робота з текстом

Учитель: Англійська родина живе в Єгипті. Бен – до-свідчений американський пілот, від послуг якого від-мовилася нафтоекспортна компанія «Тексегіпто». Його дружина Джоанна покинула сім'ю й виїхала до Англії, залишивши Бену десятирічного хлопчика Деві. Заради сина Бен готовий на будь-який заробіток, який час від часу йому підкидає Джеффорд, котрий торгує сенсаційни-ми матеріалами підводних зйомок.

Завдання для учнів:

1. Тож яким було ставлення батьків до Деві? Розка-жіть, скориставшись цитатами з тексту.
2. Чи здійснилися сподівання хлопчика?
3. Опишіть місцевість, яку Олдрідж називав Акулячою бухтою, спираючись на текст оповідання.
4. Як ставиться батько до Деві під час польоту до Аку-лячої бухти?
5. Чи потурбувався батько про сина заздалегідь, чи підготував усе необхідне для нього?
6. Доведіть цитатами з тексту, який душевний стан був у кожного з персонажів перед пригодою з акулами.

• Психологічне дослідження

Учитель:

1. Очевидно, що між батьком і сином був конфлікт. Що ми розуміємо під словом «конфлікт»? Звернімося до Вікіпедії (стаття «Конфлікт», розділ «Види конфлік-тів»¹);
2. Охарактеризуйте суть проблеми, використайте статті Вікіпедії:
 - син – боявся батька (стаття «Страх»²);
 - батько – не знав сина, тому дратувався (Стаття Роз-дратування³).

• Робота з текстом

1. Що трапилося з Беном під час занурення під воду?
2. Як повів себе Деві?
3. Чи вдалося врятуватися Бенові й Деві? Завдяки кому вдалося виплутатися з цієї екстремальної ситуації?
4. Що змінилося в стосунках батька й сина?

• Психологічне дослідження

1. Як ви гадаєте, що допомогло зблизитися рідним, але таким чужим досі людям?
2. Яких рис характеру не розгледів батько у своєму си-нові?

• Психологічне моделювання

Учитель: перед вами папір та олівці. Кольорова гама – різноманітна. Спробуйте кольором зобразити стосунки Бена і Деві та співставити їх із відчуттями, що їх відчува-ли герої.

Бен		Деві	
Відчуття	Колір	Відчуття	Колір
Байдужість		Невпевненість	
Роздратування		Невідомість	
Страх		Нудьга	
Розпач		Переляк	
Страх за сина		Страх за батька	
Мобілізація духу		Мобілізація духу	
Віра в сина		Перемога над собою	
Каяття		Прощення	

¹ Конфлікт // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2C8>

² Страх // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2C7>

³ Роздратування // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/ 2C6>

***Завдання для творчих дітей.** Намалювати кольорограму персонажів.

Методичний коментар: Малюнок може виконуватися у вигляді кольорограми (асоціюйте з предметом, фігурою, особою, явищем) з поступовою зміною кольорів, їхнім взаємопроникненням і навіть із виходом за межі обмеженого простору (кола, еліпса тощо). Важливо, щоб учні не шукали тлумачення символіки кольору в довідниках чи енциклопедіях, а керувалися своїми емоціями, почуттями, прислухалися до голосу внутрішнього «я».

IV. Рефлексія

Учитель: Спробуймо створити свої рецепти у взаємостосунках батьків та дітей:

Приблизно:

- Знаходити порозуміння.
- Бути уважним і толерантним одне до одного.
- Не впадати у відчай.
- Не втрачати любові до життя.
- Дозволяти дітям робити помилки.
- Приймати людей такими, яким вони є.
- Дарувати свій вільний час близьким людям – батькам і дітям.

V. Підсумки й висновки

Учитель: У творі останній дюйм – це зовсім маленька відстань, що розділяла батька й сина, відстань їхньої недовіри, непорозуміння. Ціною величезних зусиль і неправних втрат цю відстань їм пощастило подолати. Батько відкрив для себе риси характеру та якості, які раніше не бачив у сині, про які навіть не здогадувався. Син побачив, що батько його любить. Ціною надзвичайних випробувань вони знаходять шлях до серця один одного. Цим шляхом вони й намагатимуться йти в подальшому житті. Це і є авторське вирішення проблеми взаємин батька та сина.

Хочу сказати вам, діти, що в сьогоднішньому складному житті ваші батьки також мають багато проблем. Вони зайняті, заклопотані, їм постійно не вистачає часу. Саме тому вони бувають іноді неуважними до вас. Можливо,

інколи вам необхідно зробити перший крок назустріч, намагатися зрозуміти своїх батьків, запропонувати спільну справу, що об'єднає вас, щоби, зрештою, ви змогли подолати той останній дюйм непорозуміння, що існує між вами.

Останній дюйм, що розділяє всіх, і який нелегко подолати, але можливо. Оповідання «Останній дюйм» – це своєрідний глибокий роздум про вічні цінності людського життя, про становлення людини, про духовне зближення батьків і дітей. Бажаю вам повного взаєморозуміння з вашими батьками, справжньої духовної близькості.

• Вмотивоване оцінювання учнів

VI. Домашнє завдання

- Обов'язкове: написати фанфік до оповідання «Останній дюйм».
- Додаткове: написати листа своїм батькам, у якому спробувати проаналізувати ваші стосунки.

ДЖЕРЕЛА

1. Гончарук Т. В. Джеймс Олдрідж «Останній дюйм». Віра у внутрішні можливості людини, подолання нею життєвих випробувань, здатність до порозуміння. Утвердження сімейних цінностей // Освіта.ua. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/in_lit/49957 (дата звернення: 10.01.2018).

Урок зарубіжної літератури. Література ХХ–ХХІ ст. Марина Аромштам. «Коли відпочивають янголи», 8 клас

Наталія Рудніцька,

*учителька української мови та літератури, зарубіжної літератури Кам'янець-Подільської ЗОШ №17 Хмельницької області,
учитель-методист, редакторка Вікіпедії, фіналістка національної премії Global Teacher Prize Ukraine 2018*

Мета: оглядово знайомити учнів із творчістю письменників-сучасників, виокремити основні тенденції літератури ХХ–ХХІ ст.; детальніше ознайомити з творчим шляхом письменниці-сучасниці Марини Аромштам, звернути увагу на особливості творчості; розвивати логічне мислення, зв'язне мовлення, розширювати загальний культурний рівень; формувати толерантність, виховувати почуття власної гідності, особистісну незалежність.

Тип уроку: інтерактивний урок засвоєння нових знань і вироблення на їхній основі вмінь і навичок, вікіурок.

Обладнання: доступ до Інтернету та Вікіпедії, тексти повісті М. Аромштам «Коли відпочивають янголи».

Книга й школа – що є глибше?

П. Тичина

Хід уроку

I. Організаційний момент: «Ритуал зеленого смайлика». Учні грають у гру «Кольоровий смайлик». Перед початком уроку малюють смайл на дошці кольоровою крейдою, а під ним підписують жартівливого вірша. Вірш написаний учнями.

8 клас – найкращий в світі!
Мов букет прекрасних квітів,
Як краплинки сонечка
У шкільних віконечках.
Всі ми дружні та веселі
Наш сьогодні смайл – зелений!
Спокій! Настрій в нас – учений!

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми, мети, завдань уроку

Учитель: Сьогодні ми починаємо знайомитися з творами письменників – наших сучасників. Це досить цікавий етап нашого вивчення літератури. Тема, котру ми сьогодні розглядатимемо: «Література ХХ-ХХІ століть». А підтемою є слова «У пошуках себе й високого польоту». Як ви розумієте цей вислів?

Людина піднялася в повітря, спустилася до океанських глибин, зазирнула до мікросвіту, наблизилася до себе зірки, винайшла ліки від страшних хвороб. З іншого боку – це століття світових війн, тоталітарних режимів, створення зброї масового знищення, техногенних катастроф. Що ж до літератури сучасної – це можливість пізнати в творах себе, поміркувати над проблемами сьогодення. А оцінку цим творами поставити час.

Опрацювавши розділ «Література ХХ-ХХІ ст. У пошуках себе і високого польоту», ви:

- ознайомитеся з вибраними творами письменників ХХ-ХХІ ст.;
- дізнаєтеся про популярні жанри сучасної літератури;
- довідаєтеся про сучасні літературно-художні видання творів зарубіжної літератури;
- зможете оцінити художнє втілення світу сучасного підлітка у творах європейських письменників;
- відкриєте для себе проблеми, що хвилюють ваших ровесників у інших країнах;
- з'ясуєте, які твори сучасної літератури вас найбільше цікавлять.

III. Вивчення нового матеріалу

- Колективне опрацювання статті у Вікіпедії

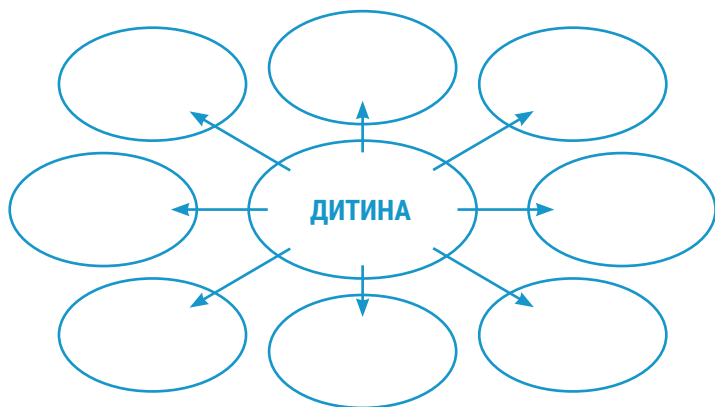
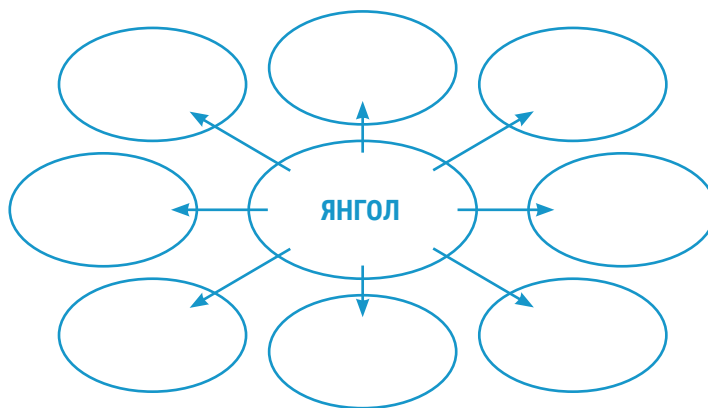
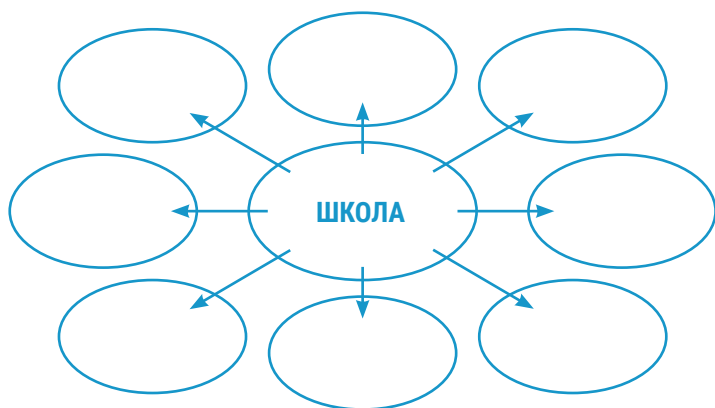
1. На мультимедійну дошку виводиться стаття Вікіпедії «Сучасна дитяча проза»¹.
2. Колективне опрацювання матеріалу.
 - які прізвища вам відомі?
 - які твори цих авторів ви уже читали?
 - розкажіть коротко про прочитане з української літератури.
3. Виступ заздалегідь підготовлених учнів з повідомленням: Марина Аромштам².

4. Інтерактивна бесіда:

- хто Марина Семенівна за професією?
- що таке педагогіка? (за потреби, можна скористатися статтею з Вікіпедії)
- **Підготовка до сприйняття нового текстового матеріалу**

1. Асоціативний малюнок. Метод передбачення.

Які асоціації у вас викликають слова: *школа, янгол, дитина?*

¹ Сучасна дитяча проза // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sqx>

² Аромштам Марина Семенівна // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sqy>

2. Пропедевтичне читання:

Як гадаєте, які проблеми порушено у повісті?

Свої припущення перевірте за допомогою статті Вікіпедії «Коли відпочивають янголи»¹.

У сюжеті книги розповідь відбувається від імені дівчинки Аліни, котра навчається в початкових класах, та від імені учительки Марсем, згадується про її щоденник. До того ж, остання зізнається, що не любить дітей, але їм віддає всю себе, вміє їх заохотити до навчання та вкласти в них правильні думки. Може, у неї це просто дар, чи їй допомагають ангели, про яких вона розповідає? Ця повість відображає душу маленького школяра, у якого зовсім вже недитячі міркування, а також важку працю вчителів. Крім цього, в книзі йдеться про роль батька та дідуся в житті дитини, а також описуються різні нелегкі життєві ситуації.

• Первинне сприйняття тексту

1. Зачитайте уривок I розділу вголос від початку «Усе могло би скластися інакше...» до слів «...рудименти й атавізми».
2. Якою ми бачимо головну героїню?
3. Про що шкодує дівчинка?
4. Чи можна з перших рядків дізнатися, як учениця ставиться до вчительки?

IV. Рефлексія

• Обговорення

Один з пунктів змісту статті Вікіпедії має назву «Учитель як герой нашого часу». Як ви вважаєте, чому?

• Моделювання

Якою ви бачите ідеальну школу?

V. Підсумки і висновки

Учитель: Сьогодні на уроці ми розпочали знайомство з сучасною світовою літературою, а повість Марини Аромштам за допомогою Вікіпедії допомогла, сподіваюся, детальніше зрозуміти, що проблеми школи, вчительства, навчання й стосунків у родині є важливими в усіх країнах. Наступного уроку ми продовжимо роботу над текстом.

• Вмотивоване оцінювання учнів

VI. Домашнє завдання

- **Обов'язкове:** прочитати повість М. С. Аромштам «Коли відпочивають янголи».
- **Додаткове:** опрацювати статтю Вікіпедії «Януш Корчак»²

ДЖЕРЕЛА

1. Бобокало І. В. Конспект уроку зарубіжної літератури на тему: "Сімейні цінності у повісті Марини Аромштам «Коли відпочивають янголи»" // UROK-UA. URL: <http://urok-ua.com/konspekt-uroku-zarubizhnoji-literatury-na-temusimejni-tsinnosti-u-povisti-maryny-aromshtam-koly-vidpochyvayut-yanholy/> (дата звернення: 10.01.2018).
2. Сарнецька Т. М. Система уроків "Учителька та її учні: два погляди на один світ" (за повістю Марини Аромштам "Коли відпочивають ангели") // Шкільне життя. URL: <https://www.schoolife.org.ua/972-2016/> (дата звернення: 10.01.2018).

¹ Коли відпочивають янголи // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sqz>

² Януш Корчак // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/Sr2>

Урок із зарубіжної літератури, 11 клас. «Персоніфікація природних сил у творчості Гарсія Лорки на прикладі поезії „Romance de la Luna Luna“»

Марина Вітко,

*вчителька зарубіжної літератури, спеціаліст вищої категорії, вчитель-методист
Поміччанської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 імені Героя України Березняка Є. С.
Кіровоградської області, редакторка Вікіпедії*

Мета: дати коротку характеристику життя й творчості іспанського поета Федеріко Гарсія Лорки, наголосивши на характерних рисах його поезії – синтезі міфології та фольклору з поетикою модернізму; розвивати навички інтерпретації перекладного поетичного тексту, вміння ілюструвати конкретними прикладами з творів ознаки поетики модернізму; використовувати знання з різних інтернет-джерел (Вікіпедія, YouTube); виховувати повагу до культурних надбань іспанського народу.

Обладнання: мультимедійний проектор, ноутбук, в учнів будь-який пристрій із доступом до Інтернету, картки із текстами твору.

Хід уроку

I. Організаційний момент (краще зробити перед початком уроку): пропозиція учням відкрити на своїх пристроях головну сторінку Вікіпедії.

II. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми, мети та завдання уроку.

Слово вчителя: Творчість Гарсія Лорки припадає на першу третину ХХ ст., коли в іспанській літературі після глибокого занепаду, що тривав упродовж майже двох століть, почався яскравий злет. Цей період (1900–1937 рр.) в іспанській культурі дістав назву «золотого віку», й порівняти його можна хіба що з творчістю Сервантеса, Кальдерона чи Лопе де Веги.

У цей період, що позначився розквітом модернізму, в літературу прийшло так зване «покоління 1927 року», до якого й належав Федеріко Гарсія Лорка, а також група іспанських митців – Хорхе Гільєн, Мігель Ернандес, Хуан

Хіменес. Своєю творчістю ці поети намагалися привнести до національної культури здобутки європейського авангарду, поєднати літературну та народну традиції. Повернення поезії до фольклору й народних джерел Лорка вважав її порятунком.

Тужлива Андалусія стає героїнею однієї з книг Гарсія Лорки – «Циганський романсеро» (виходить друком 1928 року). Гарсія Лорка звертається до народної поезії, до улюбленого її жанру – романсу. Він пояснював, що намагався «поєднати циганську міфологію з відвертою буденністю плинного часу». І вийшло «щось дивовижне... і по-новому прекрасне». Поет створює власний міф про Андалусію. Де проходить межа між реальністю і фантазією, сказати важко. Тут панує атмосфера загадковості й утаємниченості, що дає читачеві можливість стати співатором блискучого художника: домислити, побачити й почути недовисловлене.

III. Аналітико-інтерпретаційна діяльність

Учитель:

- Я запрошую вас до частування гарною поезією. Як казав сам автор: «Я запрошую всіх читачів до себе в співавтори, хай кожний додумає, що забажається».

Romance de la Luna Luna

- Як ви гадаєте, що означають ці слова (II слайд) Romance de la Luna Luna (пояснення слів за допомогою статей Вікіпедії).

«Романс»¹

«Місяць (супутник)»²

¹ Романс // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2G4

² Місяць (супутник) // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fx

- Про що може бути цей твір? Це проза чи поезія?
- Прослуховування фрагменту оригіналу (40 секунд)¹.
- Який настрій цього твору? Циганська казка.
- Що про автора відомо з Вікіпедії?².
- Нашу сьогоднішню зустріч я б назвала «урок навпаки». Чому в нас «урок навпаки»? Тому що спочатку ми читатимемо не поетичний переклад, а саме дослівний переклад.
- На вашу думку, у чому складність перекладу? (Місяць – луна) невідповідність категорій роду в іспанській та українській мовах.
- Прослухайте фрагмент твору. *Прослуховування аудіо запису твору мовою оригіналу до 50 сек*³.
- Особливість композиції (діалог). Чому вірш у дитячому виконанні? Як ви думаєте?
- Читання дослівного перекладу (самостійно). Випишіть незрозумілі слова до зошита.
- Чи можете передати власними словами сюжет твору?
- Назвіть персонажів. Що кожен із них робить?
- *Romance de la Luna Luna* входить до збірки *Primer romance gitano* («Перші циганські романси», 1928). Батьківщина поета Андалусія дала світові найвідоміший іспанський танець фламенко.
- Що таке фламенко? Відшукайте інформацію у Вікіпедії³.
- Повернімося до самого початку твору.
- Зверніть увагу на другий рядок. Перевірте значення понять «турнюр» і «тубероза».
- Зверніть увагу на те, які види турнюру існували⁴.
- Що таке тубероза?⁵
- Чому саме тубероза? Які ознаки цієї квітки метафорично передають опис сукні?
- Перегляньте фрагмент відео фламенко (слайд №5; відео з 1 хвилини 40 секунд)⁶.
- Зверніть увагу на спідницю танцівниці (слайд № 6).
- Певно, цей турнюр у перекладачів і є бата де кола – традиційний крий спідниці для фламенко.
- Які кольори переважають у творі? (ніч, срібна діва-Місяць) (слайд № 7)
- Які звуки чутно? (слайд № 8). Птах – аудіо з Вікіпедії «Дрімлюга»⁷. Існує прикмета – почути вночі дрімлюгу – до нещастя.
- Чи видався вам фіналу твору логічним? Чи зустрічали вже десь у літературі подібний сюжет, який закінчувався смертю хлопчика? (Гете «Вільшаний король»)
- Які світи присутні в творі? (Людина – природа; темрява і світло, добро і зло, радість і горе).
- Серед сучасних перекладачів іспанської поезії полтавський журналіст Сергій Осока (слайд №9). *Прослуховування авторського перекладу Сергія Осоки*⁸.
- Для фламенко важливі рухи руками. Зверніть увагу, як перекладачі зуміли передати рух рук у танці. Порівняймо переклади перших рядків поезії (російською; слайд № 10, 11):
 - «Она поводит плечами...» (П. Грушко)
 - «По ветру, танцую, водит руками луна...» (Л. Мазикіна)
 - «Ночной трепещущий воздух раздвигает луна руками...» (В. Капустина)
 - «А луна руками машет...» (С. Бобров)
 - «И водит луна руками...» (К. Гусев)
 - «Луна раскинула руки...» (И. Тынянова)
 - «Луна раскинула руки и пляшет...» (Х. Дашевский)

¹ Фрагмент оригіналу «Romance de la Luna, Luna» // YouTube. URL: <https://youtu.be/5sOzBpIpYgw>

² Федеріко Гарсія Лорка // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fu

³ Фламенко // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fr

⁴ Турнюр // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fr

⁵ Тубероза // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fr

⁶ Фрагмент відео танцю фламенко (Teatro de la Axerquíа, Кордова, Іспанія) // YouTube. URL: https://youtu.be/lu6FQh_i4XI

⁷ Дрімлюга // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Fr

⁸ Фрагмент «Romance De La Luna, Luna» у перекладі Сергія Осоки // YouTube. URL: <https://youtu.be/7u6S7uQ-Apc>

- «Луна руками поводить...» (И. Розовский)
- «Луна закинула руки...» (А. Гелескул)
- «Луна шевелит руками...» (В. Парнах)

Українською мовою (слайд №12):

- «...Дивиться, дивиться хлопчик,
задивляється, гарний.

Звихрилося повітря
рук швидким миготінням»

(В. Стус)

- «Має білими руками,
аж малому серце в'яне...»

(М. Лукаш)

- «Повітря зворушене ловить
її щонайменший порух»

(С. Осока)

- Хто з перекладачів найбільше наблизився до оригіналу?
- Зверніть увагу на українські переклади (Стус, Лукаш, Осока). Чий переклад найбільше відповідає авторському задуму?
- У чому полягає складність перекладу?
- На жаль, сьогодні немає перекладу цього твору Гарсія Лорки, який би відповідав авторському задуму в повній мірі. Тому українська перекладацька школа потребує нових підходів до перекладу: через інтерпретацію твору (слайд № 13).

IV. Заключне слово вчителя: Загальновизнано, що жодній літературі світу не притаманна такою мірою специфічна властивість виражати все потаємне, похмуре та жахливе, як іспанській. Потаємне й жахливе – постійні супутники поезії Гарсія Лорки. Як пантеїст, він усвідомлює, що світовий порядок побудовано на контрастах: життя і смерть, любов і ненависть, добро і зло, реальність і мрія, ніч і день, світло і темрява, радість і горе тощо. Він розуміє, що ці поняття – невід'ємні одне від одного, їхнє чергування є виявом закону, за яким існує всесвіт. Цю закономірність і відображає Лорка в своїх творах. Ще в юнацькому вірші поет так визначив центральну тему своєї творчості:

*«Бачити, як життя і смерть,
синтез всесвіту,*

*в глибинних просторах
зливаються воедино».*

Парадоксальний світ Лорки – непростий. У ньому органічно поєдналися традиції фольклору й новації модернізму. Синтез музики, живопису, танцю допоміг створити яскраві, неповторні образи.

V. Рефлексія. Продовжіть речення:

- Сьогодні на уроці я дізнався (лась) про...
- Найцікавішим було ...
- Я намагався (лась)...
- Я зрозумів (ла,) що...
- Урок запам'ятається мені тим, що...

VI. Домашнє завдання. Самостійно прочитати будь-який вірш Гарсія Лорки й ознайомити з ним однокласників, довести необхідність його прочитання.

VII. Оцінювання роботи учнів на уроці.

ПОСИЛАННЯ НА ПРЕЗЕНТАЦІЮ

1. Презентація до уроку «Персоніфікація природних сил у творчості Гарсія Лорки на прикладі поезії „Romance de la Luna Luna“» – <https://bit.ly/2RA5c0j>

ПОСИЛАННЯ НА УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ

1. Лукаш М. «Про царівну місяцівну», переклад Миколи Лукаша // УкрЛіб. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3580>
2. Осока С. «Romance De La Luna, Luna», переклад Сергія Осоки // Poezia.ORG. URL: <http://poezia.org/ua/id/27541/personnels>

ДЖЕРЕЛА

1. Как это устроено: костюм фламенко // WeLoveDance. URL: <http://welovedance.ru/posts/view/kak-eto-ustroeno-kostyum-flamenko> (дата звернення: 29.07.2017).
2. Лорка, Ф. Г. Романс про місяць, місяць // Образи смутку і радості. URL: <http://olga-zdir.blogspot.com/2013/10/Lorca.Romance-De-La-Luna-Luna.html> (дата звернення: 29.07.2017).

Урок із зарубіжної літератури, 11 клас «Життєвий і творчий шлях Альбера Камю. Його філософські й естетичні погляди. Камю і екзистенціалізм»

Ольга Сутула,

*директор комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Карлівської міської ради
Полтавської області, завідувач районним педагогічним сервісним центром відділу освіти, молоді та спорту
Карлівської міської ради Полтавської області, редакторка Вікіпедії*

*Камю належить до тих явищ історії та культури, яких ми
потребуємо й потребуватимемо, щоб зрозуміти самих себе.
Мирослав Попович*

Мета: дати учням поняття про філософські засади екзистенціалізму; ознайомити з життям та творчістю французького письменника Альбера Камю; підготувати учнів до сприйняття роману Альбера Камю «Чума»; розвивати в учнів пізнавальний інтерес, вміння конспектувати, працювати в українському розділі онлайн-енциклопедії Вікіпедія; виховувати активну читачку позицію.

Обладнання: портрети Камю, комп'ютери з доступом до мережі Інтернет.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Хід уроку

I. Мотивація навчальної діяльності учнів. Оголошення теми та мети уроку.

Учитель: Героєм нашого уроку сьогодні стане французький прозаїк, драматург, автор філософських есе, лауреат Нобелівської премії 1957 року «за вагомий внесок у літературу, за висвітлення значення людської совісті» – Альбер Камю.

Презентація портретів Альбера Камю.

Вступ

Учитель: Альбер Камю був видатним інтелектуалом і одним із найпомітніших письменників ХХ століття. Пропоную вам вступити в уявну розмову з Камю про життя і світ.

Робота з афоризмами, що належать Камю

Учитель: В українському розділі онлайн-енциклопедії Вікіпедія знайдіть статтю «Альбер Камю»¹. За посиланням «Висловлювання у Вікіцитатах» знизу картки, розміщеної на початку статті, відкрийте сторінку з афоризмами письменника². За цими афоризмами складіть моральний портрет Камю.

Орієнтовна відповідь учнів:

Камю – високоморальна людина, яка цінує, перш за все, свободу й правду. Великого значення надає почуттю кохання. Переймається проблемами самотності. Вважає, що знайти себе кожному може допомогти подорож.

Учитель: Звісно, це лише десять цитат із творів письменника. Наше знайомство з творчістю Альбера Камю лише розпочинається, тож ми маємо можливість розкрити для себе унікальний світ цієї особистості.

III. Сприйняття та засвоєння нового матеріалу

Організаційна робота: об'єднання учнів у чотири групи.

Алгоритм роботи груп (див. табл. на с. 48).

Презентація роботи груп. Порівняння інформаційних даних про Альбера Камю в підручнику та Вікіпедії.

Учитель: Альбер Камю виокремлював у своїй творчості три етапи, що назвав «колами». «Коло Абсурду»: роман «Сторонній» (1942), філософське есе «Міф про Сізіфа» (1942), п'єси «Непорозуміння» (1944) і «Калігула» (1944). Філософська основа цих творів – екзистенціалістські

¹ Альбер Камю // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2GP

² Альбер Камю // Вікіцитати. URL: https://w.wiki/_2GM

АЛГОРИТМ РОБОТИ ГРУП

Завдання для першої та другої групи	Самостійне знайомство учнів із статтею «Альбер Камю» у Вікіпедії з конспектуванням
Перша група	Виписати до зошитів основні дати життя Альбера Камю
Друга група	Виписати до зошитів ключові періоди життя Альбера Камю
Завдання для третьої та четвертої групи	Самостійне знайомство учнів із статтею «Альбер Камю» у підручнику з конспектуванням
Третя група	Виписати до зошитів основні дати життя Альбера Камю
Четверта група	Виписати до зошитів ключові періоди життя Альбера Камю

твердження абсурдності буття й непізнаваність світу. Письменник сповідував концепцію «романтичного екзистенціалізму», яку висловив у формулі «абсурд панує, рятує любов». Героєм абсурду став для Камю легендарний Сізіф, який усвідомлює, що праця його безцільна, але він відважно виконує своє призначення.

«Коло Бунту»: роман «Чума» (1947), п'єси «Стан облоги» (1948) і «Праведники» (1949), філософський трактат «Бунтуюча людина» (1951). У цих творах Альбера Камю чільним стало усвідомлення обов'язку перед «іншими»: від констатації безглуздості існування Камю переходить до аналізу поведінки людини, яка піднімається проти зла.

«Коло Самотності»: роман «Падіння» (1956), збірка новел «Вигнання й царство» (1957). У романі Камю фактично звів рахунки з екзистенціалізмом, показуючи «помилкового пророка». У новелах Камю здійснив спробу примирити потребу в абсолютній свободі з тяжкою необхідністю існувати в реальному світі: його герої – самотні «вигнанці» у житті – звертаються до моря й зірок як до вічних символів краси.

Бесіда.

- Які твори Альбера Камю ви читали?
- Чому письменник називає періоди творчості «колами»?

Учитель: Ми знаємо, що Альбер Камю загинув 4 січня 1960 року в автомобільній катастрофі поблизу Вільблевена.

Щодо смерті французького письменника й філософа Альбера Камю кілька років тому у пресі з'явилася версія, згідно з якою смерть Камю не була випадковою. Як пише The Guardian з посиленням на Corriere della Sera, є підстави вважати, що Камю став жертвою вбивства, організованого КДБ СРСР.

Альбер Камю загинув у віці 46 років. За 102 кілометри від Парижа автомобіль, у якому разом із Камю перебувала сім'я його друга Мішеля Галлімара, вилетів із дороги, вкритої ожеледдю, й урізався в дерево.

У кишені Камю було виявлено невикористаний квиток на потяг із Провансу до Парижа: письменник мав намір повернутися до столиці після Різдва зі своєю дружиною. На місці аварії також знайшли рукопис із 144 сторінок незакінченого автобіографічного роману «Перша людина».

Довгий час ні в кого не виникало сумнівів у тому, що смерть Камю була трагічною випадковістю. Однак, за інформацією газети Corriere della Sera, катастрофу організували радянські спецслужби¹. Ця версія ґрунтується на висловлюваннях італійського поета Джованні Кателлі, який помітив відсутність частини тексту в італійському

¹ Willsher, Kim. Albert Camus might have been killed by the KGB for criticising the Soviet Union, claims newspaper // The Guardian. Дата оновлення: 07.08.2011. URL: <https://www.theguardian.com/books/2011/aug/07/albert-camus-killed-by-kgb>.

виданні щоденника чеського перекладача Яна Забрани.

У цьому уривку Забрана, з посиланням на «дуже інформоване джерело», писав, що інцидент з Альбером Камю організували радянські шпигуни: вони пошкодили одну з покришок автомобіля Галлімара таким чином, щоб на високій швидкості сталася аварія.

За словами Забрани, «наказ особисто віддав міністр закордонних справ СРСР Шепілов». Це була реакція на статтю, опубліковану в березні 1957 року в журналі *Le Franc Tireur*, в якій Камю написав, що Шепілов – відповідальний за події в Угорщині.

У цій статті Альбер Камю назвав придушення угорського повстання 1956 року «Шепіловською різаниною».

Corriere della Sera також зазначає, що роком пізніше незадоволення керівництва СРСР викликала публічна підтримка, яку Камю надав Борису Пастернаку, вимушеному під тиском влади відмовитися від Нобелівської премії.

Сам Камю був відзначений Нобелівською премією 1957 року «за вагомий внесок у літературу, за висвітлення

значення людської совісті».

Особистість Камю викликала не тільки цікавість та захоплення, але й спонукала до творчості інших митців.

У серії робіт «*Loved and Labored*» британська художниця Шу Нам спробувала уявити портрети своїх улюблених письменників у незвичайній і дуже стильній манері, об'єднавши в кожному малюнку кілька їхніх образів. Ось перед нами французький філософ Альбер Камю.

Презентація роботи Шу Нам «Альбер Камю»

Учитель: На перший погляд здається, що він цілком дружелюбно й зацікавлено дивиться на нас, проте за основним його портретом видніється «вторинний», де письменник зображений холодним і байдужим, з явним презирством у погляді. Як ви гадаєте, на основі яких фактів із життя та творчості Альбера Камю міг бути створений Шу Нам саме такий портрет?

Колективне створення мапи пам'яті «Альбер Камю» на основі роботи з цитатами, статтями в підручнику та Вікіпедії.

МАПА ПАМ'ЯТІ «АЛЬБЕР КАМЮ»

	Алжир Молдова	Франція Друга світова війна Париж	Повоєнні роки
Альбер Камю 1913–1960	Батько – француз (селянин), рано загинув на війні. Мати – іспанка (прачка). Сім'я бідуює. Комунальна школа – вчитель Луї Жармен.	Редакція газети «Парі суар». Вчитель приватної школи для єврейських дітей.	Співпрацює з анархістами й революційними синдикалістами, публікується в їхніх газетах і журналах «Лібертер», «Монд Лібертер», «Револьюсь-йон пролетар'єн», «Солідарі-дад Обрера».
Французький прозаїк, драматург, журналіст, автор філософських есе	Оранський університет. Хвороба на сухоти.	Підпільна боротьба. Газета «Комба».	Дистанціювання від будь-яких «партійних пристрастей».

Борець, гуманіст, обдарований, освічений	Вступ до комуністичної партії.	«Листи німецькому другові».	Одержав Нобелівську премію за свою літературну творчість.
Лауреат Нобелівської премії	350 примірників першої книжки есе «Виворіт і обличчя».		Автомобільна катастрофа. Чутки, домисли.
	Захоплення театром. Заснував «Театр праці»: режисер і актор.		
	Одруження з Франсіною Фор.		

**Хочеш дізнатися як удосконалити душу? Що таке людська совість?
Яке значення мають для людини твори Альбера Камю?**

Романи

- Чума
- Перша людина

Повісті

- Сторонній
- Падіння
- Щаслива смерть

Розповіді

- Вигнання і царство
- Зрадлива жінка
- Відступник, або Сум'яття в душі
- Мовчання
- Гість
- Йона, або Художник за роботою
- Обітний камінь

П'єси

- Непорозуміння
- Калігула
- Справедливі
- Праведники
- Реквієм за черницею
- Бісовиння

Учитель: Друга світова війна стала потрясінням для мільйонів європейців. Для багатьох людей вона була війною визвольною, породивши при цьому велику літературу, що змальовувала трагедію й уславлювала героїзм народу, який зумів захистити себе й свою землю від загарбників. Найвищий пафос такої літератури полягав в абсолютному самозреченому ствердженні героїзму, патріотизму. Така література відображала розуміння народами війни як справедливої або несправедливої, загарбниць-

кої чи визвольної. Тут фігурували виключно загарбники й визволителі, кати й герої.

Існував також інший рівень зображення війни – суто людський. Проблема людини стала центральною як у тогочасній літературі, так і у філософії. Адже війна за-свідчила, що за одних і тих же соціальних, історичних та економічних умов люди можуть діяти зовсім по-різному; що найголовнішим у вирішенні навіть загальних проблем є здатність людини до добра, ступінь її опору злу, міра

відповідальності за власні вчинки, самоусвідомлення власного місця й власної ролі у світі. Тож і в численних творах літератури акценти зміщуються з подій всесвітнього значення на саму особистість. Провідними стають проблеми людської екзистенції, її сутності й проявів. Найвпливовішою та плідною стає література екзистенціалізму.

Словникова робота. Знайомство учнів із статтю «Екзистенціалізм»¹ у Вікіпедії, з конспектуванням визначальних рис екзистенціалізму.

Бесіда.

- Дайте визначення літературного напрямку «екзистенціалізм».
- Чому екзистенціалізм називають філософією існування?
- Хто з філософів є ідеологами екзистенціалізму?
- Що є основним проявом екзистенції?
- Де й коли сформувався екзистенціалізм?
- Чи має місце екзистенціалізм в українській філософії та літературі?
- Назвіть письменників, творчості яких притаманні риси екзистенціалізму.
- Перелічіть визначальні риси екзистенціалізму.
- Поясніть, чому найчастіше в художніх творах екзистенціалістів застосовується прийом розповіді від першої особи?
- Роз'ясніть, чому існування людини екзистенціалістами тлумачиться як драма свободи?
- До яких тем буття найчастіше звертаються письменники цього напрямку в творах?
- Як склалися стосунки Альбера Камю з екзистенціалізмом?

Учитель: Альбер Камю – одна з найбільш яскравих фігур французького екзистенціалізму. Для нього центральною проблемою філософії та літератури є виправдання

бунтарської свідомості, що протистоїть «мовчанню світу». У його творах світ знаходить сенс тільки через бунт, спрямований на абсурдність світу. Набуття сенсу та усвідомлення недосконалості світу не робить людину щасливою, але це робить людину вільною. Творчість Камю – постійний філософський пошук, пристрасне вболівання за людину, яка живе в «абсурдний» час ХХ століття.

Як ви вже знаєте, Друга світова війна пройшлася й по життю Альбера Камю. Письменник був учасником руху Опору. Після вигнання німців із Франції редагував газету «Комба». Та післявоєнні події змусили Камю зневіритися в плідності активної соціальної боротьби. Письменник утверджує лише внутрішню незалежність людини від абсурдного життя.

1947 року він опублікував роман «Чума». Цей твір побудований на вдаваній біді, що трапилася з жителями міста Орана в Алжирі. Про неї розповідає доктор Ріє, котрий очолює боротьбу проти епідемії чуми. Камю створив реальну картину зміни психіки, вчинків і стосунків тих, хто живе під загрозою страшної хвороби й тяжкої смерті в ізольованому від світу, закритому місті. Але «Чума» значною мірою є романом інакомислення.

Про це говорить сам Камю: «Явний зміст «Чуми» – боротьба європейського опору проти нацизму». Чума – це і є символ нацизму і фашизму. Письменник застерігає нас бути особливо уважними, адже «бацила чуми ніколи не вмирає, ніколи не щезає, десятиліттями вона може дрімати десь у закутку меблів або в стосі білизни, вона терпляче вичікує своєї години в спальні, в підвалі, у валізі, в носовичках та в паперах, і, можливо, настане день, коли на лихо й у науку людям чума розбудить пацюків і пошле їх конати на вулиці щасливого міста». Історичні події в нашій країні – це ще один доказ того, яким крихким може бути мир і якими страшними можуть бути подихи війни. Тож розпочинаємо знайомство з романом «Чума».

Робота з епіграфом роману.

Виразне читання та коментування учнями перших розділів роману «Чума»².

¹ Екзистенціалізм // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2GJ

² Чума (роман) // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2GG

IV. Підсумок уроку.

Учитель: Альбер Камю вважався одним із майстрів написання есе. Тож пропоную вам написати за п'ять хвилин есе за матеріалами нашого уроку.

Написання учнями п'ятихвилинного есе за планом:

- Ключові поняття теми.
- Нові поняття, які вивчили на уроці.
- Поняття, які сподобались та не сподобались.
- Одна інформація (факт), про який дізнались за темою уроку.
- Одне запитання, на яке не знайшли відповіді за темою уроку.

Очікувані результати.

Учень (учениця):

- розповідає про головні віхи життєвого й творчого шляху письменника та місце в ньому роману «Чума»;
- характеризує філософські та естетичні погляди Камю.
- дає визначення поняття «екзистенціалізм» (як літературне явище).

Домашнє завдання:

- знати зміст роману «Чума»;
- виписати цитати з твору для подальшого розміщення їх у Вікіцитатах;
- характеризувати головних героїв роману.

Вікіпроекти як форма виховання громадянина України

Світлана Дячок,

старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат філологічних наук, вчитель-методист української мови і літератури, зарубіжної літератури Колиндянської ЗОШ I-III ступенів Чортківського району Тернопільської області, редакторка Вікіпедії

Сучасна людина повинна бути компетентною, щоб уміти самореалізуватися. Сьогодні докорінно змінені вимоги до рівня вихованості молоді, яка стоїть на порозі самостійного життя. Особливо актуальними є питання формування людини-громадянина, патріота, духовно розвинутої й морально зрілої особистості, яка готова йти в ногу з часом, а іноді, за певних обставин, навіть випереджати його. Сучасний освітній процес буде продуктивнішим, якщо його не обмежувати лише урочною системою навчання, а з розумом поєднувати дві складові: навчання та виховання.

Отже, саме перед адміністрацією школи, педагогами-організаторами, класними керівниками чи вчителями-предметниками (тобто всіма суб'єктами освітнього процесу) постає завдання – виховати справжнього громадянина України, який уміє би орієнтуватися не лише в життєвих ситуаціях, а й в Інтернет-просторі, з метою поширення інформації світом про державу, її надбання, звичаї та традиції, географію, культурну та архітектурну спадщину, відомих особистостей та героїв. Тож як зробити ці знання – вміннями, що працювали б на вихованість особистості? Адже, як наголошує англійський філософ та соціолог Герберт Спенсер: «Головна мета освіти не знання, а вміння».

Отож, з одного боку, перед суб'єктами виховного процесу стоїть людина, особистість, з іншого – інформація (життя), техніка. Об'єднати їх для реалізації спільної мети

можливо за умови залучення об'єкта освітнього процесу до редагування Вікіпедії.

Мета роботи учителів, які навчають редагувати Вікіпедію:

- формувати ціннісне ставлення до людини, сенсу її життя, усвідомлення її недоторканості, потреби в самопізнанні, відповідальності за зроблену справу;
- розвивати індивідуальність учнів на основі виявлення та реалізації їхніх природних задатків та творчого потенціалу, культуру спілкування;
- виховувати кращі моральні якості людини, свідомих майбутніх компетентних громадян України, носіїв української національної культури, здатних до саморозвитку, успішної самореалізації.
- враховувати креативний підхід, спрямований на впровадження національних традицій, відродження української культури, звичаїв народу, утвердження патріотизму й національної гордості.

Мета учнів, які навчаються редагувати Вікіпедію:

- навчитися редагувати Вікіпедію, працювати із великою кількістю джерел, розвивати вміння сприймати думки інших критично, оцінювати й аналізувати ситуацію, вести дискусію, з повагою ставитися до думок інших;
- виховувати в собі допитливість, естетичний смак, патріотизм.

Саме залучення дітей до редагування Вікіпедії дає відповідь на запитання: «Як нам, педагогам, у різних куточках країни організувати продуктивну освіту старшокласників, зокрема, людей майже дорослих, уже майже студентів, якщо в державі їхній соціальний статус не залежить від рівня здобутої освіти?» Сучасні педагоги повинні обрати продуктивний шлях своєї діяльності, скерований на виховання та формування свідомої особистості-патріота. Звісно, ця праця вчителя буде важкою, але важливою й почесною. Адже саме він чи вона може навчити, захищати, спрямувати енергію молоді на створення чогось нового, корисного, не пускати її в безодню. Це і є основою процесу редагування Вікіпедії.

Проте варто пам'ятати, що педагогам-вікіпедистам не слід змушувати до такої роботи усіх учасників. Варто пам'ятати слова короля з твору французького письменника Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц»: «Від кожного треба вимагати тільки те, що він може зробити» Звідси випливає завдання для вчителя: «Як знайти майбутніх вікіпедистів у школі?» Усім нам, педагогам, відомо, що найкраще учні розкриваються в позаурочний час. Тож першим етапом цієї роботи для заступника директора з навчально-виховної чи виховної роботи є організація загальношкільної вікіконференції на актуальну тему, наприклад, «Моя земля – земля моїх батьків!» або будь-яку іншу. Така зустріч одразу відсіє тих, кому це не цікаво і дасть стимул до майбутньої роботи у Вікіпедії тим, хто захоче знати більше, хто одразу ж зрозуміє, що така діяльність – діяльність майбутнього. Тож саме інтерес, бажання пізнати щось нове, сучасне, нетрадиційне – є стимулами для роботи. А ще – естетична насолода від добре зробленої справи. Зауважимо, не оцінка! Справжньому педагогу важливо залучити всі важелі, щоби зацікавити особистість. Це можуть бути вікісувеніри, залучення до найрізноманітніших заходів, ініційованих Міністерством освіти і науки України («Я – європеєць», Всеукраїнський конкурс учнівської творчості під гаслом «Об'єднаймося ж, брати мої!» у номінаціях «Література», «Історія України і

державотворення», «Змагаймося за нове життя!» (до річниці від дня народження Лесі Українки), «Вода – це життя!», «Новітній інтелектуал України») тощо, поєднавши їх із роботою у вікіпроектах. Адже успішні вчителі не ті, хто вміють розповідати про розумні та добрі речі, а ті, хто вміють мотивувати цікаву й корисну діяльність та спрямовувати її в правильне русло.

Навчити учнів ставитися відповідально й з розумінням до серйозної справи можна, наприклад, завдяки правильній організації навчання та відпочинку. Під час редагування Вікіпедії це якраз є можливим. Учні самі керують своїм часом, їхню роботу не контролюють і не оцінюють вчителі, вони можуть будь-де за будь-яких обставин, навіть під час мандрівки, завантажувати у Вікісховище світлини чи писати статтю. Якщо ж вчителі зуміють поєднати таку розумову працю з вихованням особистості, то з вихованістю наших учнів проблем не буде. Адже, редагуючи Вікіпедію, учні через матеріал статей збагачуються знаннями та формують у собі справжні риси свідомих розумних патріотів.

Ще однією позитивною стороною редагування Вікіпедії учнями й педагогами є те, що це розвиває критичне мислення. Людина визначає проблему, яку необхідно розв'язати, самостійно шукає, опрацьовує й аналізує інформацію, логічно будує свої думки, наводить переконливу аргументацію, посилаючись на електронні та друковані джерела. А це й формує креативну особистість, яка вміє та знає, як організувати свою дослідницьку роботу. Адже саме сьогодні в школах широкого розмаху набуває пошукова робота наукового плану. Друковані паперові учнівські напрацювання на 15–25 сторінок – не є цікавими сучасним дітям. А от редагування Вікіпедії дає можливість цим знанням та вмінням надати суспільно-корисний статус.

Дослідницький підхід у вихованні особистості через Вікіпедію – це оригінальний шлях ознайомлення учнів із методами наукового пізнання, важливий засіб формування:

- пізнавальних компетентностей (інформаційний план вільної енциклопедії);
- особистісних компетентностей (розвиток індивідуальних здібностей і талантів, що є дуже важливим у виховному процесі);
- самоосвітньої компетентності (здатності організувати себе до самоосвіти в позаурочний та позашкільний час);
- соціальної компетентності (співпраця з учителями, іншими вікіпедистами школи, України, зокрема, розуміння своєї ролі в процесі розвитку держави).

Щоб діяти творчо в нових умовах (Вікіпедія), безперечно, треба мати певні *вміння та навички*:

- уміння планувати свою роботу. Передбачає, насамперед, контроль часу за роботою з ґаджетом, дотримання санітарно-гігієнічних норм; роботу з виконання домашніх завдань доцільно поєднувати з редагуванням Вікіпедії;
- уміння працювати з різними джерелами інформації, визначати її достовірність. Навчитися систематизувати знайдений матеріал, вміти виокремлювати з усього – це головне в роботі;
- уміння аналізувати факти. Людина так створена, що іноді, замість аналізу власне фактів, поринає в аналіз ставлення до них; у процесі редагування Вікіпедії – нейтральна точка зору є запорукою успіху вікіпедиста!
- уміння аргументувати соціальні контакти. Часто під час редагування Вікіпедії вікіпедисти натрапляють на зауваження від інших на сторінці обговорення. Варто вважати це не докором, а дружньою порадою. Стримано реагувати на повідомлення, пам'ятати про спільну мету всіх вікіпедистів – наповнити достовірною інформацією українську Вікіпедію, а не будувати кар'єрну драбину в цій мережі;
- уміння створювати «кінцевий проектний продукт» – якісну та інформаційно правдиву статтю у Вікіпедії;

- уміння оцінювати себе й роботу іншого. Об'єктивність полягає не в порівнянні себе за рівнем інтелекту з іншими, а в самокритичному ставленні до себе та своєї роботи;
- уміння відстоювати власну думку та не опускати руки. Варто зазначити, що робота у Вікіпедії, зокрема, на початковому етапі, клопітка. Зауваги, видалення щойно написаних статей через звинувачення в порушенні авторського права або неважливості цієї інформації для енциклопедії загалом – стають причинами того, що дописувач розчаровується в роботі з редагування Вікіпедії. Тож не потрібно ставити статус: «Я більше не редагую Вікіпедію», адже, як писала українська поетеса Ліна Костенко: «Кожен фініш – це, по суті, – старт!»

До речі, залучення вихованців до редагування Вікіпедії добре збігається з **п'ятьма компонентами виховного процесу**:

1. Мотиваційно-ціннісний. Учні усвідомлюють значимість такого виду діяльності як редагування Вікіпедії.
2. Змістовно-технологічний, основною частиною якого є теоретична інформація. Формування змісту виховання базується на діяльнісно-творчому підході. Значна увага приділяється вихованню гуманістичних рис особистості, що ґрунтується на принципах і нормах традиційної народної моралі.
3. Процесуальний – базується на створенні ситуації успіху, оптимістичному ставленні до життя вихованців.
4. Організаційно-управлінський, який передбачає залучення учнів до спостереження за роботою громадських організацій (у цьому випадку, ГО «Вікімедіа Україна») та потенційній участі в ній.
5. Навчально-матеріальний – вимагає створення відповідної матеріальної-технічної бази для реалізації різноманітної діяльності вихованців, зокрема, роботи у Вікіпедії.

Тож, як бачимо, редагування Вікіпедії – продуктивна,

сучасна і креативна ланка у виховному процесі громадян України, які своїми знаннями про рідний край і світ зуміють гідно самореалізуватися в майбутньому і достойно представляти Україну.

ДЖЕРЕЛА

1. Аніскіна Н. Педагогічна підтримка обдарованості. Київ: Шкільний світ, 2005. 128 с.
2. Бєлий В. Продуктивне навчання в школі: ідеї та здобутки. Київ: Шкільний світ, 2008. 128 с.
3. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу ДСанПіН 5.5.2.008-0 // Ліга:Закон.
URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ2534.html (дата звернення: 10.01.2018).
4. Капелько І. І. Формування національної свідомості засобами родинно-патріотичного виховання та шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій // Педагогічна майстерність. 2017. №1. С.27-31.
5. Медіаосвіта: зміни, що не чекають. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) // Завуч. №13. С.4-12.
6. Осадчий І. Концепція громадянського виховання учнів у системі загальної середньої освіти України. Авторський проект // Управління освітою. 2015. № 7. С.1-16.
7. Потапова І., Кузнецова О. Розвиток інформологічної культури в учнів середнього шкільного віку // Сучасна школа України. 2016. №8. С.42-55.
8. Технології виховання / упор. Н. Л. Мурашко. – Київ: Шкільний світ. 128 с.

Інтерактивні технології навчання із використання вікіпроектів на прикладі уроків географії

Світлана Волощук,

вихователька, викладачка географії та екології Державного навчального закладу «Чортківське вище професійне училище» Тернопільської області, редакторка Вікіпедії

Педагоги XXI століття перетворюються на організаторів та координаторів самостійної пізнавальної діяльності учнів та студентів. Тому час відмовитися від концентрації на традиційних методах навчання й перейти до активних та інтерактивних методів.

Спроби вдосконалення уроку не припинялись ніколи. На сучасному освітньому етапі вони втілюються в нових технологіях, що дозволяють найповніше реалізувати в навчальному процесі індивідуальні особливості учнів. Такими є *інтерактивні технології*.

Інтерактивне навчання – це організація спільної діяльності вчителя й учнів на уроці, спрямована на досягнення поставленої мети. Слово «інтерактив» походить з англійської мови й позначає взаємність якогось процесу. Цей метод покликаний залучати до роботи усіх учнів. У цьому контексті вікіпроекти є корисним інструментом, який вчителі можуть використати на уроках. Для учнів це буде новою та цікавою роботою, в якій кожен зможе себе реалізувати. Тим більше, що під час використання інтерактивних технологій і вікіуроків вчителі виступають у ролі консультантів, а учні працюють самостійно.

В основі завдання цього методу навчання лежить прагнення сформувати особистість і компетентність учнів. Використання вікіпроектів допоможе виконати ці цілі.

Вимоги до підготовки спеціалістів постійно змінюються, тому що ми живемо в епоху інформаційних технологій. Відповідно і вимоги до учнів змінюються. Учні будь-яку інформацію можуть знайти в Інтернеті, але не завжди ця інформація є корисною або достовірною. Для того, щоби спрямувати учнів у правильне русло, потрібно відмовитися від традиційної методики викладання. Підручники, якими користуються вчителі та викладачі професійно-технічних закладів можуть містити частково застарілу

інформацію, а тому використання Вікіпедії для доповнення підручників на сучасних уроках стає дуже доречним. У Вікіпедії містяться енциклопедичні дані, які варто застосовувати у роботі вчителя.

Складно заперечити, що інтерактивні методи є ефективною технологією навчання. Для досягнення високої ефективності засвоєння навчального матеріалу на уроці до цього процесу повинні бути залучені всі учні. Саме написання та редагування статей Вікіпедії на уроках сприяє досягненню поставленої мети. І якщо використовувати інтернет-ресурс з розумом, він може слугувати корисним інструментом, а не відволікаючим фактором, як це буває зазвичай.

Уроки із використанням вікіпроектів називаються вікіуроками. Вікіурок – це, насамперед, нестандартний урок. Це – креативний підхід педагога, який чи яка застосовує інтерактивні форми роботи з дітьми. Такий урок формує в учнів інтерес до вивчення дисципліни. В учнів формується інформаційно-пізнавальна система навчання та розвивається інтерес до предмета.

Як і будь-яка інша педагогічна технологія, **інтерактивні технології навчання з використанням вікіпроектів** мають певні вимоги до **структури уроку**. Продемонструємо їх на прикладі уроку з географії.

Вікіпедія та сестринські вікіпроекти є інструментами інтерактивного навчання. Їх можна використовувати не лише на уроках географії. Наприклад, матеріали, розміщені у Вікіцитатах, можна використати на уроках літератури, у Вікісловнику – на уроках мови. А ще можна створювати вікікурси, на які записувати учнів із різним рівнем навчальних досягнень, і доповнювати ними написання рефератів та науково-дослідницьких робіт.

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА ВІКІУРОКУ З ГЕОГРАФІЇ

Етап уроку	Час	Мета етапу	Методи, прийоми
Мотивація	2-3 хв.	Сфокусувати увагу учнів на проблемі й викликати інтерес до обговорюваної теми.	«Мозковий штурм». Бліц-опитування.
Оголошення теми і завдань	2-3 хв.	Забезпечити розуміння учнями змісту їхньої діяльності, того, що вони повинні досягнути на уроці.	Через епіграф. Через слово. Через назву.
Отримання нової інформації	5-10 хв.	Дати учням достатньо інформації, для того, щоб на її основі виконувати практичні завдання.	Міні-лекція. «Діаграма Венна». Маркування тексту.
Інтерактивне завдання	25-30 хв.	Засвоєння навчального матеріалу, досягнення результатів уроку. Інтерактивна частина уроку має займати близько 50-60% навчального часу. Послідовність проведення інтерактивної вправи: <ul style="list-style-type: none"> • інструктування; • об'єднання в групи; • виконання завдання, вчитель виступає як помічник; • презентація результатів. 	Дебати. Редагування сторінки у Вікіпедії.
Підбиття підсумків	3-5 хв.	Пояснення змісту виконаної роботи, підсумок засвоєних знань.	Велике коло. Дискусії. Коментування.
Рефлексія	2-3 хв.	Осмилення результатів роботи на уроці (рефлексія діяльності, змісту навчального матеріалу, настрою та емоційного стану учнів).	«Мікрофон».
Домашнє завдання	1 хв.	Закріплення вивченого матеріалу. Розвиток дослідницьких та творчих здібностей учнів.	Написання статті у Вікіпедії.

Кожна дитина від природи наділена унікальними здібностями, талантами й можливостями. Завдання сучасної школи – розвинути та розкрити ці здібності й можливості через партнерство між учнем та вчителем. Сучасні вчителі географії мають задуматися над проблемою, яка стоїть перед ними. А саме – зробити так, щоб навчання було невимушеним та супроводжувалось бажанням здобути знання. Найкоротший шлях учня до знання лежить через пізнавальну й самостійну активність у навчальному процесі, через продуктивну діяльність.

Ефективно сприяє формуванню вмінь і навичок, створенню атмосфери співпраці та взаємодії на уроках вміння критично мислити. *Критичне мислення* – це процес розгляду ідей з багатьох точок зору (відповідно до їхніх змістових зв'язків) та порівняння їх з іншими ідеями. Цей складний процес передбачає кілька основних етапів:

- сприйняття інформації (доцільно використовувати різні джерела інформації);
- зіставлення її з протилежними точками зору;
- створення системи доказів на підтримку відповідної точки зору, прийняття рішення, яке ґрунтується на доведенні.

Ці етапи ефективно можна використовувати у вікіуроках. Під час засвоєння предметних знань розвиток критичного мислення передбачає формування навичок роботи з навчальною літературою, складання плану, конспекту, заповнення таблиці, побудову чи аналіз діаграм, графіків, схем, написання рефератів, підготовку усної та письмової розповіді-роздуму, роботу з географічними картами, картосхемами, текстом і позатекстовим матеріалом підручника, засобами масової інформації, теле- і радіопередачами, комп'ютерними програмами тощо. Це все можна замінити або доповнити написанням та редагуванням статей Вікіпедії, а також порівнянням інформації з підручника та інтернет-енциклопедії.

Продемонструємо це на прикладі фрагментів уроків із географії в 10 класі.

Тема уроку – «Регіональна географія. Польща. Білорусь». Педагог за короткий час має дати учням достатньо інформації для того, щоб на її основі учні змогли виконати практичне завдання. Це можна зробити, скориставшись інтерактивним методом «Діаграма Венна».

Вчитель чи вчителька об'єднує клас в групи по 4–5 учнів. На другому етапі учням пропонується опрацювати сторінки Вікіпедії «Польща»¹ та «Білорусь»². Третій етап передбачає обговорення матеріалу в групах, визначення схожості та відмінності двох країн. Потім учні записують відмінності з правої та лівої сторони аркушу, а схожість – розміщують у центрі. Після завершення роботи пари об'єднуються й порівнюють результати. Можливі суперечності обов'язково мають коментуватися вчителем.

При вивченні теми «Населення. Урбанізація», можна скористатися Т-схемою.

Перед класом ставиться проблема, яку потрібно вирішити. Учні працюють парами, кожна пара опрацьовує по одній статті. Потім увесь клас заповнює схему-органайзер. Наприклад, можна перерахувати позитивний і негативний вплив урбанізації, скориставшись матеріалами Вікіпедії.

Приклад. Сьогодні на планеті Земля живе близько 7,3 млрд. осіб. У світі налічується приблизно 200 міст із населенням понад 1 млн. осіб. До першого десятку входять Мехіко, Токіо, Сан-Пауло, Нью-Йорк, Калькутта, Ріо-де-Жанейро, Шанхай, Пекін, Сеул. Найбільші міські агломерації утворюють найбільшу форму розселення – мегаполіси.

Завдання для учнів:

1. Під час уроку опрацюйте статті у Вікіпедії: «Урбанізація»³, «Міська агломерація»⁴, «Населення»⁵, «Мехіко»⁶, «Сеул»⁷, «Токіо»⁸ тощо. Визначте позитивний і негативний вплив урбанізації на довкілля.
2. Запропонуйте шляхи розв'язання проблем, пов'язаних з урбанізацією.

¹ Польща // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Ng

² Білорусь // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Nd

³ Урбанізація // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2Nc

⁴ Міська агломерація // Вікіпедія, вільна енциклопедія.

URL: https://w.wiki/_2Na

⁵ Населення // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NZ

⁶ Мехіко // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NY

⁷ Сеул // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NX

⁸ Токіо // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NW

Т-СХЕМА

Позитивний вплив

Негативний вплив

1. Місто – центр культури, мистецтва, архітектури. У місті знаходяться вищі навчальні заклади.	1. Багатомільйонні міста негативно впливають на довкілля: • отруюють атмосферу пило-газовими забрудненнями промислових підприємств, автотранспорту;• ґрунт і природні водойми забруднюються токсичними і стічними водами.
2. Комфортність міського життя – вища в порівнянні з сільською.	2. Міста виводять із користування тисячі гектарів земель, лісів, внаслідок будівництва житлових масивів, доріг, промислових об'єктів, аеродромів
3. Доступніша й розвиненіша система медичного обслуговування.	3. Підвищується ризик появи епідемій внаслідок концентрації значної кількості людей, які проживають на малих територіях.
4. Добре розвинена мережа сфери послуг.	4. Люди у великих містах частіше хворіють, ніж у малих містах та селах.
	5. Обмеженість поля зору міського жителя стінами будинків негативно впливає на психіку й настрій.
	6. Стрімке зростання кількості населення призводить до підвищення рівня безробіття, неповної зайнятості населення.
	7. Високий рівень злочинності.

При вивченні теми «Країни Азії. Японія» учнів доцільно об'єднати у дві групи. Одна виконує завдання за підручником, інша – користується матеріалами Вікіпедії. Дані вони записують до таблиці. Після виконання завдання учні порівнюють результати та формують висновки. Це завдання потребує великої уваги вчителів та підготовки, оскільки учні самостійно можуть зробити неправильні висновки.

Приклад. Японію часто називають однією з найбільш

інноваційних країн світу. Країна за декілька десятиліть перетворилася на економічного гіганта, що зміг завойовувати і втримати значні сегменти ринку в основних господарських комплексах світу. Але Японія не лише країна, що пережила «економічне диво», це ще й країна найдавнішої високорозвиненої цивілізації, традиції якої часто незрозумілі європейцям.

Завдання для учнів – заповнити таблицю, користуючись різними джерелами.

План	Характеристика країни	
	Дані підручника	Дані Вікіпедії ¹
Площа	372,2 тис. км ²	377,944 тис. км ²
Населення	127,5 млн. осіб	128 056 026 млн. осіб
Тип країни	Високорозвинута країна, країна «Великої сімки»	Високорозвинута країна, країна «Великої сімки»
ВВП на душу населення	38,095 доларів	33,1 доларів
Державний устрій	Конституційна монархія	Конституційна монархія
ЕГП країни	Країна-архіпелаг, розташована у Східній Азії, що простягнулася дугою з півночі на південь, майже на 3,5 тис. км	Країна розташована на Японському архіпелазі, у північно-західній частині Тихого океану
Транспорт	Всі види транспорту, крім річкового та трубопровідного	Японія має одну з найбільш розвинених транспортних мереж світу, особливістю якої є майже повна відсутність трубопровідного та річкового транспорту. 55% вантажообігу та 67% пасажирообігу
Зовнішні економічні зв'язки	В Японії розвинені всі форми зовнішніх економічних зв'язків, проте основою залишається зовнішня торгівля	Основні партнери: США, Китай, Південна Корея, Тайвань, Гонконг. Японія – найбільший імпортер зрідженого газу й посідає друге місце за імпортом нафти
Економічні зв'язки з Україною		Економічні відносини між Україною і Японією є недостатніми. Протягом 2005–2009 років, у рамках Офіційної допомоги для розвитку (ODA), з метою реформування української економіки та демократизації суспільства, японський уряд і Японське агентство міжнародної співпраці надали Україні фінансову позику на суму 61,89 млн. доларів. 15 червня 2015 року Україна та Японія уклали угоду про кредит на суму близько 108 млн. єн (майже 870 млн. доларів), який буде витрачено на реконструкцію Бортницької станції аерації поблизу Києва

¹ Японія // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NV

Після того, як учні виконали завдання за цим прикладом, можна зробити висновок, що доцільно користуватися матеріалами як підручника, так і Вікіпедії.

Переваги роботи з підручником: постійна наявність книги; стисла інформація за темою; не є обов'язковою наявність технічних засобів навчання (мультимедійний проектор, персональний комп'ютер, планшет, доступ до Інтернету); можливість контролювати роботу учня.

Переваги роботи з сторінками Вікіпедії: оновлена змістовна інформація; опрацювання великого обсягу матеріалу, під час якого учні вчать визначати головне, аналізувати та критично мислити, знаходити протилежну і спільну думки, приймати чи відвертати її і, зрештою, сформулювати власний, обдуманий висновок. Тому до роботи з Вікіпедією можна залучати учнів із різним рівнем навчальних досягнень, враховуючи їхній інтерес до роботи з Інтернет-ресурсами.

Недоліки роботи з підручником у більшості випадків: застаріла інформація; учні не мають можливості аналізувати різні джерела інформації, здійснювати порівняльний аналіз; небажання учнів працювати з друкованим матеріалом.

Недоліки роботи з Вікіпедією: необхідність забезпечення доступу до мережі Інтернет і наявність технічних засобів навчання; вчителі не завжди можуть контролювати роботу учнів, коли вони використовують персональні засоби зв'язку (планшет, мобільні телефони); потенційні недоліки змісту Вікіпедії (деякі статті можуть бути застарілими чи неповними). Цю технологію необхідно запроваджувати дуже обережно й поступово, адже хибна установка не дасть бажаного результату й навіть може спрямувати учня в хибне русло.

Попри те, що вікітехнології використовувати перспективно, не потрібно забувати й про переваги друкованої навчальної літератури.

Створення статті в Інтернет-енциклопедії гарно втілює ідею продуктивності. Тим більше, що це не потребує отримання дозволу або витрачання коштів на реалізацію завдання. Зазвичай користуватися планшетом або іншим сучасним гаджетом на уроках заборонено, але на вікіуроці учням це доступно і мотивує до активності.

ДЖЕРЕЛА

1. Бойченко Л. Мотивація навчальної діяльності // Завуч. 2011. № 11. С. 13.
2. Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку. 2-ге вид., перероб. Харків: Вид. група «Основа», 2011. 255 с.
3. Дибський С. Інтерактивне навчання. Із досвіду роботи Липовецької школи // Завуч. 2010. № 36 (грудень). С. 8.
4. Ніколаєва Ю. Роль інтерактивних технологій у розвитку інтересу учнів до навчання // Завуч. 2013. № 5 (березень). С. 34.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / Київ: А. П. Н., 2002. 135 с.
6. Приходченко К. Застосування інтерактивних технологій // Завуч. 2009. № 28 (жовтень). С. 20.
7. Стадник О. Метод проєктів у викладанні географії. Харків: Вид. група «Основа», 2008. 110 с.
8. Тітечко С. Технології критичного мислення на уроках географії // Сучасна школа України. 2016. №8. С. 8.
9. Тодчук О. Дискусійний клуб для старшокласників. Київ: Шк. Світ, 2011. 112 с.

Практичні поради використання Вікіпедії та сестринських вікіпроектів у навчальному процесі на прикладі уроку історії у 8 класі

Юрій Бак,

учитель історії, учитель-методист Троянської філії Голованівського ліцею ім. Т. Г. Шевченка
Голованівської районної ради Кіровоградської області, редактор Вікіпедії

Найкращі методичні інструменти – не ті, що створюються навмисне, а ті, які народжуються спонтанно, у процесі викладання предмету. А часто їх допомагають придумати самі учні. Навчальний процес – це двосторонній рух.

Матеріали Вікіпедії використовувались здавна, ще при створенні програмно-педагогічних засобів (ППЗ), адже саме там можна було знайти найбільше інформації.

Значна кількість вебуроків створена на матеріалах Вікіпедії. Це прекрасна можливість для учителів диференціювати навчання, а для учнів – використовувати навчальний матеріал відповідно до своїх здібностей та потреб.

Основні види робіт на уроках історії:

- пошук повного імені та по батькові історичних діячів, перевірка наголосу в їхніх прізвищах;
- пошук розширеної інформації про діячів;
- уточнення історичних термінів, визначення яких або немає в підручниках, або вони недостатньо висвітлені;
- в окремих класах, які відзначаються принциповістю й активністю, – пошуки доказів під час дискусій;
- пошуки географічних об'єктів, які не вдається знайти на карті в атласі чи підручнику;
- пошуки причин та наслідків історичних подій і формування лінії знань (розпочніть, зацікавтесь, і пошуки продовжаться).

Пропоную розробку одного з уроків, де використовуються матеріали Вікіпедії. Проводиться у Троянській ЗОШ за допомогою ППЗ. *(У кінці цього розділу подається посилання на презентацію, яка пов'язана з уроком – прим. ред.).*

Навчальна дисципліна: історія України, 8 клас.

Тема уроку: Закони Запорозької Січі.

Мета: познайомити учнів із законами Запорозької Січі та з історичною добою, навчити знаходити додаткову інформацію на відповідну тему, користуючись матеріалами Вікіпедії, розвивати монологічне мовлення учнів, виховати патріота, захисника рідного краю.

Актуальність використання інформаційних технологій: формування цілісного сприйняття художнього світу через використання міжпредметних зв'язків за допомогою Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів.

Форми роботи:

- під час уроку подається інформація, знайдена у Вікіпедії та інших ресурсах Інтернет-простору (представлена на слайдах);
- на слайдах розміщені гіперпосилання для самостійної роботи за бажанням учнів, які можуть передивитись інформацію під час індивідуального перегляду чи самостійного опрацювання теми вдома;
- особлива увага приділяється роботі з визначення термінів, які додатково учні переглядають у Вікіпедії на своїх гаджетах;
- редагування статей або їх створення (якщо клас має підготовку).

Види засобів, які використовуються на уроці: ППЗ на електронному носії, флеш-пам'яті, ресурси мережі Інтернет.

Необхідне апаратне і програмне забезпечення: локальна мережа, вихід в Інтернет (можливе використання збережених вебсторінок у ППЗ без Інтернету), мультимедійний проектор, комп'ютер, гаджети, ППЗ.

Тип уроку: інтегрований, засвоєння нових знань.

ХІД УРОКУ

I. Мотивація навчальної діяльності.

Слово вчителя.

Запрошуємо вас познайомитись із сторінками історії українського народу через художній світ повісті Миколи Гоголя¹ (слайди 1–6).

Передрозуміння. Відповіді на запитання:

- Що ви знаєте про запорожців?
- Яке ваше враження від героїв повісті?
- Якими показав козаків М. Гоголь?
- Що, на вашу думку, є історичною правдою, а що – вигадкою письменника?

II. Основний зміст уроку.

Демонстрація ППЗ із коментарем учителя, залученням учнів до навчального діалогу або робота з ППЗ у групах, індивідуально, відповідно до підготовки учнів та швидкості вивчення навчального матеріалу.

Блок №1: Історична епоха

Показ слайдів 7–15

Кого називали козаками?²

Блок №2: Запорізька Січ

Показ слайдів 16–21

Де була розташована Запорізька Січ, чому її так називали?

(Варіант роботи – перехід на статтю з Вікіпедії, що розповідає більше про Хортицю)³

Блок №3: Козацька республіка

Показ слайдів 22–40

Органи влади на Січі, козацькі клейноди.

Блок №4: Народознавство; таємні сили козаків (легенди про козаків)

Показ слайдів 41–55

Характерники⁴

Блок №5: Жінка й Запорізька Січ

Показ слайдів 56–61

Найстрашнішим ворогом характерники вважали аж ніяк не татар і турків, а звичайну любов (до жінки). Тому, коли козаки вступали до рядів січовиків, запорожці символічно вінчалися з «єдиною нареченою й дружиною козака» – ВОЛЕЮ.

Блок №5: Образотворче мистецтво, література; робота з картиною Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа султану»⁵

Показ слайдів 62–78

Перший варіант – звук вимкнений, учні відповідають на запитання:

- Чому сміються козаки?
- Хто з персонажів картини нагадує вам героїв повісті Гоголя?
- Як художник ставиться до козаків?
- Як одягнені козаки? Як ставляться до свого одягу?
- Які ще постаті привернули вашу увагу?
- Як козаки реагують на те, що записує писар?
- Які риси обличчя Івана Сірка запевняють нас, що це людина, наділена владою й силою?
- Яка фігура, на ваш погляд, – найколеритніша? Чому?
- Які речі вони мають?
- Чому Ілля Рєпін зобразив козаків не під час бою, а під час написання листа?

Другий варіант – звук увімкнений, прослуховується лист запорожців, учні відповідають на запитання.

Третій варіант – цю частину ППЗ учні переглядають вдома, ознайомлюються з додатковою інформацією з Вікіпедії, переходячи за посиланнями.

Слово учителя. Запорізька Січ була незалежною, гордою, справедливою республікою, заснованою на принципах

¹ Тарас Бульба (повість) // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NU

² Запорозькі козаки // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NT

³ Хортиця // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NQ

⁴ Козак-характерник // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NP

⁵ Запорожці (картина) // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2NN

рівності й братерства; її шанували жителі, що зібралися за покликом серця; саме така республіка, на думку Гоголя, повинна народжувати героїчні характери.

III. Підсумковий етап уроку.

Тести (ППЗ) – слайди 108–130

Очікувані результати (згідно з Державним стандартом базової і повної загальної освіти):

«Учень/учениця:

- називає дати першої згадки про козаків у писемних джерелах, створення першої Запорізької Січі;
- показує на карті територію запорозьких земель, перші Січі;
- пояснює і застосовує поняття: «козак», «Запорізька Січ», «кіш», «козацька старшина», «кошовий отаман», «козацька рада», «козацькі клейноди», «реєстрове козацтво», «низове козацтво», «курінь»;
- описує побут, військове мистецтво, традиції та звичаї козаків, морські походи на турецькі володіння;
- наводить приклади боротьби козацтва за свої права, військового мистецтва козаків;
- характеризує військово-політичну організацію козацтва;
- розпізнає та описує пам'ятки архітектури й образотворчого мистецтва;
- визначає причини, сутність та наслідки виникнення українського козацтва, «доби героїчних походів», козацьких повстань другої чверті XVII ст.;
- висловлює судження щодо діяльності відомих гетьманів¹.

Домашнє завдання.

Початковий рівень – переглянути презентацію.

Середній рівень – знайти в підручнику інформацію, якої немає у ППЗ, відповісти на запитання.

Достатній рівень – скласти словничок термінів, користуючись матеріалом Вікіпедії.

Високий рівень – доповнити одну зі статей Вікіпедії, інформацією, знайденою самостійно, обов'язково вказати джерела.

Творче завдання – створити статтю у Вікіпедії.

Методичний коментар до використання ППЗ

Цей ППЗ може використовуватись:

- для самостійного перегляду учнем вдома на комп'ютері;
- супровід уроку з теми (історія України, українська література, художня культура, народознавство);
- у позакласній роботі.

Засоби впливу на глядача:

- текстова інформація;
- перегляд зображень;
- музичний супровід;
- інсценізація (лист султана);
- робота з текстом;
- робота з додатковою текстовою інформацією;
- робота з картиною.

Перша половина презентації наближена до анімаційного фільму, містить анімаційні карти.

ДЖЕРЕЛА

1. Веб-урок «М. Гоголь. „Тарас Бульба“. Закони Запорозької Січі» – URL: <https://bit.ly/2QuUjs6>
2. Гісем О. В. Історія України: Підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закладів. Харків: Ранок, 2016. 272 с.
3. Кравченко Ю. В. Методичні аспекти викладання предметів освітньої галузі «Суспільствознавство» у 2008–2009 навчальному році // Методичний вісник. Кіровоград: Видавництво обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського. 2008. № 44.

¹ Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти // Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/show/24-2004-n>

Тематичні тижні та місячники як інструмент залучення до редагування Вікіпедії

Андрій Гриценко,

завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, доктор педагогічних наук, старший учитель, адміністратор української «Вікіпедії» (2017–2020), патрульний української «Вікіпедії»

Використання електронних інформаційних ресурсів є невід’ємним елементом сучасної освіти, і серед них важливим засобом навчання є Вікіпедія. Використання можливостей Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів є безсумнівно корисним в освітньому процесі. І якщо українські вчителі вже мають певний досвід проведення вікіуроків, то досвід застосування вікіпроектів в позаурочний час ще порівняно обмежений.

Утім, використання української Вікіпедії має досить значний потенціал для позаурочної роботи. Ключовим аспектом в цьому плані є проведення тематичних тижнів та місяців, які практично постійно тривають у вікі-спільноті. Прикладами таких заходів можуть бути WikiGar, Алжирський тиждень, Місяць фантастичних творів, Переяслав-Хмельницький: місто-музей, Тиждень Михайла Грушевського, Тиждень хронології, Тиждень Сумщини, Міжнародний тиждень до 60-річчя Угорської революції, щорічний Місяць Азії, Місяць Тернополя, Миколаївщини, Харківщини тощо.

Нами напрацьовано вже значний досвід із залучення учнів та студентів до участі в тематичних тижнях як серії проектів спільної праці й співробітництва користувачів української Вікіпедії над статтями з певної тематики – в окремих галузях і напрямках науки або про окремі народи чи країни світу. Ця робота стає особливо ефективною під час проведення Вікімарафонів – кількадечних марафонів з редагування Вікіпедії по всій Україні, що проходять традиційно наприкінці січня щороку.

Використання позаурочних методів роботи з Вікіпедією та, зокрема, тематичних тижнів є особливо важливим в контексті асинхронної взаємодії між учасниками процесу навчання. В учителів не завжди є можливість під час проведення своїх уроків використовувати комп’ютери, що підключені до мережі Інтернет. У багатьох школах для цього необхідно відвідувати комп’ютерний клас, що не завжди є можливим для будь-якого навчального предмету. Тому часто колективне використання комп’ютерів зі створенням синхронної взаємодії можливе лише після уроків (пар).

Ще краще організувати подібну роботу учнів (студентів) в позанавчальний час вдома. Старшокласники та особливо студенти більш ефективно працюють самостійно, маючи вільний графік роботи та можливість реалізувати свої вподобання, шукаючи потрібну інформацію, тобто під час асинхронної взаємодії в ході позакласної роботи з навчального предмету або в ході роботи гуртка чи факультативу.

Відповідно, завдання сучасних учителів / викладачів полягає в тому, щоб застосовувати наявні циклограми тематичних тижнів, залучаючи учнів/студентів до написання якісних і повних статей з певної тематики з навчального предмету або із розвитку загальних знань. За відсутності «потрібного» тижня учитель / викладач може запропонувати саме той, що збігається з тематикою роботи учнів (для затвердження тематичного тижня потрібно, щоб у ньому виявило зацікавлення принаймні три користувачі

української Вікіпедії – прим. ред.). Для цього існує спеціальна сторінка «Вікіпедія:Проект:Тематичний тиждень/Пропозиції»¹.

Перевага такої роботи в тому, що часто існує вже готовий перелік статей, які потребують доопрацювання, та статей, що їх необхідно створити в рамках обраної теми. До того ж, за умови активної участі у деяких тематичних тижнях можна виграти призи від організаторів та громадської організації «Вікімедіа Україна», що є ще додатковим стимулом до написання статей. Цей фактор, окрім того, значним чином мотивує студентів та учнів до написання статей із тематики тижня в рамках координації зусиль для поліпшення змістовної цілісності української Вікіпедії.

Таким чином можна визначити значні переваги використання тематичних тижнів української Вікіпедії в рамках проведення уроків з предмету чи в позанавчальний час:

- Можливість підбору переліку статей для створення чи доопрацювання з певної теми Тижня або Місячника у Вікіпедії;
- Пошук необхідної інформації для написання чи редагування статей в рамках обраної теми з навчального предмета, гуртка чи факультатива;
- Самостійно обраний та прийнятний для учня / студента графік роботи під час проведення Тижня (2-4 тижні);
- Можливість відслідковування діяльності учня / студента та редагування створеного вчителем / викладачем та / або іншими редакторами української Вікіпедії;
- Спілкування (віртуальне) з іншими учасниками Тижня або Місячника у Вікіпедії;
- Зроблене у вільній енциклопедії стає суспільним надбанням всього людства;
- Отримання призів та сувенірів від ГО «Вікімедіа Україна» у деяких випадках тощо.

Тобто, працюючи з учнями / студентами в рамках предметних тижнів або місячників у Вікіпедії (що є, по суті, передовим педагогічним досвідом), вчителі / викладачі мають можливість стимулювати розвиток здібностей та формування перш за все інформаційної та інших компетентностей сучасних учнів / студентів.

У психолого-педагогічному плані інформатизація освіти об'єктивно веде до реорганізації навчально-методичної роботи; підвищення вимог до вчителя та учнів, зміни їхньої ролі при різкому збільшенні обсягу доступних інформаційних ресурсів. У такому випадку шкільний кабінет перетворюється в певне інформаційне середовище². Тобто, учні / студенти, у такий спосіб працюючи з інформацією, вчать її не лише знаходити, але й критично її опрацьовувати та додавати до Вікіпедії роботу, яка стає суспільним надбанням всього людства.

ДЖЕРЕЛА

1. Гриценко А. П. Формування у старшокласників умінь використовувати інформаційні ресурси у процесі навчання всесвітньої історії: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 // НАПН України, Ін-т педагогіки. Київ, 2015. С. 28-29.
2. Соколова Г. Ю. Теория и методика обучения работе в сети Интернет: автореф. дис. на соиск. учен. степ. к.п.н. / Санкт-Петербург, 1999. 13 с.

¹ Вікіпедія:Проект:Тематичний тиждень/Пропозиції // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/325H>

² Чернов А. В. Мультимедийный кабинет // Преподавание истории в школе. 2001. № 7. С. 40-46.

Програма роботи курсу «Редагування Вікіпедії» (для факультативної або гурткової роботи)

Олег Куц,

учитель вищої категорії, учитель-методист, методист Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (ліцею «Політ»)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Курс «Редагування Вікіпедії» розрахований на один навчальний рік (одна година на тиждень) або на один семестр (дві години на тиждень).

Головна мета: залучення учнів та студентів до написання статей до української Вікіпедії як форми самостійної роботи в навчальних закладах.

Завдання курсу:

- формування мотивації до редагування Вікіпедії та роботи в інших вікіпроектах;
- ознайомлення з основними правилами Вікіпедії;
- формування вмінь і навичок редагування Вікіпедії;
- розвиток мовленнєвої, дослідницької та інформаційної компетентностей учнів;
- активізація інтересу до вивчення іноземних мов у процесі перекладу іншомовних статей Вікіпедії;
- розвиток українськомовного розділу Вікіпедії;
- популяризація української історії та культури в Україні та світі.

Структура програми.

Програма містить:

1. «пояснювальну записку», в якій визначено мету й завдання курсу, основні підходи та принципи викладання курсу.
2. розподіл навчальних годин за розділами та формою роботи;
3. зміст навчального матеріалу й вимоги до рівня підготовки учнів;
4. параметри оцінювання роботи учнів;
5. літературу для вчителів.

Відповідно до Державного стандарту базової й повної загальної середньої освіти, програма курсу «Редагування Вікіпедії» забезпечує розвиток **ключових компетентностей:** громадянської, загальнокультурної, інформаційно-комунікаційної, міжпредметної, проектно-технологічної, соціальної.

Компетентнісний підхід реалізовано у вимогах до рівня підготовки учнів, які сформульовано до кожного розділу програми з метою системного формування компетенцій і компетентностей учнів.

Програма побудована на основі **діяльнісного підходу** й спрямована на розвиток умінь і навичок учнів та застосування їх на практиці.

Діяльність учнів у Вікіпедії (редагування статей, створення сторінок, ілюстрування) не має обмежуватися лише годинами, відведеними на практичну роботу: бажано, щоб учні були активними редакторами впродовж усього курсу й залишалися такими після його завершення.

Значна кількість годин на початку курсу, відведена на теоретичний матеріал, обумовлена важливістю розуміння сутності Вікіпедії, засвоєння її основних правил і настанов, аби на перших кроках учні не допустили помилок, що можуть призвести, наприклад, до видалення створених ними статей, що, в свою чергу, може стати причиною втрати мотивації й психологічного дискомфорту при роботі у Вікіпедії. Ця програма – не догма, і кількість годин, відведених на теорію, якщо це доцільно, може бути зменшено.

Протягом курсу можна підбивати проміжні підсумки: використовуючи дані статистичного сервера Фонду Вікімедія ([Wikimedia Statistics: https://stats.wikimedia.org](https://stats.wikimedia.org)), визначати лідерів за кількістю редагувань, створених статей, завантажених зображень. Але при цьому доцільно наголошувати, що якість доробку важливіша за кількість, і остання не має ставати самоціллю.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

№	Назва розділу	Кількість годин
1	Перші кроки у Вікіпедії.	6
2	Створення та редагування сторінок.	16
3	Робота з медіафайлами.	8
4	Внутрішньовікіпедійні проєкти та проєкти Фонду Вікімедіа.	5

Усього годин – 35:

- теоретичні заняття – 21 година;
- практична робота – 14 годин.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН

№	Зміст навчального матеріалу	Вимоги до рівня підготовки учнів
Перші кроки у Вікіпедії		
1	Вікіпедія – загальнодоступна вільна багатомовна онлайн-енциклопедія. Назва. Історія. Суть Вікіпедії: ціль; створення та редагування текстів; правила, що регулюють вміст. Мовні розділи. Розміри Вікіпедії. Популярність. Фонд Вікімедіа. Супутні проєкти. Значення. Освітні проєкти. Критика.	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • розуміє сутність, філософію, принципи функціонування Вікіпедії, важливість розвитку української Вікіпедії; • орієнтується у Вікіпедії; • має обліковий запис у Вікіпедії.
2	Українська Вікіпедія. Історія української Вікіпедії. Наповнення. Популярність української Вікіпедії та популярність різних мовних розділів Вікіпедії в Україні. Редактори української Вікіпедії. Редактори – відомі особистості. Географія проживання. Акції протесту. Міжнародне співробітництво.	
3	Практична робота №1. Створення облікового запису та сторінки користувача. Підсторінки. Простір користувача.	

4	Освітня програма Вікіпедії. Мотивація: суспільна, професійна, особиста. Міжнародний досвід.	
5	Спільнота Вікіпедії. Редактори, патрульні, адміністратори, бюрократи. Вирішення конфліктів. Сторінки обговорень. Кнайпа. Вікіпедист за посадою. Підпис.	
6	Навігація у Вікіпедії. Пошук інформації. Адреси статей в Інтернеті. Область меню (ліве бокове). Керування обліковим записом (верхнє меню). Керування сторінкою (вкладки). Тематична область (кінець статті).	
Створення та редагування сторінок		
7	Правила й настанови Вікіпедії. П'ять основ. Правила поведінки та етикет. Мова і стиль. Переклад. Жодних оригінальних досліджень. Авторитетні джерела. Перевірність. Чим не є Вікіпедія. Авторське право.	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> • знає правила і настанови Вікіпедії; • вміє редагувати сторінки, використовуючи вікірозмітку та візуальний редактор; • вміє створювати нові статті, категорії, додавати міжмовні посилання, працювати з шаблонами.
8	Контроль за дотриманням правил. Патрулювання. Списки спостереження. Захист сторінок. Боротьба з вандалізмом. Швидкий відкіт. Блокування та персональне обмеження користувачів. Вилучення сторінок. Критерії номінації статті на вилучення. Критерії швидкого вилучення.	
9	Редагування статей. MediaWiki. Основи розмітки вікі-тексту (вікірозмітка). Візуальний редактор.	
10	Практична робота №2. Редагування статей.	
11	Вікі-краєзнавство. Рідне місто (село) у Вікіпедії.	
12	Практична робота №3. Аналіз та редагування статей про своє місто (село), особистостей, пов'язаних з ним.	
13	Створення нової статті. Критерії значимості. Іменування статей. Преамбула. Розмір статей. Оформлення: енциклопедичний стиль; авторські права; типографіка; структура статті; джерела, примітки та посилання; внутрішні посилання; категоризація; вікіфікація. Списки. Пісочниця. Міжмовні посилання (інтервікі).	
14	Практична робота №4. Створення нових статей шляхом перекладу.	

15	Практична робота №5. Створення нових статей. Оформлення приміток та списку джерел	
16	Створення перенаправлень, посилань на статтю. перейменування сторінки. Скасування змін.	
17	Практична робота №6. Створення нових статей.	
18	Практична робота №7. Аналіз та рецензування створених статей. виправлення помилок.	
19	Категоризація. Порядок списків, встановлення ключів сортування. Використання параметру DEFAULTSORT. Посилання на категорію.	
20	Практична робота №8. Створення категорій.	
21	Шаблони. Навігаційні шаблони. Картки. Шаблони багатозначності і перенаправлень. Юзербокси користувачів	
22	Практична робота №9. Робота з шаблонами.	
Робота з медіафайлами		
23	Використання зображень. Загальні правила. Додавання зображень у статті	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> знає загальні правила додавання файлів у Вікіпедію та Вікісховище; уміє завантажувати файли у Вікісховище, ілюструвати статті.
24	Практична робота №10. Ілюстрування статей.	
25	Завантаження зображень. Вимоги до зображень. Опис зображень. Авторські права. Добропорядне використання невільних зображень.	
26	Розміщення матеріалів у Вікісховищі. Завантаження зображень. Додавання категорій. Використання файлів з інших сайтів. Ліцензування зображень. Пошук вільних зображень. Редагування зображень.	
27	Практична робота №11. Завантаження зображень у Вікісховище, ілюстрування статей.	
28	Оформлення галереї медіафайлів. Завантаження та використання звуків та відео.	

29	Практична робота №12. Завантаження файлів у Вікісховище, ілюстрування статей.	
30	Практична робота №13. Аналіз та ілюстрування статей про населені пункти (додавання зображень до картки).	
Внутрішньовікіпедійні проєкти та проєкти Фонду Вікімедіа		
31	Вікіконкурси. Вікі любить Землю. Вікі любить пам'ятки. Конкурси статей у Вікіпедії. Вікіфлешмоби. Тематичні тижні та місяці.	<p>Учень (учениця):</p> <ul style="list-style-type: none"> знає про конкурси та інші заходи Вікіпедії, проєкти Фонду Вікімедіа; вміє редагувати Вікісловник, Вікіцитати, Вікіджерела; вміє користуватися статистичним сервером Фонду Вікімедіа.
32	Інші проєкти Фонду Вікімедіа. Вікісловник. Вікіцитати. Вікіджерела. Вікіпідручник.	
33	Інші проєкти Фонду Вікімедіа. Вікіновини. Вікімандри. Віківерситет. Віківиди. Мета-вікі.	
34	Практична робота №14. Доопрацювання створених статей. Редагування Вікісловника, Вікіцитат, Вікіджерел.	
35	Статистичний сервер Фонду Вікімедіа (Wikimedia Statistics https://stats.wikimedia.org). Підбиття підсумків. Рейтингування.	

Параметри оцінювання роботи учнів:

- розмір статті (кількість доданих байтів);
- повнота статті;
- енциклопедичність стилю;
- дотримання авторського права;
- мовне оформлення;
- авторитетність джерел, наявність приміток;
- оформлення: структура статті, наявність внутрішніх та міжмовних посилань, вікіфікація, наявність карти, ілюстрацій, оформлення цитат;
- наявність та логічність категоризації, наявність ключів сортування (за потребою);
- наявність перенаправлень та посилань на статтю;
- наявність навігаційних шаблонів та шаблонів багатозначності (за потребою).

ДЖЕРЕЛА

- Як редагувати Вікіпедію: Довідник для новачків / Упоряд. С. Д. Петров; За заг. ред. Є. В. Букета. Київ: Український пріоритет, 2012. 44 с.
URL: <https://w.wiki/325J>
- Редагуємо Вікіпедію. Посібник з поліпшення онлайн-енциклопедії // Wikimedia Commons. 2014. 20 с. URL: <https://w.wiki/JFt>
- Ілюструємо Вікіпедію. Посібник з розміщення контенту у Вікісховищі // Wikimedia Commons. 2016. 12 с. URL: <https://w.wiki/325K>

Проект проведення Всеукраїнської учнівської олімпіади з редагування Вікіпедії (вікіолімпіади)

Олег Куц,

учитель вищої категорії, учитель-методист, методист Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (ліцею «Політ»)

Перспективним шляхом реалізації Освітньої програми Вікіпедії є проведення учнівських вікіолімпіад як різновиду інтелектуальних змагань в освітньому просторі України.

Мета. Популяризація української Вікіпедії, стимулювання впровадження Освітньої програми Вікіпедії в Україні, заохочення учнів-вікіпедистів.

Умови. В олімпіаді можуть брати участь учні 9-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів України, які зареєструвалися у Вікіпедії.

Журі. Членами журі можуть бути активні редактори Вікіпедії, які не мають зв'язків з учнями-учасниками та представленими навчальними закладами.

Можливий формат проведення олімпіади. Задля оптимізації процесу проводити олімпіаду доцільно у два етапи:

- відбірковий – заочний;
- всеукраїнський (фінальний, заключний) – очний.

На першому етапі учням пропонується список статей, відсутніх в українській Вікіпедії, які потрібно створити. Список формується журі і має охоплювати різні теми та враховувати вікові особливості учнів. За визначений термін (кілька днів) учні мають створити певну кількість статей. Задля більшої об'єктивності варто оцінювати внесок учня за весь час олімпіади, що зменшить елемент випадковості. За результатами першого етапу визначена кількість найкращих учасників допускається до участі у фінальному (очному) етапі.

Проведення другого етапу олімпіади забезпечує оргкомітет. Журі може оцінювати роботу учасників заочно.

Умови схожі: учням пропонуються списки статей із різних тем, враховуючи вікові особливості. За певний час (наприклад, чотири години) вони мають створити дві

статті з різних списків (на вибір). Можуть бути запропоновані й інші завдання: ілюстрування статей файлами з Вікісховища, заповнення карток у статтях тощо. Базовим критерієм для учасників є дотримання авторського права; плагіат у статтях учасників олімпіади, як і списування для учасників традиційних олімпіад, веде до дискваліфікації учня чи учениці.

Параметри оцінювання роботи учнів. Визначати переможців можна за наступними критеріями:

- розмір статті (кількість доданих байтів);
- перекладена чи авторська стаття;
- повнота;
- енциклопедичність стилю;
- мовне оформлення;
- авторитетність джерел, наявність приміток;
- оформлення: структура статті, наявність внутрішніх та міжмовних посилань, вікіфікація, наявність карти, ілюстрацій, оформлення цитат;
- наявність та логічність категоризації, наявність ключів сортування (за потребою);
- наявність перенаправлень та посилань на статтю;
- наявність навігаційних шаблонів та шаблонів багатозначності (за потребою).

Можливі додаткові параметри: завантажені файли для ілюстрування статті, складність теми, актуальність статті.

Визначення переможців. Переможці заключних етапів із навчальних предметів нагороджуються дипломами I, II та III ступенів. Кількість переможців не повинна перевищувати 50% від кількості учасників заключного етапу. Між переможцями дипломи I, II та III ступенів розподіляються орієнтовно у співвідношенні 1:2:3.

Упровадження Освітньої програми Вікіпедії на прикладі ліцею «Політ»

Олег Куц,

учитель вищої категорії, учитель-методист, методист Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (ліцею «Політ»)

Вікіпедія є одним із найпопулярніших сайтів у світі, а українська Вікіпедія – одним із головних українськомовних джерел інформації і, взагалі, найбільшим осередком української мови в Інтернеті. Розвиток національної Вікіпедії – це засіб збереження й розвитку рідної мови, підвищення освіченості її носіїв, що є важливим чинником подолання мовного колоніалізму, корисним для репрезентації власне українського погляду на світ і на Україну.

Мета Освітньої програми Вікіпедії полягає в залученні учнів та студентів до написання статей в українській Вікіпедії, а також до роботи в інших проєктах Фонду Вікімедіа, що сприяє популяризації наукових знань в українському суспільстві та розвитку української мови й культури.

Працювати із Вікіпедією учнів та вчителів мотивують такі чинники:

Суспільний. Редагування української Вікіпедії має суспільну значущість, адже часто в Інтернеті бракує інформації українською мовою, й українці змушені звертатися до іншомовних джерел (у більшості випадків – російськомовних). Написання статті у Вікіпедії замість традиційного реферату дає учням можливість не просто виконати роботу «на оцінку», а й одночасно зробити щось корисне для суспільства. Адже тексти, які вони напишуть, бачитимуть не лише вчителі, а значно ширше коло людей.

Професійні. Учителям Вікіпедія дає можливість урізноманітнити навчальний процес та формувати мовленнєву, дослідницьку та інформаційну компетентності. Крім того, у Вікіпедії слідкують за дотриманням авторського права. Якщо учні завантажуть взятий з іншого сайту текст, таку статтю найімовірніше вилучать адміністратори. Отже, у вчителів з'являються додаткові помічники для перевірки.

Особисті. Ім'я (або псевдонім) кожного автора статті фіксується в її історії редагувань, що забезпечує студентам можливість позитивно зарекомендувати себе у

майбутньому. Редагуючи Вікіпедію, учні долучаються до широкої спільноти освічених і цікавих людей.

Насамкінець, редагування Вікіпедії приносить задоволення.

Для того, щоб долучитися до Освітньої програми Вікіпедії, бажано пройти тренінг, які проводять волонтери ГО «Вікімедіа Україна». Вчитель може отримати доступ до інструментів Освітньої програми, після чого він чи вона зможе створити інтерактивну сторінку курсів у службовому просторі Вікіпедії. *(Детальніше про те, як взяти участь в Освітній програмі української Вікіпедії – дивіться в розділі «Освітня програма Вікіпедії» у додатках – прим. ред.).*

Освітній курс розрахований на будь-який термін (місяць, семестр, навчальний рік). Інструкторів курсу може бути декілька, не обов'язково з одного закладу і не обов'язково вчителі. Також до курсу долучаються онлайн-добровольці зі спільноти Вікіпедії. Себе та свої статті до курсу учні можуть додавати самостійно або їх можуть додавати вчителі. Учителі можуть відслідковувати внесок, який роблять учні у статтях Вікіпедії, а також координувати їхні дії між собою та зі спільнотою Вікіпедії.

Освітній курс може не бути прив'язаний до конкретного навчального предмета, а охоплювати широке коло тем. За роботу у Вікіпедії учні отримують бали, як і за традиційні реферати або презентації. Завдання можуть бути не лише індивідуальними, а й колективними. Наприклад, учні можуть описати різні аспекти великої за обсягом теми, самостійно координуючи між собою роботу. Викладач зможе оцінити редагування кожного студента чи студентки, навіть якщо кілька людей редагували одну статтю. Редагувати Вікіпедію учні можуть як удома, так і безпосередньо під час уроку, якщо це дозволяє оснащення кабінету. Для позначення такої форми уроку останнім часом навіть з'явився спеціальний термін – «вікіурок».

Доречним є також залучення викладачів інших предметів для формування переліку необхідних для написання статей. Корисною буде також співпраця з учителями інформатики, які можуть ознайомити учнів з основами технічної грамотності.

Основні етапи проведення курсу:

1. Створення курсу. Складання орієнтовного переліку статей для створення та доповнення.
2. Знайомство учнів з Вікіпедією. Мотивація діяльності. Створення облікового запису.
3. Ознайомлення з основними правилами й настановами Вікіпедії.
4. Ознайомлення з основами редагування та створення статей.
5. Створення та редагування статей.
6. Ілюстрування статей.
7. Підбиття підсумків.

Можливі види діяльності учнів у Вікіпедії:

- Редагування статей.
- Створення нових статей.
- Вчитка статей та виправлення помилок.
- Ілюстрування статей.
- Переклад статей з інших мовних розділів.
- Участь у конкурсах написання статей та фотоконкурсах.
- Робота в інших проєктах фонду «Вікімедіа»: Вікісловник, Вікіцитати тощо.

Ще один перспективний напрямок вікідіяльності – краєзнавчий. В українській Вікіпедії є статті про всі населені пункти України, але багато з них потребують доповнення та редагування. Також учні можуть писати, доповнювати та ілюструвати статті про вулиці та площі, лікарні та заклади освіти та культури, історичні та природні пам'ятки тощо.

До речі, «Вікімедіа Україна» за підтримки Фонду Вікімедіа щорічно проводить фотоконкурси «Вікі любить Землю» та «Вікі любить пам'ятки», у яких учні також можуть брати участь. Також можна писати статті й про видатні постаті свого краю, хоча при цьому обов'язково треба пам'ятати про критерії значимості осіб.

ДОСВІД У ЛІЦЕЇ «ПОЛІТ»

Перший освітній вікікурс у ліцеї «Політ» (Полтавська обласна спеціалізована школа-інтернат II-III ступенів з поглибленим вивченням окремих предметів та курсів при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка) тривав з 5 вересня 2016 року по 25 травня 2017 року¹. Впродовж цього часу зацікавлені учні могли додавати себе до курсу.

Учням було запропоновано список статей із зарубіжної літератури, які відсутні в українській Вікіпедії або є лише заготовками. Водночас для більшого зацікавлення їхня діяльність не була обмежена літературною тематикою: вони писали статті з художньої культури, мовознавства, інформатики, історії, географії, біології.

Загалом, у вікікурсі взяли участь 43 учні. Вони разом започаткували 249 статей і суттєво доповнили понад 40 статей.

Зрозуміло, не кожен учень чи учениця із першої спроби змогли створити якісну енциклопедичну статтю. Як і у випадку з традиційними учнівськими творами, були проблеми зі змістом, мовним оформленням.

Серед недоліків можна виділити такі:

- помилки при виборі назви статті;
- відсутність посилань на статтю (стаття-«сирота») з інших статей;
- відсутність категоризації;
- помилки при оформленні джерел та приміток або ж відсутність списку джерел;
- відсутність важливих шаблонів;

¹ Вікікурси в ліцеї «Політ»/2016–2017 // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2ga

- відсутність вікіфікації;
- плагіат;
- недосконалий переклад;
- помилки при визначенні значимості.

Але ж написання Вікіпедії – це безперервний процес, тому статті, якщо вони мають енциклопедичну цінність, достатньо швидко доопрацьовуються спільнотою або ж самими вчителями. До того ж, учасниками вікікурсу в ліцеї «Політ» стали переважно учні 9-х класів, тому для вдосконалення навичок роботи у Вікіпедії попереду є ще понад два роки.

Розширення програми першого вікікурсу у ліцеї «Політ» може включати в себе залучення учнів до тематич-

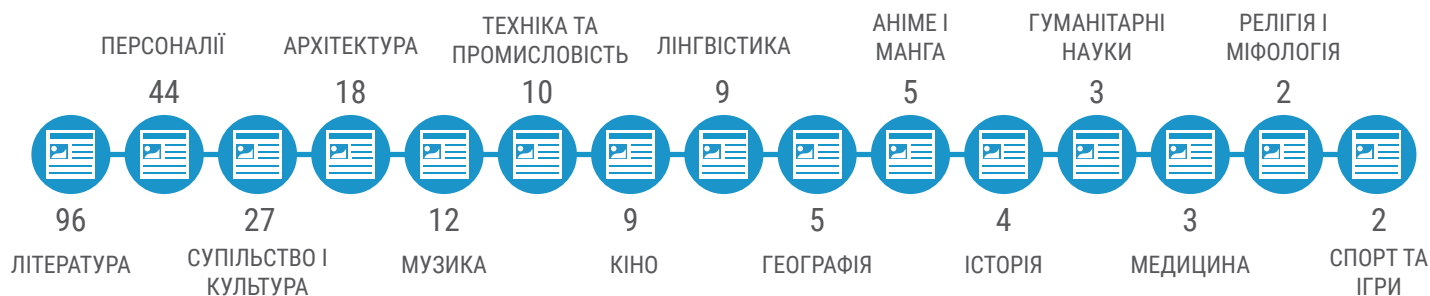
них тижнів, фотоконкурсів «Вікі любить Землю» та «Вікі любить пам'ятки», активізацію роботи з розміщення краєзнавчих матеріалів у Вікіпедії, завантаження файлів на Вікісховище та ілюстрування статей.

Упровадження Освітньої програми Вікіпедії, дійсно, приносить суспільну користь і сприяє формуванню мовленнєвої, дослідницької та інформаційної компетентностей учнів.

ДЖЕРЕЛА

1. Куц О. М. Вікікурси в ліцеї «Політ» // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: https://w.wiki/_2gZ

КІЛЬКІСТЬ СТВОРЕНИХ СТАТЕЙ ЗА ТЕМАТИКОЮ

«Вікіпедія для школи»: як педагоги з усієї України покращують висвітлення шкільної програми у найбільшій онлайн-енциклопедії

Наталія Ластовець,

редакторка Вікіпедії, членкиня Правління ГО «Вікімедія Україна»

Антон Процюк,

координатор програм ГО «Вікімедія Україна», адміністратор україномовного розділу Вікіпедії

Вікіпедія є цінним джерелом інформації для школярів та вчителів, тому статті на теми шкільної програми є важливими для найбільшої онлайн-енциклопедії українською мовою.

Починаючи із 2019 року громадська організація «Вікімедія Україна» регулярно проводить конкурс статей «Вікіпедія для школи», щоби поліпшити висвітлення цієї тематики, таким чином розширивши доступ до якісної і потрібної інформації для школярів та їх батьків, а також залучити освітян про процесу наповнення Вікіпедії.

ІДЕЯ КОНКУРСУ

Цей конкурс є частиною напряму «Підвищення участі», який ГО «Вікімедія Україна» реалізує у рамках свого стратегічного плану. Загальною метою цього напряму є залучити якомога більше людей, зокрема експертів у своїх сферах, до наповнення Вікіпедії та вікіпроектів.

Також метою організаторів є допомогти освітянам покращити їхні знання про вікіпроекти. Наприклад, усі учасники повинні використовувати Outreach Dashboard – панель, що використовується для координації освітніх проєктів Вікіпедії. Це необхідно для кращого ознайомлення з її функціональністю панелі, що може бути корисним для подальшої освітньої роботи.

«Участь у конкурсі, як і редагування Вікіпедії взагалі, є певним викликом собі, можливістю здобувати нові знання у незвичний, однак такий нетривіальний спосіб. Отримуємо величезне задоволення від самого процесу “звільнення знань”, проте тішуся і результатом, появою якісного україномовного контенту. І цей результат досягається спільними діями небайдужих; причетність до руху небайдужих теж мотивує», – розповідає про свою мотивацію одна із переможниць конкурсу Марина Чала.

ФОРМАТ І ПРАВИЛА ПРОЄКТУ

Конкурс «Вікіпедія для школи» проводиться для педагогів – шкільних вчителів, університетських викладачів, студентів педагогічних спеціальностей та інших спеціалістів.

Будь-хто, хто дотичний до педагогічної сфери, може долучитися до конкурсу, зареєструвавшись у Вікіпедії та у спеціальній реєстраційній анкеті проєкту. Для участі потрібно зареєструватися та створити або суттєво поліпшити принаймні одну статтю на тему шкільної програми у межах переліку шкільних предметів, винесених на конкурс.

Конкурс поділяється на категорії за шкільними предметами. У 2020–2021 році на конкурс було винесено одинадцять предметів: англійська мова, всесвітня історія, географія, зарубіжна література, інформатика, історія України, математика, мистецтво, українська література, українська мова і фізика.

У кожній категорії визначаються переможці за результатами перевірки організаційною командою та експертним журі. Організаційна команда та журі перевіряють статті на дотримання усіх базових правил Вікіпедії, а особливу увагу звертають на два принципові правила конкурсу – дотримання авторських прав та відповідність тем статей шкільній програмі.

Кожна подана стаття (за винятком дискваліфікованих за порушення правил) отримує бал згідно із конкурсною формулою, який враховує розмір нової статті чи доповнення до наявної (визначається автоматично) та його якість (проставляється членами журі). Академічна доброчесність, відсутність плагіату та машинного перекладу, енциклопедичний стиль та глибоке висвітлення теми – це ті якості, якими мають володіти статті переможців та переможниць.

Переможці у кожній із категорій отримують цінні призи і подарунки – зазвичай це сертифікати інтернет-магазинів, пам'ятні та практично корисні сувеніри із логотипом Вікіпедії та вікіпроектів, а також дипломи від ГО «Вікімедіа Україна».

ДОСЯГНУТІ РЕЗУЛЬТАТИ

Конкурс задумувався до початку пандемії COVID-19, але став особливо актуальним на фоні карантину і дистанційного навчання, коли мільйони школярів і батьків звернулися до онлайн-ресурсів – зокрема Вікіпедії – за навчальною інформацією.

Як зазначає членкиня організаційного комітету конкурсу у 2019–2021 роках Марина Лютинська, «коли ми розпочинали підготовку до конкурсу, то навіть не могли передбачити, що він стане настільки актуальним. Упевнена, що поліпшені та написані статті до Вікіпедії стали в нагоді і школярам, і вчителям, і батькам, які опинилися у ситуації, коли довелося щось пояснювати, і вони мали змогу підчитати матеріали».

Станом на початок осені 2021 року конкурс проводився двічі – з листопада 2019 до січня 2020 та з жовтня 2021 до січня 2021. За результатами двох конкурсів, україномовна Вікіпедія поповнилася майже тисячею нових або суттєво поліпшених на теми одинадцяти шкільних предметів. Близько 250 учасників і учасниць зареєструвалися на конкурс один чи два рази.

У першому конкурсі взяли участь 75 освітян, які створили й поліпшили 230 статей. У межах другого було створено вже 759 нових і поліпшених статей, а зареєструвалося 200 учасників та учасниць, з яких близько третина були активними.

За результатами конкурсу 2020–2021 найпопулярнішими предметами стали «Всесвітня історія», «Фізика» та «Інформатика». А порівняно з минулим роком значно збільшилась кількість предметів (з 7 до 11), кількість статей (230 -> 759) та зареєстрованих учасників та учасниць (75 -> 200). Також більше уваги приділялося якості, зворотному зв'язку до внеску учасників та учасниць конкурсу.

«У порівнянні з минулим роком вдалося досягти вищих результатів. По-перше, ми ввели кілька нових предметів завдяки залученню нових волонтерів-педагогів до формування списків статей. Як результат, кількість поданих на конкурс статей збільшилася більш ніж утричі у порівнянні з минулим конкурсом. По-друге, ми намагалися приділяти більше уваги роботі з учасниками й учасницями конкурсу, зокрема проведенню онлайн-тренінгів та зворотному відгуку до їхнього внеску», – розповідає Наталія Тимків, адміністраторка україномовного розділу Вікіпедії та членкиня організаційного комітету проекту «Вікіпедія для школи».

ПЛАНИ НА МАЙБУТНЄ

ГО «Вікімедіа Україна» планує продовжувати проведення конкурсу «Вікіпедія для школи», зокрема провести його ще раз у кінці 2021 – на початку 2022 років.

Організатори бачать ще багато простору для поліпшення, і сподіваються втілити деякі із нововведень у наступному конкурсі. Зокрема, серед висловлених пропозицій, які розглядають організатори, є зробити більший фокус на поліпшення уже наявних статей, а також долучити до конкурсу сестринські проекти Вікіпедії.

Усі охочі запрошуються долучатися до роботи над формуванням та організацією конкурсу шляхом доєднання до організаційної команди. Зокрема «Вікімедіа Україна» шукає волонтерів, готових працювати над створенням і поліпшенням списків пропонованих статей за різними предметами, адже саме наявність таких волонтерів є критерієм включення тієї чи іншої дисципліни до конкурсу.

Також організатори завжди відкриті до побажань і пропозицій – їх можна спрямовувати за електронною адресою shkola@wikimedia.org.ua

При підготовці статті використано тексти із дописів «Результати конкурсу статей "Вікіпедія для школи"» (30 квітня 2020) та «Результати конкурсу статей "Вікіпедія для школи" 2020–2021» (30 липня 2021); автори – Антон Процюк і Ганна Осадчук, ліцензія – CC BY-SA 4.0

Автори

Бак Світлана Костянтинівна, учителька зарубіжної літератури, учитель-методист Троянської філії Голованівського ліцею ім. Т. Г. Шевченка Голованівської Районної ради Кіровоградської області, лауреатка Всеукраїнського конкурсу «Учитель року» в номінації «Зарубіжна література» 2011, голова ГО «Клуб учасників конкурсу Учитель року в гуманітарних номінаціях», редакторка Вікіпедії.

Бак Юрій Анатолійович, учитель історії, учитель-методист Троянської філії Голованівського ліцею ім. Т. Г. Шевченка Голованівської районної ради Кіровоградської області, редактор Вікіпедії

Вітко Марина Іванівна, вчителька зарубіжної літератури, вчитель-методист Помічнлянської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 імені Героя України Березняка Є. С. Кіровоградської області, редакторка Вікіпедії.

Волощук Світлана Василівна, вихователька, викладачка географії та екології Державного навчального закладу «Чортківське вище професійне училище» Тернопільської області, редакторка Вікіпедії

Гриценко Андрій Петрович, завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, доктор педагогічних наук, старший учитель, адміністратор української «Вікіпедії» (2017–2020), патрульний української «Вікіпедії»

Дячок Світлана Олександрівна, старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, кандидат філологічних наук, вчитель-методист української мови і літератури, зарубіжної літератури Колиндянської ЗОШ I-III ступенів Чортківського району Тернопільської області, редакторка Вікіпедії.

Куц Олег Миколайович, учитель вищої категорії, учитель-методист, методист Полтавського обласного наукового ліцею-інтернату II-III ступенів при Кременчуцькому пе-

дагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (ліцею «Політ»), редактор Вікіпедії.

Ластовець Наталія Олександрівна, старший викладач кафедри українознавства Харківського національного університету радіоелектроніки, кандидат історичних наук, членкиня Правління ГО «Вікімедіа Україна», відповідальна за Освітню програму Вікіпедії, редакторка Вікіпедії.

Процюк Антон Степанович, координатор програм ГО «Вікімедіа Україна», адміністратор україномовного розділу Вікіпедії, історик-американіст за освітою.

Рудніцька Наталія Павлівна, учителька української мови та літератури, зарубіжної літератури Кам'янець-Подільської ЗОШ №17 Хмельницької області, учитель-методист, редакторка Вікіпедії, фіналістка національної премії Global Teacher Prize Ukraine 2018.

Сутула Ольга Владиславівна, директор комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Карлівської міської ради Полтавської області, завідувач районним педагогічним сервісним центром відділу освіти, молоді та спорту Карлівської міської ради Полтавської області, редакторка Вікіпедії

Як редагувати Вікіпедію: пам'ятка початківцям Візуальний редактор

ЯК ПЕРЕКЛАСТИ СТАТТЮ З ВІКІПЕДІЇ ІНШОЮ МОВОЮ:

1. Знайдіть статтю, яку хочете перекласти. Переконайтеся, що її відповідника немає в українській Вікіпедії.
2. Зареєструйтеся і зайдіть у свій акаунт в українській Вікіпедії.
3. Перейдіть за посиланням w.wiki/Abz (наберіть його в адресному рядку браузера й натисніть Enter).
4. Натисніть синю кнопку «Новий переклад» у лівому верхньому куті.
5. Виберіть мову оригінальної статті (з якої ви перекладаєте) у маленькому білому прямокутнику справа над рядком зверху сторінки.
6. Почніть вводити назву статті мовою оригіналу в цьому рядку.
7. Виберіть потрібну статтю із списку пропозицій. Натисніть синю кнопку «Почати переклад».
8. Перекладайте статтю абзац за абзацом — клацніть на місце для абзацу у правому стовпці, щоб вставити оригінальний текст. Зазвичай система відразу підставляє автоматичний переклад; не забувайте ретельно вичитувати його! У меню справа ви можете вимкнути машинний переклад або переключатися між різними перекладачами.
9. Коли переклад завершений, натисніть синю кнопку «Опублікувати» зверху сторінки. Опубліковану статтю можна відкрити за посиланням у зеленому рядку, який з'являється після публікації.
10. Вітаємо! Ви створили нову статтю!

Якщо ви бажаєте зробити перерву в роботі над статтею, можете тимчасово додати до початку статті шаблон «Редагую» («Вставити» → «Шаблон» → ввести «Редагую» → «Додати шаблон» → «Вставити»). Приберіть його, коли завершите роботу.

ЯК НАПИСАТИ СТАТТЮ САМОСТІЙНО НА ОСНОВІ ДЖЕРЕЛ:

1. Знайдіть авторитетні джерела для статті: не блоги, не реферати тощо. Також не можна переписувати текст без змін, адже це порушує права автора. І не можна додавати дослівний переклад з інших мов, навіть власноруч виконаний переклад, адже це буде порушувати авторські права (винятком є переклад статті з іншого мовного розділу Вікіпедії).
2. Через адресний рядок браузера відкрийте посилання w.wiki/BvQ
3. Переконайтеся, що тема статті відповідає критеріям, викладеним на цій сторінці: такої статті ще не існує і обрана тема заслуговує окремої статті.
4. Введіть назву статті в рядок у розділі «Уперед!» і натисніть на кнопку «Створити нову статтю або перейти до існуючої».
5. Якщо такої статті немає, перейдіть за посиланням червоного кольору «створити сторінку...»
6. Почніть писати статтю. Інструкцію із використання візуального редактора можете знайти на наступній сторінці.

ЯК ПРАЦЮВАТИ З ВІЗУАЛЬНИМ РЕДАКТОРОМ

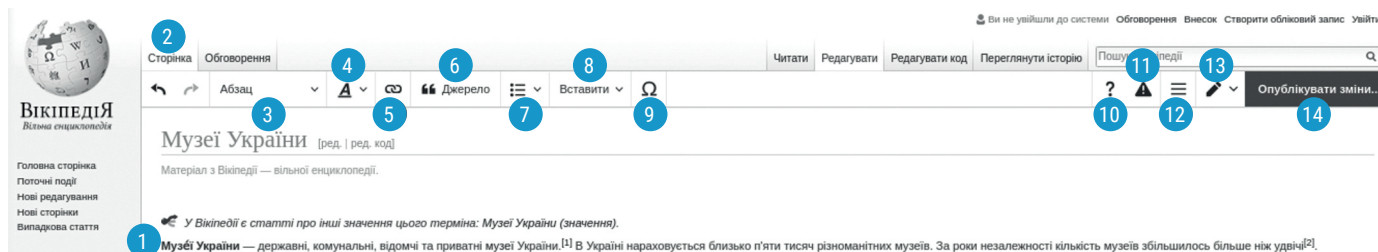
Увійдіть до Вікіпедії під своїм логіном та паролем.

1. Помістіть курсор у тексті і почніть друкувати.

2. Ліва стрілка скасовує дію, права стрілка відновлює.

3. Вставити заголовок: помістіть курсор на новий рядок, виберіть потрібний тип заголовку (наприклад, Заголовок чи Підзаголовок 1) і надрукуйте назву заголовку. Натисніть Enter, щоб перейти до стандартного тексту з наступного рядка.

4. Жирний та курсив: спочатку виділіть текст, потім виберіть бажаний формат. Можна також вибрати інші стилі форматування, як-то підкреслення, або прибрати форматування.

7. Додати список: помістіть курсор у новий рядок, виберіть «Маркований список» або «Нумерований список» і вводьте пункти списку. Щоб завершити список, натисніть клавішу Enter двічі.

8. Вставити зображення: помістіть курсор у потрібне місце. Виберіть «Вставити», а потім «Медіа». Почніть друкувати назву файлу і вставте зображення. Додайте опис. Натисніть «Вставити».

9. Вставити символ: використовуйте кнопку «омега», щоб вставити символи та спеціальні знаки.

10. Посилання на довідкову інформацію, довідкові матеріали, залишити відгук.

11. Нагадування, що ви редагуєте, не увійшовши до свого облікового запису. В такому разі ваша IP-адреса буде збережена і публічно видима.

12. Додаткові можливості, наприклад, додавання категорій.

13. Перемкнутися на редагування коду – інший спосіб редагувати Вікіпедію.

5. Вставити посилання на іншу статтю: виділіть слово у тексті, натисніть на символ «ланцюжок», і одразу побачите запропоновані варіанти. Виберіть правильний. Якщо потрібної статті немає в списку, надрукуйте її назву і потім виберіть її.

6. Вставити посилання на джерело (зробити примітку): помістіть курсор туди, де має стояти виноска. Натисніть кнопку «Джерело» і додайте посилання на джерело або його DOI чи ISBN. Натисніть «Генерувати», потім «Вставити». Використовуючи функцію «Вручну», ви можете самостійно ввести дані, якщо джерело не є електронним. Функція «Повторне використання» дозволяє послатися на уже створені примітки.

14. Завершили редагування? Натисніть блакитну кнопку «Опублікувати зміни». Коротко опишіть ваші зміни у відповідному полі (наприклад, «виправлено опіску»). Щоб переглянути зміни перед збереженням, натисніть «Перевірити свої зміни». Натисніть блакитну верхню кнопку «Зберегти зміни», і редагування буде остаточно збережено. Вітаємо! Ви допомогли вдосконалити Вікіпедію!

*Щоб отримати електронну версію буклета
«Як редагувати Вікіпедію: пам'ятка початківцям»
Ви можете скористатися посиланням <https://w.wiki/vEa>
або QR-кодом*

Антон Процюк,
редактор і адміністратор української Вікіпедії

Для систематичної роботи у Вікіпедії дуже бажано створити свій обліковий запис. Процедура реєстрації дуже швидка і надає багато переваг, як-то можливість відстежувати свій внесок, приховати свою IP-адресу і зручно спілкуватися з іншими користувачами. Щоб зареєструватися, натисніть **«Створити обліковий запис»** у правому верхньому куті будь-якої сторінки Вікіпедії. Потрібно буде придумати ім'я користувача (вказувати справжнє ім'я можна, але не обов'язково) і пароль. Також за бажанням можна вказати електронну пошту (вона потрібна для відновлення паролю, якщо ви його забудете).

Існує два режими редагування Вікіпедії – візуальний редактор і вікірозмітка. Якщо у вас немає досвіду редагування вікіпроектів, краще користуватися візуальним редактором, бо він є значно простішим для нових користувачів. Шпаргалку із функціоналу візуального редактора можна знайти на початку цього розділу.

Щоб відредагувати будь-яку статтю, перейдіть за відповідним посиланням у панелі над назвою статті або біля назви будь-якого розділу. Кнопка **«Редагувати»** (**«ред.»**) перенаправить до візуального редактора, тоді як **«Редагувати код»** (**«ред. код»**) – до режиму роботи з вікірозміткою. (Незначна кількість найбільш популярних статей захищена від редагування незареєстрованими і новими користувачами).

Для створення нової статті можна використовувати два способи. По-перше, можна перекласти статтю з іншого мовного розділу Вікіпедії за допомогою спеціальної сторінки **«Переклад вмісту»**. По-друге, можна написати оригінальну статтю з допомогою візуального редактора або режиму вікірозмітки. Детальна покрокова інструкція до кожного із цих способів розміщена на початку цього розділу. Перед створенням нової статті варто переконатися, що такої статті ще не існує.

Щоб зробити коротку перерву в роботі над статтею,

можна зберегти її і тимчасово додати до початку тексту статті шаблон-позначку `{{Редакую}}`. Приберіть цю позначку, коли завершите роботу. Для тривалої роботи над статтею можна використовувати особисту чернетку – посилання на неї можна знайти зверху сторінки поруч із іменем користувача. Після завершення роботи у чернетці можна створити нову статтю, просто скопіювавши зміст чернетки.

Вікіпедія керується певними правилами, які варто брати до уваги, редагуючи наявні статті чи створюючи нові. Основними принципами є:

- 1. Енциклопедичність Вікіпедії.** Вікіпедія є енциклопедією, і саме цим визначаються її основоположні принципи. Вікіпедія є місцем для енциклопедичних статей і не призначена для будь-чого іншого, як-то персональних блогів, новинних заміток чи колекцій посилань або фотографій. У Вікіпедії є сестринські вікіпроекти, які підтримують деякі з тих форматів, що не є прийнятними у Вікіпедії – наприклад, Вікіновини, Вікіджерела чи Вікісловник.
- 2. Важливість авторського права.** Усі матеріали, які додаються до Вікіпедії, повинні бути вільними з точки зору авторського права. Це означає, що додавати текст до Вікіпедії можна у двох випадках – або ви написали його повністю самостійно, або він перебуває під вільною ліцензією. Простий усний чи письмовий дозвіл автора на використання матеріалу не прирівнюється до вільної ліцензії. Зверніть увагу, що плагіат іде врозріз не лише з правилами Вікіпедії, а й з українським законодавством – зокрема статтею 42 закону «Про освіту», яка регулює академічну доброчесність.
- 3. Критерії значимості.** Вікіпедія вітає нові статті про живих людей чи значимі явища сьогодення, але предмет статті має відповідати певним критеріям значимості, щоб мати можливість бути включеним

до Вікіпедії. Головний принцип – потрібно вказати кілька незалежних авторитетних джерел, які детально розглядають цей предмет.

4. Авторитетні джерела. Вся інформація, яка вноситься до Вікіпедії, має бути надійною і базуватися на авторитетних джерелах. Авторитетними джерелами вважаються енциклопедії, книги визнаних експертів, наукові статті, статті надійних ЗМІ. На противагу їм, форуми, блоги, неперевірені сайти і сама Вікіпедія не вважаються авторитетними джерелами.

5. Нейтральний виклад. Пишучи енциклопедичну статтю до Вікіпедії, варто утриматися від власних суджень про предмет статті і його оцінок, а також від емоційно забарвленої лексики.

Детальніше з усіма правилами можна ознайомитися на довідкових сторінках Вікіпедії, посилання на які наведені нижче.

Якщо це можливо, до статей бажано додавати фотографії та інші медіафайли. Файли можна вибрати із доступних на Вікісховищі (сестринський вікіпроект Вікіпедії) або завантажити власний. Якщо завантажуєте власний файл, зверніть увагу на авторські права – не можна завантажити будь-яке фото з інтернету. Фотографію можна завантажити лише в тому випадку, якщо ви її створили власноруч або якщо вона перебуває під вільною ліцензією. Детальну інструкцію із завантаження файлів можна знайти на сторінці «Довідка:Файли», посилання на яку є у кінці цієї статті.

Будь-які питання щодо змісту конкретної статті можна викласти на сторінці обговорення цієї статті. Для цього перейдіть за посиланням «**Обговорення**» на панелі над назвою статті у лівому верхньому куті сторінки. До конкретних користувачів можна звертатися на їхній особистій сторінці обговорення.

Ця стаття охоплює лише найбільш загальні принципи і правила редагування Вікіпедії. Детальнішу інформацію можна знайти на сторінках Вікіпедії. Зокрема, у правому сптовпці перелічені деякі з них.

Огляд основних правил Вікіпедії – <https://w.wiki/326k>

Інструкція для нових користувачів – <https://w.wiki/326n>

Інструкція з використання вікірозмітки – <https://w.wiki/326o>

Сторінка для перекладу статей з інших мовних розділів Вікіпедії – <https://w.wiki/326p>

Детальна інформація зі створення нової статті – <https://w.wiki/326q>

Допомога у створення оригінальної статті – <https://w.wiki/326q>

Інструкція із завантажень фотографій та інших медіафайлів – <https://w.wiki/326r>

Антон Процюк,
редактор і адміністратор української Вікіпедії

«Уявіть собі світ, де кожна людина має вільний доступ до всіх накопичених людством знань». Цей вислів засновника Вікіпедії Джимбо Вейлза вважається ультимативною метою Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів. У контексті створення вільних знань і забезпечення доступу до них Вікіпедію можна назвати освітнім проектом, і тому важливим аспектом роботи Вікіпедії є співпраця із закладами освіти. Саме для забезпечення та координації цієї співпраці існує Освітня програма Вікіпедії.

ЩО ТАКЕ ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Освітня програма Вікіпедії (Wikipedia Education Program; ОПВ) – це міжнародна програма, метою якої є організація співпраці навчальних закладів, зокрема шкіл та університетів, із Вікіпедією. Основним напрямком роботи Освітньої програми є допомога університетським викладачам і шкільним вчителям у заміні традиційних рефератів та інших письмових завдань на роботу учнів із Вікіпедією.

Переваги такого підходу очевидні – він корисний для розвитку знань і навичок студентів (зокрема інформаційної грамотності, критичного мислення, основ академічного письма, вміння шукати і аналізувати джерела). Окрім цього, заміна традиційних студентських робіт редагуванням Вікіпедії підвищує мотивацію студентів, адже написана ними стаття принесе користь сотням чи тисячам людей – на противагу реферату, який, імовірно всього, буде прочитаний лише один раз і лише викладачем.

ІСТОРІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Історія Освітньої програми Вікіпедії бере свій початок з 2010 року, коли був створений попередник ОПВ – проект «Ініціатива у сфері державної політики» (Public Policy Initiative). Його метою було забезпечити інтеграцію роботи над покращенням Вікіпедії в навчальний процес у рамках курсу, присвяченого державній політиці США.

Проект охоплював створення допоміжних матеріалів для навчання, знаходження тренерів, які проводили тренінги з основ роботи Вікіпедії, та створення онлайн-спільноти волонтерів, які допомагали викладачам і студентам в ході реалізації проекту.

Ця пілотна програма була визнана успішною, зокрема через те, що привернула помітний інтерес як академічної спільноти, так і спільноти редакторів Вікіпедії. Тому у 2012 році був запущений повномасштабний проект, який отримав назву Освітня програма Вікіпедії і був створений під керівництвом Wiki Education Foundation. За період свого існування ОПВ охопила близько 100 країн і більше 10 тисяч студентів, наразі активні понад 80 освітніх ініціатив.

В Україні реалізацією Освітньої програми Вікіпедії займається громадська організація «Вікімедіа Україна», регіональне відділення Фонду Вікімедіа. Освітня програма в українській Вікіпедії виникла у 2012 році. З того часу було підписано меморандуми про співпрацю із низкою університетів, зокрема із найбільшим університетом країни, як-то Київський національний університет імені Тараса Шевченка та Львівський національний університет імені Івана Франка. Окрім університетів, ОПВ в Україні охоплює заклади середньої освіти (що є нетиповим для глобальної Освітньої програми) – наприклад, ліцей «Політ» та Шендерівський НВК.

Освітня програма Вікіпедії продовжує розвиватися як в Україні, так і по всьому світу. Наразі пріоритетами для глобальної Освітньої програми є посилення представництва жінок у Вікіпедії та розширення географії використання Вікіпедії в освіті. Останнім часом в рамках ОПВ все більшу увагу почали приділяти сестринським вікіпроектам Вікіпедії, особливо Вікіданям – централізованій базі знань, яка працює на рушії вікі. Тому пріоритетами Освітньої програми в найближчому майбутньому будуть як подальше розширення охоплення проекту, так і розвиток у згаданих напрямках.

ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ І ЯК ДОЛУЧИТИСЯ

Якщо вчитель або вчителька хоче інтегрувати в навчальний процес лише аналіз наявних статей Вікіпедії, використання технічних ресурсів Освітньої програми не є потрібним. Однак для тих педагогів, котрі бажають не обмежуватися цим і залучати своїх учнів до створення чи модифікації контенту Вікіпедії, допомога Освітньої програми може бути дуже корисною.

У рамках Освітньої програми Фонд Вікімедіа надає освітянам онлайн-платформу для координації роботи у Вікіпедії – панель управління Programs & Events Dashboard. Окрім цього, Фонд Вікімедіа та його регіональні відділення (зокрема Вікімедіа Україна) можуть надавати інформаційну підтримку вчителям і викладачам – зокрема, безкоштовні онлайн- та офлайн-тренінги, а також електронні та друковані довідкові матеріали.

ОГЛЯД ОСНОВНИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ПЕДАГОГІВ, ЗАЦІКАВЛЕНИХ В ОСВІТНІЙ ПРОГРАМІ

Щоб долучитися до Освітньої програми української Вікіпедії, ознайомтеся із детальнішою інформацією на сторінці Вікіпедія:Освітня програма Вікіпедії¹.

- Для отримання консультацій щодо ОПВ від Вікімедіа Україна звертайтеся на електронну адресу edu@wikimedia.org.ua.
- Необов'язковим, але корисним інструментом для роботи в рамках Освітньої програми Вікіпедії є панель управління Programs & Events Dashboard. Знайти її можна за адресою <https://outreachdashboard.wmflabs.org/>, а детальну інформацію щодо її використання (англійською мовою) – https://meta.wikimedia.org/wiki/Programs_&_Events_Dashboard.

ДЖЕРЕЛА

1. Programs & Events Dashboard // Wikimedia Labs. URL: <https://outreachdashboard.wmflabs.org/>.
2. Education/About/Overview // Wikimedia Outreach. URL: <https://w.wiki/325T>
3. Education/Countries // Wikimedia Outreach. URL: <https://w.wiki/325V>
4. Education/About/History // Wikimedia Outreach. URL: <https://w.wiki/325X>
5. Вікіпедія:Освітня програма Вікіпедії // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/325Y>

*Щоб перейти на сторінку Освітньої програми Вікіпедії
Ви можете скористатися посиланням <https://w.wiki/325Y>
або QR-кодом*

¹ Вікіпедія:Освітня програма Вікіпедії // Вікіпедія, вільна енциклопедія. URL: <https://w.wiki/325Y>

Довідка зі створення сторінок курсів Освітньої програми

Юрій Булка,

редактор української Вікіпедії

Технічну реалізацію Освітньої програми Вікіпедії найзручніше здійснювати через портал Outreach Dashboard. Найважливішим елементом роботи з цим порталом є створення сторінок курсів і управління ними. Сторінки курсів надають можливість:

- **викладачам** відстежувати, які саме редагування роблять у Вікіпедії студенти в рамках того чи іншого курсу;
- **студентам** записуватись на участь у рамках конкретного курсу та вибирати собі статті до написання (які автоматично бачить викладач);
- **волонтерам Вікіпедії** ідентифікувати редагування, які роблять студенти, і допомагати їм легше освоїтись у Вікіпедії й правильно оформити статті;
- **усім вищезгаданим** спілкуватись між собою в онлайн-режимі й координувати дії.

Інтерактивні сторінки курсів доступні через портал Outreach Dashboard.

Викладач може самостійно створити сторінку курсу, увійшовши на портал Outreach Dashboard.

Кожна сторінка курсу відповідає конкретній групі студентів. Приміром, курс «Історія первісного суспільства» матиме окрему сторінку для кожного навчального року, протягом якого його слухають студенти, залежно від того, які дати вказано у полях «початок» і «кінець».

Щоб створити нову сторінку курсу, потрібно:

1. Перейти на портал Outreach Dashboard й увійти з допомогою свого облікового запису у Вікіпедії.
2. Натиснути на кнопку «Створити нову програму +».
3. Якщо ви створюєте нову сторінку для курсу, який вже відбувався раніше, можна обрати «Клонувати попередню програму», щоб взяти минулу сторінку курсу за основу. Якщо ні – оберіть «Створити нову програму».

4. Після цього слід заповнити назву курсу, установити дату початку й кінця курсу цього навчального року. У полі «Домашня мова» потрібно вказати основну мову курсу (українська – uk).
5. Натиснути «Створити...»
6. Після створення автоматично буде згенеровано код доступу для реєстрації на курс. Щоб дозволити реєстрацію без коду доступу, потрібно натиснути «Змінити подробиці» на сторінці курсу, спорожнити поле «Код доступу» і зберегти зміни.

РЕЄСТРАЦІЯ СТУДЕНТІВ НА КУРС

Перед початком роботи студенти повинні зареєструватись у Вікіпедії. Після цього вони можуть записуватись на курс:

1. **З допомогою гіперпосилання.** На сторінці курсу після створення висвітлюється гіперпосилання, перейшовши за яким студенти можуть приєднатися до курсу. Також посилання можна переглянути, перейшовши у розділ «Редактори» й натиснувши на кнопку «Участь» URL-посилання. Це посилання можна надіслати студентам (приміром, електронною поштою).
2. **З допомогою кнопки «Приєднатися до програми».** На кожній сторінці курсу є кнопка «Приєднатися до програми», яку студенти можуть використовувати, щоб зареєструватись на курс. За бажанням викладач може встановити пароль для запису на курс і сказати цей пароль студентам на лекції (щоб захистити курс від реєстрації небажаних користувачів).
3. **За ім'ям користувача.** Викладач може вручну додати будь-якого студента на курс за іменем користувача студента у Вікіпедії. Для цього треба просто вписати ім'я користувача у поле «Додати студента» і натиснути «Додати».

ВИБІР СТАТЕЙ І РЕЦЕНЗУВАННЯ

Зареєструвавшись на курс, студенти можуть вибирати собі статтю або кілька статей в розділі «Статті». Викладачі теж можуть закріплювати статті за певними студентами.

Окрім того, на кожній статті курсу навпроти кожної статті є кнопка «Feedback», і всі користувачі (студенти, волонтери Вікіпедії чи будь-хто інший) можуть залишати коментарі щодо статті.

ПОСИЛАННЯ

Довідкові матеріали про Освітню програму Вікіпедії – <https://w.wiki/325a>

Довідка порталу Outreach Dashboard – <https://w.wiki/325b> (англійською мовою)

Текст цього розділу був вперше опублікований автором на сторінці «Довідка:Сторінки курсів» в українській Вікіпедії під ліцензією CC BY-SA 3.0. Для перегляду Ви можете скористатися посиланням <https://w.wiki/325e> або QR-кодом

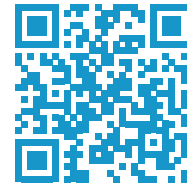

Корисні посилання

З чого почати знайомство із Вікіпедією: підбірка корисних посилань від ГО «Вікімедіа Україна» – <https://blog.wikimedia.org.ua/where-to-start-uk-wikipedia>

Вебінар Антона Процюка про правила Вікіпедії та створення статей – <https://youtu.be/uZwqlkuP5GI>

Підбірка відповідей на найчастіші питання про Вікіпедію – <https://blog.wikimedia.org.ua/19questions>

Вебінар Сергія Петрова про завантаження фотографій до Вікіпедії – <https://youtu.be/0bCv2716a2Y?t=67>

Відеоурок Юрія Булки про створення статті у Вікіпедії – <https://youtu.be/rxdfN5P56q4>

Редагуємо Вікіпедію.
Посібник з поліпшення онлайн-енциклопедії <https://w.wiki/JFt>

Глосарій

Віківишкіл – тренінг, який знайомить учасників із основами Вікіпедії із акцентом на практичні навички редагування Вікіпедії та створення нових статей. Зазвичай віківишколи проводяться досвідченими учасниками вікіпроектів, які виступають як лектори і тренери.

Вікікурс – шкільний курс, метою якого є залучення учнів до написання статей у Вікіпедію чи інші вікіпроекти. Зазвичай проводиться у формі факультативу в позаурочний час.

Вікімарафон (едітатон, від англ. edit-a-thon) – організована подія, в ході якої редактори Вікіпедії чи інших вікіпроектів централізовано працюють над конкретною темою чи типом контенту. Вікімарафони можуть тривати від кількох годин до кількох днів. В Україні загальний Вікімарафон (також відомий як Вікіфлешмоб) проводиться щорічно із 2014 року.

Вікімедіа Україна – українська громадська організація, яка займається популяризацією та підтримкою української Вікіпедії та інших проєктів Фонду Вікімедіа в Україні. Є регіональним відділенням Фонду Вікімедіа.

Вікіолімпіада – учнівська олімпіада, метою якої є залучення школярів до редагування і створення статей у Вікіпедії

Вікіпедія – багатомовна вільна онлайн-енциклопедія, яка працює на рушії вікі і створюється волонтерами. Станом на початок 2021 року Вікіпедія доступна понад 300 мовами, серед яких є українська. Власником Вікіпедії є Фонд Вікімедіа, який здійснює загальну підтримку Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів, але (за незначними винятками) не втручається у контент Вікіпедії.

Вікіпроект – у загальному значенні, будь-який веб-сайт, який працює на рушії вікі. Часто цей термін вживається для позначення сестринських вікіпроектів Вікіпедії (див. нижче). У вузькому значенні поняття «вікіпроект»

може позначати організацію групи дописувачів Вікіпедії (чи іншого сестринського вікіпроекту), яка об'єднується для спільної роботи над певною тематикою.

Вікісховище – онлайн-сховище зображень, звукових файлів, відео та інших медіа-файлів; сестринський вікіпроект Вікіпедії.

Вікіцитати – вікіпроект, присвячений зібранню висловів відомих людей, цитат із книг та фільмів, приказок і прислів'їв тощо; сестринський вікіпроект Вікіпедії.

Вікіурок – інтерактивний шкільний урок, ключовим аспектом якого є робота із аналізу матеріалу та/або редагування Вікіпедії чи її сестринських вікіпроектів.

Сестринські вікіпроекти – вікіпроекти (окрім Вікіпедії), які підтримуються Фондом Вікімедіа і також ґрунтуються на ідеї спільного редагування волонтерами. До сестринських вікіпроектів належать Вікісловник, Вікіцитати, Вікіджерела, Вікіпідручник, Вікідані, Вікіновини, Вікісховище, Вікімандри, Віківерситет та Віківиди.

Освітня програма Вікіпедії – міжнародна програма, яка забезпечує і координує процес долучення викладачів та студентів (учителів та учнів) до редагування Вікіпедії, зокрема до створення нових статей, в рамках навчального процесу

Тематичний тиждень, тематичний місячник – проєкт дописувачів Вікіпедії, учасники якого створюють та покращують статті на конкретну тематику протягом певного часового проміжку (від тижня до місяця).

Фонд Вікімедіа – американська некомерційна організація, яка здійснює технічну, юридичну та іміджеву підтримку Вікіпедії та її сестринських вікіпроектів.

Про ГО «Вікімедіа Україна» та Освітню програму

«Вікімедіа Україна» — це громадська організація, яка сприяє розвитку Вікіпедії в Україні. Окрім Вікіпедії, «Вікімедіа Україна» займається підтримкою інших проектів Фонду Вікімедіа, а також популяризацією вільних ліцензій. ГО «Вікімедіа Україна» була створена у 2009 році і має статус регіонального відділення Фонду Вікімедіа в Україні.

Серед інших проектів, організація займається втіленням Освітньої програми Вікіпедії — інтеграції Вікіпедії в навчальний процес у середній та вищій школі. В рамках цієї програми «Вікімедіа Україна» проводить тренінги із роботи з Вікіпедією для вчителів і студентів, видає довідкові матеріали та підтримує навчальні заклади, які використовують вікіпроекти в навчанні.

Учасниками Освітньої програми Вікіпедії є низка шкіл та університетів України, зокрема Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка, НТУУ «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Український католицький університет та інші.

Освітня програма Вікіпедії у вищій школі фокусується на навчанні студентів через редагування Вікіпедії. Замість традиційних академічних робіт наповненням Вікіпедії там, де це доцільно, є корисною для всіх учасників навчального процесу: підвищує мотивацію студентів, допомагає боротися з плагіатом, покращує навички студентів у роботі з джерелами тощо.

У середній школі доцільніше сконцентруватися на розвитку навичок учнів сприймати інформацію через Вікіпедію.

До навичок та видів діяльності, для яких може бути корисною Вікіпедія у школах, можна віднести:

- вивчення медіаграмотності, оцінка коректності поданої інформації, навички визначення «фейкових» даних;
- аналіз інформації, порівняння інформації різними мовами;

- міждисциплінарне мислення, розуміння зв'язків між різними дисциплінами;
- цифрова компетентність учнів, уміння працювати в цифровому середовищі.

Таким чином, Вікіпедію можна інтегрувати в навчальний процес в рамках різних предметів та на різних рівнях освіти.

ГО «Вікімедіа Україна» бере участь в інтеграції Вікіпедії в навчальний процес, зокрема у:

- розробці довідкових матеріалів для вчителів та учнів щодо інтеграції Вікіпедії в навчальний процес;
- розробці та проведенні тренінгів із роботи у Вікіпедії для вчителів та учнів;
- створенні онлайн-курсів на ці теми.

Контактні дані

Сайт: ua.wikimedia.org

Електронна адреса: info@wikimedia.org.ua

Телефон: +380673437434

Поштова адреса: Офіс 20, вул. Бориса Грінченка, 9, м. Київ, 01001

Підтримати нас:

donate.wikimedia.org.ua

Наші банківські реквізити:

Громадська організація «ВІКІМЕДІА УКРАЇНА»

Код ЄДРПОУ 36628786

Рахунок № UA163510050000026004274482200 UAH (у гривні)

Рахунок № UA163510050000026004274482200 USD (у доларах США)

Рахунок № UA163510050000026004274482200 EUR (у євро)

АТ «Укрсиббанк», код банку (МФО) 351005

Призначення платежу – «Благодійний внесок на статутну діяльність організації (без ПДВ)».

Науково-практичне видання

«ВИКОРИСТАННЯ ВІКІПЕДІЇ ТА СЕСТРИНСЬКИХ ВІКІПРОЄКТІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ»

Навчально-методичний посібник

Колектив авторів (редактор Наталія Ластовець):

Юрій Бак, Світлана Бак, Марина Вітко, Світлана Волощук, Андрій Гриценко, Світлана Дячок,
Олег Куц, Наталія Ластовець, Наталія Рудніцька, Ольга Сутула, Антон Процюк, Юрій Булка

ISBN 617-7618-59-0

9 786177 618590

Відповідальна за випуск: Наталія Ластовець
Редактори: Анастасія Івашина, Ігор Туржанський
Коректорська робота: Андрій Гриценко
Комп'ютерна верстка: Марія Юзич, Анатолій Ротт

Підписано до друку 25.02.21.
Формат 60×84 ¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура Roboto Condensed.
Ум. друк. арк. 5,58. Зам. No 0009.
Наклад 500 прим.

Видавець: Мірошніченко Олег Анатолійович
61002, м. Харків, вул. Дарвіна, 16, кв. 25.
Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
серія ДК No 5818 від 28.11.2017 р.
ел. пошта: merash@i.ua

Надруковано у друкарні ФОП Башинський Д.

